



T.C
ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK BİLİM DALI

KOŞULLU ANNE-BABA TUTUMUNUN
MÜKEMMELİYETÇİLİK, ÖZNEL İYİ OLUŞ VE
BENLİK SAYGISI İLE İLİŞKİSİNİN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Bu tez çalışması Uludağ Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Komisyonu tarafından desteklenmiştir.

Proje No: KUAP (E) 2014 / 27

Ece MENDİ

BURSA

Ocak, 2015



T.C
ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK BİLİM DALI

KOŞULLU ANNE-BABA TUTUMUNUN
MÜKEMMELİYETÇİLİK, ÖZNEL İYİ OLUŞ VE
BENLİK SAYGISI İLE İLİŞKİSİNİN İNCELENMESİ


Ece MENDİ

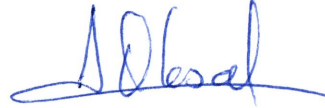
Danışman
Doç. Dr. Jale ELDELEKLİOĞLU


BURSA
Ocak, 2015

T.C.
ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Eğitim Bilimleri Ana bilim Dalı'nda 801222001 numaralı Ece MENDİ'nin hazırladığı "Koşullu Anne-Baba Tutumunun Mükemmeliyetçilik, Öznel İyi Oluş ve Benlik Saygısı ile İlişkisinin İncelenmesi" konulu yüksek lisans çalışması ile ilgili tez savunma sınavı, 29/ 01 /2015 günü 11⁰⁰ - 12⁰⁰ saatleri arasında yapılmış, sorular sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin/çalışmasının (başarılı/başarısız) olduğuna (oybirliği/oy çokluğu) ile karar verilmiştir.


Üye (Tez Danışmanı ve Sınav
Komisyonu Başkanı)
Doç. Dr. Jale ELDELEKLİOĞLU
Uludağ Üniversitesi


Üye
Prof. Dr. Aynur OKSAL
Uludağ Üniversitesi


Üye
Yrd. Doç. Dr. Rahşan SİVİŞ ÇETİNKAYA
Uludağ Üniversitesi

Üye
Prof. Dr. Asude BİLGİN
Uludağ Üniversitesi

Üye
Doç. Dr. Reşat PEKER
Uludağ Üniversitesi

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin akademik ve etik kurallara uygun bir şekilde elde edildiğini beyan ederim.

Ece MENDİ

29/01/2015

YÖNERGEYE UYGUNLUK ONAYI

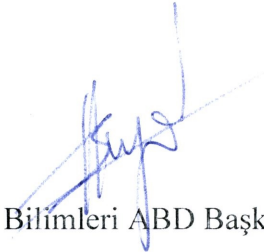
“Koşullu Anne-baba Tutumunun Mükemmeliyetçilik, Öznel İyi Oluş ve Benlik Saygısı ile İlişkisinin İncelenmesi” adlı Yüksek Lisans tezi, Uludağ Üniversitesi Lisansüstü Tez Önerisi ve Tez Yazma Yönergesi’ne uygun olarak hazırlanmıştır.



Tezi Hazırlayan
Ece MENDİ



Danışman
Doç. Dr. Jale ELDELEKLİOĞLU



Eğitim Bilimleri ABD Başkanı
Prof. Dr. Sedat YÜKSEL

ÖN SÖZ

Yüksek lisans eğitimimi birçok kişinin desteğiyle tamamladım.

Öncelikle, akademik çalışmalarıyla bana yol gösteren, değerli fikir ve geribildirimleriyle çalışmama yön vermeme yardımcı olan, paylaştığı deneyimleriyle eğitimime ışık tutan, beni her zaman yüreklendiren, desteğini her zaman hissettiğim tez danışmanım Doç. Dr. Jale Eldeleklioğlu'na; tezimi okuyarak geribildirimleriyle değerli katkılar sunan Prof. Dr. Aynur Oksal'a ve Yrd. Doç. Dr. Rahşan Siviş Çetinkaya'ya ve üzerimde emeği geçen tüm hocalarıma teşekkürlerimi sunarım.

İstatistiksel analiz konusunda bilgi ve deneyimlerini benimle paylaşarak bana yardımcı olan Yrd. Doç. Dr. Yüksel Eroğlu'na teşekkür ederim.

Veri toplama sürecinde yardımlarını benden esirgemeyen tüm hocalarıma, Dr. Nurettin Yamankaradeniz'e ve manevi desteğini sürekli hissettiğim değerli dostum Nursel Çetinkaya'ya teşekkür ederim.

Yüksek lisans eğitim süresince bana her zaman anlayışlı ve hoşgörülü davranan, desteğini esirgemeyen değerli Başöğretmenim Emine Örnek'e teşekkürü borç bilirim.

Hayatım boyunca beni koşulsuz seven ve bana sonsuz şefkat gösteren, beni her şeyin üstesinden gelebileceğime inandıran, maddi manevi her türlü desteği sunan, hayatı anlamlı kılan, her konuda örnek aldığım biricik annem Sevil Mendi'ye ve biricik babam Ercan Mendi'ye, bilişim alanındaki bilgi birikimiyle bana her zaman yol gösterici olan, akademik çalışmalar konusunda beni yüreklendiren sevgili ağabeyim Onur Mendi'ye sonsuz teşekkür ederim.

Ece MENDİ

Ocak, 2015

ÖZET

Yazar: Ece MENDİ

Üniversite: Uludağ Üniversitesi

Ana Bilim Dalı: Eğitim Bilimleri

Bilim Dalı: Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık

Tezin Niteliği: Yüksek Lisans Tezi

Sayfa Sayısı: 92

Mezuniyet Tarihi:

Tez: Koşullu Anne-Baba Tutumunun Mükemmeliyetçilik, Öznel İyi Oluş ve Benlik Saygısı ile İlişkisinin İncelenmesi

Danışmanı: Doç. Dr. Jale ELDELEKLİOĞLU

KOŞULLU ANNE-BABA TUTUMUNUN MÜKEMMELİYETÇİLİK, ÖZNEL İYİ OLUŞ VE BENLİK SAYGISI İLE İLİŞKİSİNİN İNCELENMESİ

Bu araştırmada, ergenlerin koşullu anne-baba tutumu ile mükemmeliyetçilik, öznel iyi oluş ve benlik saygısı düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma 2013-2014 eğitim-öğretim yılında Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Mühendislik Fakültesi'nde ve Yabancı Diller Yüksekokulu'nda öğrenim gören 500 (335 Kadın, 165 Erkek) üniversite öğrencisinin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Katılımcılara, "Koşullu Anne-Baba Tutumu Ölçeği", "Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği", "Ergen Öznel İyi Oluş Ölçeği" ve "Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği" uygulanmıştır. Araştırmanın genel amacı çerçevesinde toplanan verilerin istatistiksel çözümleri için SPSS 16.0 paket programından yararlanılmıştır. Bulgular, koşullu anne-baba tutumu ile mükemmeliyetçilik arasında pozitif, öznel iyi oluş ile benlik saygısı arasında negatif yönlü bir ilişki olduğunu ortaya koymaktadır. Ayrıca, mükemmeliyetçilik koşullu anne-baba tutumu ile benlik saygısı arasındaki ilişkiye kısmi aracılık ederken, koşullu anne-baba tutumu ile öznel iyi oluş arasındaki ilişkiye aracılık etmediği görülmüştür. Bu sonuçlar, koşullu anne-baba tutumunun bireyin benlik gelişimine önemli ölçüde zarar verdiğini göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Koşullu anne-baba tutumu, mükemmeliyetçilik, öznel iyi oluş, benlik saygısı

ABSTRACT

Author: Ece MENDİ
University: Uludag University
Field: Educational Sciences
Branch: Guidance and Psychological Counseling
Degree Awarded: MA
Page Number: 92
Degree Date:
Thesis: The Relationship Between Parental Conditional Regard,
Perfectionism, Subjective Well-Being and Self-Esteem
Supervisor: Doç. Dr. Jale ELDELEKLİOĞLU

THE RELATIONSHIP BETWEEN PARENTAL CONDITIONAL REGARD, PERFECTIONISM, SUBJECTIVE WELL-BEING AND SELF-ESTEEM

In this study, it was aimed to determine the relationship between parental conditional regard, perfectionism, subjective well-being and self-esteem on adolescence. The study was conducted on 500 (335 female, 165 male) university students from the Faculty of Education, the Faculty of Arts and Science, the Faculty of Economics and Administrative Sciences, the Faculty of Engineering and the School of Foreign Languages during the 2013-2014 academic year. A demographic information form, “Parental Conditional Regard Scale”, “Multidimensional Perfectionism Scale”, “Subjective Well-Being Scale” and “Rosenberg Self-Esteem Scale” were used as data collection instruments. Data were analyzed with SPSS 16.0 programme. Findings indicated that there was a significant positive relationship between parental conditional regard and perfectionism and there was a negative relationship between parental conditional regard and both subjective well-being and self-esteem. Additionally, hierarchical regression analyses showed that perfectionism mediated the relationship between parental conditional regard and self-esteem and perfectionism did not mediate the relationship between parental conditional regard and subjective well-being. The results showed that parental conditional regard had harmful effects for the adolescents.

Key words: Parental conditional regard, perfectionism, subjective well-being, self-esteem

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK	ii
YÖNERGEYE UYGUNLUK ONAYI	iii
ÖN SÖZ	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar VE ŞEKİLLER LİSTESİ.....	x
BÖLÜM I: GİRİŞ	1
1.1. Problem	3
1.2. Amaç	4
1.3. Hipotezler	4
1.4. Önem	4
1.5. Varsayımlar	6
1.6. Sınırlılıklar	6
1.7. Tanımlar	6
1.8. Koşullu Anne-Baba Tutumunun Teorik Temelleri	7
1.8.1. Koşullu Anne-Baba Tutumu ile İlgili Kuramlar	9
1.8.1.1. Hümanistik Yaklaşım	9
1.8.1.2. Davranışçı Yaklaşım	9
1.8.1.3. Nesne İlişkileri Teorisi	10
1.8.1.4. Öz-Belirleme Kuramı	11
1.9. Mükemmeliyetçiliğin Teorik Temelleri	12
1.9.1. Mükemmeliyetçilik ile İlgili Kuramlar	15
1.9.1.1. Psikanalitik Kuram	15
1.9.1.2. Adler Bireysel Psikoloji Kuramı	16
1.9.1.3. Davranışçı Yaklaşım	17
1.9.1.4. Akılcı Duygusal Yaklaşım	18
1.9.1.5. Horney: Nevrozlar ve İnsan Gelişimi.....	19
1.9.1.6. Sosyal Öğrenme Kuramı	20

1.10.Öznel İyi Oluşun Teorik Temelleri	21
1.10.1. Öznel İyi Oluş ile İlgili Kuramlar	22
1.10.1.1. Erek Kuramı	22
1.10.1.2. Aşağıdan Yukarı ve Yukarıdan Aşağı Kuramı	23
1.10.1.3. Uyum Kuramı	23
1.10.1.4. Öz-Belirleme Kuramı	24
1.11. Benlik Saygısının Teorik Temelleri	24
1.11.1. Benlik Saygısı ile İlgili Kuramlar	27
1.11.1.1. Hümanistik Yaklaşım	27
1.11.1.2. Adler Bireysel Psikoloji Kuramı	27
1.11.1.3. Psiko-sosyal Gelişim Kuramı	28
1.11.1.4. İhtiyaçlar Hiyerarşisi Kuramı	28
BÖLÜM II: İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	30
2.1. Koşullu Anne-Baba Tutumu ile İlgili Yapılan Bazı Araştırmalar	30
2.1.1.Koşullu Anne-Baba Tutumu ile İlgili Yurt Dışında Yapılan Bazı Araştırmalar	30
2.1.2.Koşullu Anne-Baba Tutumu ile İlgili Yurt İçinde Yapılan Bazı Araştırmalar	33
2.2. Mükemmeliyetçilik ile İlgili Yapılan Bazı Araştırmalar	34
2.2.1.Mükemmeliyetçilik ile İlgili Yurt Dışında Yapılan Bazı Araştırmalar	34
2.2.2.Mükemmeliyetçilik ile İlgili Yurt İçinde Yapılan Bazı Araştırmalar	39
2.3. Öznel İyi Oluş ile İlgili Yapılan Bazı Araştırmalar	42
2.3.1. Öznel İyi Oluş ile İlgili Yurt Dışında Yapılan Bazı Araştırmalar	42
2.3.2. Öznel İyi Oluş ile İlgili Yurt İçinde Yapılan Bazı Araştırmalar	45
2.4. Benlik Saygısı ile İlgili Yapılan Bazı Araştırmalar	48
2.4.1. Benlik Saygısı ile İlgili Yurt Dışında Yapılan Bazı Araştırmalar	48
2.4.2. Benlik Saygısı ile İlgili Yurt İçinde Yapılan Bazı Araştırmalar	52

BÖLÜM III: YÖNTEM	54
3.1. Araştırma Modeli	54
3.2. Evren ve Örneklem	54
3.3. Veri Toplama Araçları	56
3.3.1. Kişisel Bilgi Formu	56
3.3.2. Koşullu Anne-Baba Tutumu Ölçeği	56
3.3.3. Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği (ÇBMÖ)	58
3.3.4. Ergen Öznel İyi Oluş Ölçeği	59
3.3.5. Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği	60
3.4. Verilerin Toplanması	61
3.5. Verilerin Analizi	61
BÖLÜM IV: BULGULAR	62
4.1. Koşullu Anne-Baba Tutumu, Mükemmeliyetçilik, Öznel İyi Oluş ve Benlik Saygısı Ölçeğinden Alınan Puanlara İlişkin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma	62
4.2. Koşullu Anne-Baba Tutumu, Mükemmeliyetçilik, Öznel İyi Oluş ve Benlik Saygısı Arasındaki İlişkiler	63
4.3. Baron ve Kenny (1986) Aracılık Modeli.....	64
4.4. Koşullu Anne-Baba Tutumu ile Öznel İyi Oluş Arasındaki İlişkiyi Gösteren Hiyerarşik Regresyon Analizi	65
4.5. Koşullu Anne-Baba Tutumu ile Benlik Saygısı Arasındaki İlişkiyi Gösteren Hiyerarşik Regresyon Analizi	66
BÖLÜM V: TARTIŞMA VE YORUM	69
BÖLÜM VI: SONUÇ VE ÖNERİLER	74
KAYNAKÇA	76
EKLER	88

TABLolar VE ŞEKİLLER LİSTESİ

Tablolar	Sayfa No
<i>Tablo 3.2.1. Katılımcıların Cinsiyetlerine İlişkin Bilgiler</i>	54
<i>Tablo 3.2.2. Katılımcılara İlişkin Demografik Bilgiler.....</i>	55
<i>Tablo 4.1.1. Ölçeklerden Alınan Ortalama Puanlar ve Standart Sapmalar.....</i>	62
<i>Tablo 4.2.1. Koşullu Anne-Baba Tutumu, Mükemmeliyetçilik, Öznel İyi Oluş ve Benlik Saygısı Arasındaki Pearson Korelasyon Katsayıları.....</i>	63
<i>Tablo 4.4.1. Koşullu Anne-Baba Tutumu ile Öznel İyi Oluş Arasındaki İlişkide Mükemmeliyetçiliğin Aracılık Rolünü Gösteren Hiyerarşik Regresyon Analizi.....</i>	66
<i>Tablo 4.5.1. Koşullu Anne-Baba Tutumu ile Benlik Saygısı Arasındaki İlişkide Mükemmeliyetçiliğin Aracılık Rolünü Gösteren Hiyerarşik Regresyon Analizi.....</i>	67

Şekiller	Sayfa No
<i>Şekil 4.1. Mükemmeliyetçiliğin koşullu anne-baba tutumu ve öznel iyi oluş arasında oynadığı aracı rol.....</i>	65
<i>Şekil 4.2. Mükemmeliyetçiliğin koşullu anne-baba tutumu ve benlik saygısı arasında oynadığı aracı rol.....</i>	67

BÖLÜM I

GİRİŞ

İnsan yaşamı bebeklik, çocukluk, ergenlik, yetişkinlik, yaşlılık gibi farklı dönemlerden oluşmaktadır. Çocukluk dönemi insan yaşamındaki en önemli dönemlerden biridir. Çocuğun gelecekte sağlıklı ve mutlu bir yetişkin olabilmesi için çocukluk dönemindeki yaşantılar, aile ortamı ve anne-baba tutumları büyük önem taşımaktadır. Çünkü bu dönemdeki yaşantılar bireyin ergenlik ve yetişkinlik dönemini doğrudan etkileyebilmektedir. Anne-babalar çocuklarını yetiştirirken onların gelecek yaşamlarına olumlu veya olumsuz kalıcı etkiler bırakabilmektedir. Bu nedenle anne-babaların çocuklarını yetiştirirken benimsedikleri tutumların çocuklarının psiko-sosyal gelişimleri üzerinde nasıl bir etki yarattığı konusunda farkındalık kazanmaları son derece önemli görünmektedir. Literatürde birbirinden farklı birçok anne-baba tutumu tanımlanmıştır. Bu tutumlardan biri de çocuğun psiko-sosyal gelişimi açısından sağlıklı olarak kabul edilen ve bu çalışmanın konusu olan koşullu anne baba tutumudur.

Gelişimsel psikoloji her bireyin belirli dönemlerde karşılaştığı anne-baba tutumunun geleceğe yönelik bireysel gelişimini büyük ölçüde etkileyeceğini öne sürer (Toth ve Cicchetti, 2010). Bireyin psiko-sosyal gelişiminin öncüsü anne-baba tutumudur. Çünkü çocuk doğumdan itibaren fiziki ve sosyal çevreye uyum aşamasında ailesinden destek alır ve kendi kendini yöneten bir birey olmayı ailesinden öğrenir (Yavuzer, 2003). Anne-baba çocuk ilişkileri, temelde anne babanın tutumlarına bağlı olup çocuğun kişiliğini, davranışlarını ve ilerde nasıl bir yetişkin olacağını belirlemektedir (Eldeleklioğlu, 1996). Ergenlik dönemindeki gençler hem fiziksel hem bilişsel birçok değişimle yüzleşirler. Kimlik gelişimi ve özerklik yeteneklerini oluşturmaya çalışırken aileleriyle olan ilişkilerinden de etkilenmeye devam ederler (Boudreault-Bouchard ve diğerleri, 2013).

Anne-baba tutumu çocukla kurulan iletişim ve davranışların dışı yansıyan duygusal iklimi olarak tanımlanabilir. Bu davranışlar anne-babaların görevi niteliğinde olan hedef odaklı davranışlar ve hedeflenmemiş ani duygu yansımaları ve değişimlerdir (Darling ve Steinberg, 1993). Baumrind (1966) anne-baba tutumunu; ailelerin belirli inanç, davranış ve beklentiler doğrultusunda çocuklarını yetiştirdikleri duygusal ortam

olarak tanımlanmaktadır. Çocuğun aile içindeki eğitimden gereği gibi yararlanabilmesi anne-babaların çocuklarına karşı yönelttikleri tutumlara göre değişkenlik göstermektedir. Uyumlu ve özgür bir aile ortamı içinde, tutarlı ve sağlıklı ilişkiler içinde yetişen çocuk özerk bir birey olarak yetişkinliğe adım atabilir. Çağdaş'a (2003) göre anne-babaların, çocuklarına yönelttikleri tutumun sağlıklı olması onların kendi içlerinde barışık, dengeli, huzurlu ve birbirlerine karşı sevgi ve saygı içerisinde olmalarına bağlıdır. Ancak, anne-babalar kendi çocukluklarında rastladıkları baskıcı ya da gevşek tutum, uyumlu bir evliliğe sahip olmamak, sosyo-ekonomik koşulların iyi olmaması veya geç yaşta çocuk sahibi olmak gibi bazı nedenlerden ötürü sağlıklı tutum geliştirememektedirler.

Sağlıksız anne-baba tutumlarını itici tutum, yetkinci tutum, aşırı koruyucu tutum, aşırı hoşgörülü tutum, tutarsız tutum ve otoriter tutum olmak üzere altı başlık altında ele almıştır. İtici tutum, anne-babanın çocuğu çeşitli nedenlerden dolayı istememesi ve ona karşı düşmanca duygular beslemesidir. Anne-babalarından sevgi ve ilgi göremeyen bu çocuklarda benlik saygısı ve özgüven gelişmemektedir. Genellikle yapılan olumsuz davranışa odaklanan anne-babalar, çocukların kendilerini değersiz ve yetersiz hissetmelerine neden olurlar. Yetkinci tutum sergileyen anne-babalar çocuklarının başarılı olması yönünde gerçekçi olmayan aşırı bir beklenti içindedirler ve bu beklentilerini çocuklara baskı yaparak gösterirler. Kendi çocuklarının diğer çocuklardan daha başarılı olmasını isteyen anne-babalar, çocuklarını sık sık başkalarıyla kıyaslarlar (Sasık, 2012).

Aşırı koruyucu tutum, anne-babaların çocuğu gereğinden fazla kontrol etmesi ve ona özen göstermesi olarak tanımlanabilir. Ancak bu tutum çocuğun otonom bir birey olmasını ve sosyal yönden sağlıklı gelişmesini engeller ve diğer kimselere aşırı bağımlı, güvensiz, duygusal kırıklıkları olan bir birey olmasına neden olabilir. Özellikle, kendisini koruyan kimse olmadığı zaman çocuk kendini yalnız hisseder. Aşırı hoşgörülü tutum sergileyen anne-babalar çocuğun davranışlarına hiçbir sınırlama getirmezler ve hatalı davranışlarını bile hoşgörüyle karşılarlar. Abartılmış bir sevgi ortamında büyüyen çocuk, doyumsuz bir kişilik yapısı geliştirmeye eğilimli olur. Tutarsız tutum, anne-babanın çocuk konusundaki görüş ayrılığı ve çocuğun davranışları karşısında gösterilen değişken davranış biçimini kapsamaktadır. Bu tutum, çocuğun hangi koşulda nasıl davranacağını bilememesine ve çocukta bazı iç çatışmaların, huzursuzlukların, dengesiz ve tutarsız bir yapının oluşmasına neden olmaktadır. Son olarak otoriter tutum, çocukla anlaşmak veya çocuğun isteklerini dikkate almak yerine anne-babanın kendi kurallarını

katı bir şekilde uygulamasıdır. Bu tutum çocuklarda çekingenliğe, korkak davranışlar sergilemeye, kaygılı bir belirsizlik içinde aşırı isyankâr olmasına ya da aşırı boyun eğici olmasına neden olur (Sasık, 2012).

Sağlıksız anne-baba tutumlarından bir diğeri ise koşullu anne-baba tutumudur. Koşullu anne-baba tutumu anne-babaların çocuklarına gösterdikleri sevgi, şefkat ve takdirin çocuklarının beklenen davranışları yerine getirip getirmemesine göre değişkenlik göstermesini içeren bir tutum şeklidir. Bu tutum çocuklarda düşük düzeyde öznel iyi oluşa ve benlik saygısına neden olmaktadır (Assor, Roth ve Deci, 2004).

1.1. Problem

Çocuğun olumlu kimlik gelişimi anne-babanın güçlü evlilik bağının yanı sıra anne-babanın çocukla kurduğu iletişim becerisine, bağlılığı koparmadan bireyselleşmesi yönünde teşvikine bağlıdır (Bartle ve diğerleri, 1989). Dolayısıyla çocuğun ilk sosyal çevresi olan ailesiyle güçlü ilişkiler kurması gerekmektedir. Güçlü ilişkilerin temelini ailenin sağladığı bakım içerisinde yer alan ilgi, sevgi, takdir, onay oluşturmaktadır (Buri, 1989). Anne-babalar genellikle çocuklarına sevgi ve şefkat gösterirler ancak bunu koşulsuz yapmazlar. Çoğu anne-baba çocuklarını kendilerinden beklenenleri yerine getirdiği sürece sever, onların davranışlarını onaylamadıklarında ise geri çeker. Bu durumda, çocuklar kendileri oldukları için değil; yalnızca anne-babalarının istediklerini yaptıkları için sevildiklerini hissederler (Yazgan İnanç ve Yerlikaya, 2014).

Çocuğun sağlıklı gelişimi için koşulsuz kabule ihtiyacı vardır. Eğer anne-babalar çocuklarına sevgiyi yalnızca uygun davranışlar karşılığında verirlerse, çocuk bu tutumu içselleştirecek ve değer koşullarını bu yönde geliştirecektir. Bunun sonucunda ise, kendini yalnızca belirli koşullar altında değerli hissedecek ve benliğini bir bütün olarak geliştiremeyecektir. Koşullu olumlu saygıya maruz kalan çocuk, anne-babalarının uygun gördüğü şekilde hissetmeyi ve davranmayı öğrenir ve kendi hatalarını ya da zayıflıklarını inkâr ederek kendisiyle ilgili farkındalıklarını azaltır. Buna ek olarak, çocuğun benlik saygısı ve öz-belirleme becerisi sarsılır (Yazgan İnanç ve Yerlikaya, 2014). Roth ve Assor (2012), başkalarından sürekli takdir bekleyen kişilerin bu davranışını ailelerinin koşullu tutuma sahip olmasına bağlamıştır. Rogers (1959), başkaları tarafından kabul edilemeyeceğini bildiğimiz halde kendi hatalarımızı ya da zayıflıklarımızı kabul edebilmek için koşulsuz olumlu saygıya ihtiyaç duyduğumuzu ileri sürmüştür.

Bu çalışmada ergenlerin koşullu anne-baba tutumu ile mükemmeliyetçilik, öznel iyi oluş ve benlik saygısı düzeyleri arasındaki ilişki ele alınmıştır.

1.2. Amaç

Bu çalışmanın ana amacı ergenlerde koşullu anne-baba tutumu, mükemmeliyetçilik, öznel iyi oluş ve benlik saygısı arasındaki ilişkileri ve mükemmeliyetçiliğin koşullu anne-baba tutumu ile öznel iyi oluş ve benlik saygısı arasındaki aracı rolünü incelemektir.

1.3. Hipotezler

Çalışmanın amacına bağlı olarak aşağıdaki hipotezler test edilmiştir.

1. Üniversite öğrencilerinin koşullu anne-baba tutumu puanları ile mükemmeliyetçilik puanları arasında pozitif ilişki vardır.
2. Üniversite öğrencilerinin koşullu anne-baba tutumu puanları ile öznel iyi oluş puanları arasında negatif ilişki vardır.
3. Üniversite öğrencilerinin mükemmeliyetçilik puanları ile öznel iyi oluş puanları arasında negatif ilişki vardır.
4. Üniversite öğrencilerinin koşullu anne baba tutumu puanları ile benlik saygısı puanları arasında negatif ilişki vardır.
5. Üniversite öğrencilerinin mükemmeliyetçilik puanları ile benlik saygısı puanları arasında negatif ilişki vardır.
6. Mükemmeliyetçilik, koşullu ana baba tutumu ve öznel iyi oluş arasındaki ilişkide aracı rol oynamaktadır.
7. Mükemmeliyetçilik, koşullu anne-baba tutumu ile benlik saygısı arasındaki ilişkide aracı rol oynamaktadır.

1.4. Önem

Alan yazında, mükemmeliyetçilik, benlik saygısı ve öznel iyi oluş kavramlarıyla ilgili birçok çalışma mevcuttur. Her bir kavramın ilişkili olduğu yapılar farklı kültürler bağlamında ele alınmış ve birbirleriyle ilişkileri sorgulanmıştır. Ancak koşullu anne-baba tutumu alan yazında çok yeni olmasının yanı sıra ülkemizde koşullu anne-baba tutumuna yönelik yapılan çalışma sayısı yok denecek kadar azdır. Koşullu anne-baba tutumunun mükemmeliyetçilik, benlik saygısı ve öznel iyi oluş kavramlarıyla olan ilişkisinin açıklanması, tutumun ilişkili olduğu değişkenlerin anlaşılmasına katkı

sağlaması ve ülkemizde tutum ile ilgili farkındalık kazandırılması açısından önem taşımaktadır. Buna ek olarak, ülkemizde aracılık modeli üzerine yapılan çalışma sayısı da oldukça azdır. Mükemmeliyetçiliğin koşullu anne-baba tutumu ile öznel iyi oluş ve benlik saygısı arasındaki ilişkide oynadığı aracı rolün incelenmesi hem aracılık modelinin gerekliliğini ortaya koyması hem de aracı değişkenin kavramların birbirleriyle ilişkilerini açıklaması açısından önemlidir.

Anne-baba tutumunun bireyin gelişimine olan katkısı doğumla birlikte başlamakta ve gelecek yaşamına olan etkisi uzun süre devam etmektedir. Birey, ilk deneyimlerini anne-babasıyla beraber yaşamakta ve hangi durumda nasıl davranması gerektiğine ilişkin ilk bilgilerini anne-babasından öğrenmektedir. Anne-baba tutumlarının çocuğun yaşamına olan yansımaları göz önüne alınırsa halen akademik çalışmalarda merak edilen konu olması anlaşılır niteliktedir. Özellikle bireyin mutluluğunu etkileyen etmenler araştırılırken anne-baba tutumlarının bu konudaki rolü sıklıkla karşımıza çıkmaktadır. Anne-babası tarafından koşulsuz sevildiğini ve onlardan her türlü desteği aldığını hissetmeye ihtiyaç duyulan çocukluk evresinde bu ihtiyacı karşılayamayan bireylerin psikolojik durumlarının olumsuz etkilendiği görülmektedir.

Rekabet ortamının arttığı ve başarının adeta olmazsa olmaz bir kavram haline geldiği günümüzde, anne-babalara her zaman çocuklarını koşulsuz sevmeleri gerektiği anlatılmaktadır. Ancak çocuklarına yönelik beklentilerinin karşılanmasına ihtiyaç duyan ve çocuklarını belli bir koşula bağlı olarak seven anne-babalar verdikleri zararın çoğu zaman farkında olamamaktadırlar. Belirledikleri standartlara ulaşmaları konusunda eleştirmeye ve hataları düzeltmeye her zaman hazır olan anne-babalar bireyin bu standartlara ulaşmak için benliğinden verdiklerini göz ardı etmektedir.

Koşulsuz sevginin gerekliliği anne-babalar tarafından ancak anne-babalara koşullu tutumun bireyin psikolojik durumuna verdiği zararlar açıklandığı zaman anlaşılacaktır. Bu bakımdan çalışmanın alan yazına sağlayacağı katkının yanı sıra psikolojik danışmanlara da etkili anne-baba tutumunu yeniden gözden geçirme fırsatı sunarak onlara yol gösterici olması beklenmektedir. Belirlenen değişkenler ışığında koşulsuz sevginin sağlanması için geliştirilecek müdahale stratejileri önem kazanacaktır.

Rehberlik ve psikolojik danışmanlık alanında kullanılan gelişimsel ve önleyici rehberlik birbirini tamamlayıcı niteliktedir. Gelişimsel ve önleyici rehberlik yaklaşımını benimseyen psikolojik danışmanların temel amacı öğrencinin yaşam kariyeri gelişimini destekleyerek karşılaşılabileceği yaşamsal güçlükleri önlemek ve bireyin kendini mutlu

hissetmesini sağlamaktır (Türkmen, 2011). Dolayısıyla bu çalışmanın okul psikolojik danışmanlığı ve aile danışmanlığı alanlarına önemli katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Bu çalışma, koşullu anne-baba tutumunun mükemmeliyetçilik, benlik saygısı ve öznel iyi oluş ile ilişkisi ergenler üzerinde araştırılarak açıklanması ve ülkemizde bu alana yönelik yapılan çalışmaların azlığı nedeniyle önem taşımaktadır.

1.5. Varsayımlar

1. Örneklemeye giren bütün öğrencilerin verdikleri yanıtların doğruyu yansıttığı varsayılmaktadır.
2. Seçilen örneklemin evreni temsil etme yeteneğine sahip olduğu varsayılmaktadır.

1.6. Sınırlılıklar

1. Araştırmanın katılımcıları Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Mühendislik Fakültesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi ve Yabancı Diller Yüksekokulu öğrencileri arasından seçildiği için elde edilen bulgular ancak benzer gruplara genellenebilir.
2. Öğrencilerin koşullu anne-baba tutumuna, mükemmeliyetçilik, benlik saygısı ve öznel iyi oluş düzeylerine ilişkin düşünceleri veri toplama araçlarındaki ifadelerle sınırlıdır.

1.7. Tanımlar

Koşullu Anne-Baba Tutumu: İngilizce karşılığı “Parental Conditional Regard” olan kavram Türkçede “Koşullu Anne-Baba Tutumu” olarak kullanılmaktadır. Kavram, anne-babaların çocuklarına gösterdikleri sevgi, şefkat ve takdirin çocuklarının beklenen davranışları yerine getirip getirmemesine göre değişen bir tutum şekli olarak tanımlanmıştır. Koşullu anne-baba tutumu olumlu ve olumsuz olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Olumlu koşullu tutum, anne-babalarının kendilerinden bekledikleri davranışları yerine getiren çocukların daha fazla sevgi, şefkat ve takdir görmesini içermektedir. Olumsuz koşullu tutum ise anne-babalarının kendilerinden bekledikleri davranışları yerine getirmeyen çocukların ilgi ve değer kaybetmesini, görmezden gelinme ve reddedilme duygusuyla yüzleşmesini içermektedir (Assor, Roth ve Deci, 2004).

Mükemmeliyetçilik: Aşırı derecede yüksek ve gerçekçi olmayan hedeflere ulaşmak için kişinin kendisini eleştirel bir bakış açısıyla değerlendirmesidir (Frost ve

diğerleri, 1990). En iyiyi yapma çabasından farklı olarak kişinin hiçbir zaman ve koşulda hata yapmaması gerektiğine inanması ve yaptıklarından sürekli kuşku duyup kaygı içinde yaşamasıdır (Atasoy, 2014).

Öznel İyi Oluş: Bilişsel ve duygusal bileşenlerden oluşan doyumun öznel hali ve olumlu ruh sağlığı olarak tanımlanmıştır. Öznel iyi oluşun üç önemli ögesi; olumlu duygulanım, olumsuz duygulanım ve yaşam doyumudur (Diener, 2000).

Benlik Saygısı: Bireyin kendini yeterince iyi hissetmesi ve yetenekli, önemli, başarılı ve değerli bir insan olduğuna inanması olarak tanımlanmıştır (Coopersmith, 1981). Buna ek olarak, bireyin kendine yönelik olumlu duygulara sahip olması, yaşamdaki zorluklarla yüzleşebilmesi, hatalarını ve mutsuzluklarını kabul edebilmesidir (Rogers, 1951).

1.8. Koşullu Anne-Baba Tutumunun Teorik Temelleri

Koşullu anne-baba tutumu, anne-babaların çocuklarına gösterdikleri sevgi, şefkat ve takdirin çocuklarının beklenen davranışları yerine getirip getirmemesine göre değişkenlik göstermesini içeren bir tutum şeklidir (Assor, Roth ve Deci, 2004).

Roth ve diğer. (2009) koşullu anne-baba tutumunu olumlu ve olumsuz olarak ikiye ayırmıştır. Olumlu koşullu tutum, anne-babalarının kendilerinden bekledikleri davranışları yerine getiren çocukların daha fazla sevgi, şefkat ve takdir görmesini içermektedir. Dweck'e göre (1999) olumlu koşullu tutum, olumlu geribildirim veya övgü ile aynı anlamı taşımamaktadır. Örneğin, ailesinden övgü alan çocuklar ailelerinin koşullu tutuma sahip olmadığını hissedebilir. Bu durumun nedeni ise övgünün kişisel değer anlamına gelmediğini, karakterine ve yeteneğine yönelik olmadığını ve ailesinin sevgisinin belli davranışlara bağlı olmadığını bilmesidir.

Olumsuz koşullu tutum ise anne-babalarının kendilerinden bekledikleri davranışları yerine getirmeyen çocukların ilgi ve değer kaybetmesini, görmezden gelinme ve reddedilme duygularıyla yüzleşmesini içermektedir. Olumsuz koşullu tutum psikolojik kontrol kavramıyla yakın anlama gelse de iki kavram arasında belirgin farklar vardır. Psikolojik kontrol kavramı olumsuz koşullu tutumdan farklı olarak suçlamayı içeren itici bir tutumdur. Psikolojik kontrol zayıf psiko-sosyal becerilerle (depresyon, mükemmeliyetçilik, madde bağımlılığı), olumsuz koşullu tutum ise bunlara ek olarak ailenin sevgi, ilgi ve benlik saygısıyla da ilişkilendirilir. Son olarak, psikolojik kontrolün temel bileşeni olan sevginin azalması genel bir tutuma işaret ederken koşullu tutum davranışsal alanlara ayrılabilir (Assor ve Tal, 2012).

Koşullu anne-baba tutumu, akademik başarı ve duygusal kontrol olmak üzere iki alt boyuttan oluşmaktadır ve bir alt boyutta koşullu tutum gösteren anne-babanın diğer alt boyutta göstermemesi mümkündür (Assor ve Roth, 2007).

Akademik başarı alt boyutunda koşullu anne-baba tutumuna sahip çocuklarda görülen özellikler:

- Çocuk ilgisini çeken konulara zaman ayırmayı bırakıp sadece sınavlarla ilgili konulara odaklanır.
- Gereksiz derecede ders çalışma davranışında bulunur.
- Dar açılı ve yaratıcılığa gerek görmeyen bir çalışmayı öne çıkarır.
- Yenilikçi yöntemlere karşı olan bilinen yöntemlerle çalışmasını sürdürür.

Duygusal kontrol alt boyutunda koşullu anne-baba tutumuna sahip çocuklarda görülen özellikler:

- Çocuk bastırılmış ve kontrollü bir duygu düzenlemesi içindedir.
- Olumsuz duygu durumundan kaçınma endişeleri empati yeteneklerinin azaltır (Tal ve Assor, 2006).

Anne-babaların sevgi, şefkat ve takdir göstermek için çocuklarının istenilen davranışta bulunmasını beklemelerinin çocuğun ailesinin sevgisini kaybetmemek adına her zaman beklenen davranışta bulunmaya çalışmasına ve çocuğun özsaygısının ailesinin önemseydiği durumlarla iç içe geçmesine neden olduğuna rastlanmaktadır (Ryan, Deci ve Grolnick, 1995). Bunun yanı sıra, anne-babaların istenilen davranışta bulunması için çocuklarına baskı uygulamalarının çocuklarda ailelerine karşı olumsuz duygular beslemesiyle sonuçlandığı görülmüştür. Bu baskı çocukların özerkliğinin yok olmasını ve çocukların ailelerinin kendilerine seçimleri konusunda güvenmediğini hissetmelerini kapsadığı için öfke ve gücenme duygularını ortaya çıkarmaktadır. Diğer bir deyişle, anne-babalar çocuklarını bekledikleri davranışlarda bulunmaları için zorlarken çocuklarının öfke veya incinme duygularıyla karşı karşıya kalmaktadır (Assor ve Roth, 2007).

Koşullu anne-baba tutumunun olumsuz sonuçları olarak; içe yansıtılmış düzenleme, ailenin sevgisinin bağlı olduğu ilgi alanlarında düşük performans, düşük düzeyde öznel iyi oluş, olumsuz duygu durumu, zayıf baş etme becerileri, benlik saygısında dalgalanmalar, kısa süreli tatmin, başarısızlıktan sonra utanç hissi, düşük özsaygı ve anne-babaya olumsuz duygular beslenmesi öne sürülmüştür (Assor ve diğerleri, 2004; Assor ve Roth, 2007).

1.8.1. Koşullu ana baba tutumu ile İlgili Kuramlar

1.8.1.1. Hümanistik Yaklaşım

Koşulsuz olumlu saygı kavramından ilk kez Carl Rogers (1959) söz etmiş ve bütün bireylerin özellikle anne-babaları gibi yaşamlarındaki önemli kişilerden saygı, kabul görme ve onlarla sıcak bir ilişki ihtiyacı içerisinde olduğunu öne sürmüştür. Koşulsuz olumlu saygı, ailenin bireyi olduğu gibi kabul etmesi ve sevmesi, bir hata yaptığında dahi olumlu tutumunu geri çekmemesi olarak tanımlanmıştır.

Rogers (1959), kendini gerçekleştirmeyi, bireyin çocukluk döneminde koşulsuz olumlu saygı ihtiyacının doyurulmasıyla ilişkilendirmiş ve benlik kavramının olumlu saygı ile desteklenmesi gerektiğini savunmuştur. Bu nedenle, çocuğun anne-babasının istek ve beklentilerine çok dikkat etmesi gerekmektedir. İdeal olanın anne-babaların çocuğun organizmik değer verme süreci ile çatışacak hiçbir şey yapmaması ve çocuklarının benlik kavramına ve duygularına karşı koşulsuz olumlu saygı göstermeleri, eleştirilerini yalnızca belirli istenmeyen davranışlarla sınırlamalarıdır. Anne-baba çocuğa olumlu saygı ihtiyacını zedeleyecek ve çocuğun yaşantısını olumsuz bir değer olarak görmesine neden olacak bir tutum sergilediğinde çocuk değerlerini kendi organizmik değer verme sürecinden daha çok başkalarının değerlendirmelerine dayandıracaktır ve bu değerler değer verme koşulları olarak adlandırılmaktadır.

1.8.1.2. Davranışçı Yaklaşım

Koşullu anne-baba tutumu, davranışçı yaklaşımı benimseyen araştırmacılar tarafından ceza ve pekiştireci temsil ettiği için istenilen davranışı arttırıcı bir işlevi olduğu yönünde açıklanmıştır. Gewirtz ve Pelaez-Nogueras (1991) davranışın öğrenilebilir olduğu için değiştirilebileceğini, tersine çevrilebileceğini veya yok edilebileceğini öne sürmüştür. Özellikle koşullu öğrenmenin çocuğun gelişiminin temeli olduğunu ve pekiştirecin davranış değişiminin odak noktası olduğunu vurgulamıştır. Okulda öğretmeninden ya da evde ailesinden doğru davranışa yönelik alınan övgünün ve hatalı davranıştan dolayı alınan cezanın istenilen davranış kazanımında çok etkili olduğunu öne çıkarmıştır. Bunun yanı sıra, kurallarla yönetilen davranış kapsamında doğal sonucu beklemek yerine çocuk ailesinin belirlediği yönde davranmadığı zaman ne tür sonuçlarla karşılaşabileceğini düşünerek davranışlarını kontrol edebilmektedir. Özellikle ailenin istenilen davranışın mantıklı sebebini açıklamasının davranışın etkililiğini arttırdığı görülmüştür. Sonuç olarak, istenilen davranışta bulunması için çocuğa ödül veya ceza gibi pekiştireçler vermek, sevgi ve takdirini davranışların

gerçekleştirilmesine göre göstermek özellikle çocuğun ahlaki gelişimi için gereklidir. Ancak anne-babanın bu bakış açısı çocuğun ödeyeceği duygusal bedeli göz ardı etmemelidir.

1.8.1.3. Nesne İlişkileri Teorisi

Nesne ilişkileri teorisi, bireylerin yaşamlarında önemli olan kişilerin özelliklerini içselleştirmesi üzerinde duran analitik yaklaşımın bir türüdür. Diğer bir deyişle, nesne ilişkileri içselleştirilmiş kişilerarası ilişkilerdir ve nesne bireyin bağımlı olduğu kişiyi simgelemektedir (Corey, 2008).

Çağdaş nesne ilişkileri kuramının öncülerinden Mahler ve Furur (1968) çocuğun annelik figürü ile kurduğu sembolik ilişkiyi ayrılarak bireyselleşme yolunda ilerlemesini Oedipus kompleksinin çözüme kavuşturulmasından çok daha önemli bulmuştur ve kişilik gelişimini dört basamak ile açıklamıştır. Kişilik gelişiminde bireyin psikolojik yönden annesiyle bütünleşmiş bir konumda başladığına ve aşamalı olarak ayrılığa doğru ilerlendiğini öne sürmüştür. Normal çocukluk otizmi olarak adlandırılan ilk aşamada, çocuğun kendini birçok yönden annesinden ayırt edememesine rastlanmaktadır. Ortak yaşam olarak adlandırılan ikinci aşamada bebek annesine çok fazla bağımlıdır ve annesiyle yüksek derecede uyum içinde olmayı beklemektedir. Ayrılma/bireyselleşme olarak adlandırılan üçüncü aşamada, çocuk onay almak için halen anneye bağımlı olsa da kendisi için belirgin olan ayrılmayı deneyimler ve bu aşamada çocuğun kendilik duygusunu geliştirmesini sağlayacak onaylayıcı roller onun kendine saygısını da arttırmaktadır. Son aşama ise kendilik ve nesnenin değişmezliğine doğru ilerlemekle ilgilidir. Bu aşamadan sonra çocuklar kendilerini diğerlerinden çok ayrı olarak görürler.

Nesne ilişkileri teorisi, ideal nesne olan aile tutumunun ve gerçek benlik ile ideal benlik arasındaki gerginliğin sonucunda suçluluk duygusunun ortaya çıktığını ve bu duygunun süper ego olarak içe yansıtıldığını öne sürmüştür. Suçluluk duygusu, aileye dayandırılan tehditlerin bir yansıması olarak görülmüş ve ailenin değerlerinin içe yansıtılması pekiştirici görevi üstlenmiştir (Kernberg, 1984). Çocukların koşulsuz sevilmediklerini öğrendikleri zaman, suçluluk duygusuyla beraber içe yansıtılmış düzenleme davranışını göstermeleri bu teoriyle ilişkilendirilmektedir. Buna ek olarak teori, bu tutumu çocukların koşullu sevgiyi sağlayacak davranışlarda bulunacağı ancak tatmin duygusunun yok olacağı şeklinde açıklamıştır. Baskı içerdiği ve benlik

saygısında dalgalanmalara neden olduğu için çocuğun psikolojik gelişimine olumsuz etkisi olacağını eklemiştir (Roth ve Assor, 2010).

1.8.1.4. Öz-Belirleme Kuramı

Öz-belirleme kuramı, bireyin tüm potansiyelini kullanabilmesi için belli psikolojik ihtiyaçlarının tatmin olması gerektiğini öne sürer (Ryan ve Deci, 2000). Öz-belirleme, davranışların dış etkenlerden çok, bireyin kendi kişisel inançlarıyla ve değer yargılarıyla belirlenmesi, kararlarını bireysel olarak vermesi ve seçim duygusunu yaşaması olarak tanımlanmaktadır (Budak, 2000). Tüm bireylerin içinde büyüme ve birleşme eğilimi olduğunu ve içsel motivasyonun bu eğilimin en belirgin göstergesi olduğunu ortaya atmıştır. Bu kuram, içselleştirmenin kişilik gelişimi ve bireyin uyumunun temeli olduğu görüşünü ortaya atmıştır. İçselleştirme, çocuğun içinde yaşadığı çevrenin değerleriyle bütünleşip uyumlu bir benlik geliştirmesi süreci olarak tanımlanmaktadır. Bu sürecin sonunda, çocuğun yalnızca değerleri benimsemesine değil, kendi değerleriymiş gibi desteklemesine rastlanmaktadır. Öz-belirleme kuramına dayandırılan koşullu anne-baba tutumunun kontrol içerikli bir tutum olduğu ve içselleştirme, kontrollü güdülenme ve kontrollü davranış gibi sonuçlara neden olacağı öne sürülmüştür (Soenens ve Vansteenkiste, 2010).

Roth ve diğerleri (2009), öz-belirleme kuramının motivasyonsuzluk, kontrollü motivasyon ve özerk motivasyon olmak üzere üç kavramı kapsadığını öne sürmüştür. Motivasyonsuzluk, yapılan etkinliğe değer vermemeyi, etkinliğin sonucuna yönelik bir beklenti içerisinde olmamayı ve kendini o etkinliği yapmak için yeterli hissetmemeyi içerir. Kontrollü motivasyon bir baskı sonucu davranışta bulunmayı yansıtır. Dışsal ve içe yansıtılmış düzenleme olmak üzere ikiye ayrılır. Dışsal düzenleme, davranışın ödül ve ceza mekanizmasıyla gerçekleşmesidir. İçe yansıtılmış düzenleme ise ailenin beklediği davranışlara değer verilmesi ancak kişinin o değerleri kendi değeri olarak kabul etmemesidir. Bu düzenlemede kişi bir davranışı yapmak için kendini baskı altında hisseder ve bu baskı davranışın niteliğini azaltır. Özerk motivasyon ise özdeşimle, bütünleşmiş ve içsel düzenleme olmak üzere üçe ayrılır. Özdeşimle düzenlemede davranışın kişi için değeri rehberlik eder. Bütünleşmiş düzenlemede ise davranışa kişinin kendi seçtiği kimliği yansıtan deneyimler rehberlik eder. Son olarak içsel düzenleme kişinin kendisine ilgi çekici geldiği için bir etkinlikte bulunmasıdır.

Öz-belirleme kuramına göre, özerk motivasyon olumlu kişilik gelişimini ve öznel iyi oluşu desteklerken, kontrollü motivasyon psikososyal uyumun gelişmesini

engellemekte ve bireyin savunmasız olmasına neden olmaktadır. Özerk motivasyon çocuğa seçme şansı sunduğu için en yararlı motivasyon şeklidir. Koşullu anne-baba tutumu öz-belirleme kuramının içe yansıtılmış düzenleme kapsamına girmektedir. Çünkü çocuk ailesinin değer verdiği davranışlarda bulunurken bu davranışları kendi değeri haline getirmez. Bunun yanı sıra, sevgi kazanmak adına kendi istekleri dışında olan davranışlarda bulunup kendilerini baskı altında hissederler (Assor ve diğerleri, 2004).

Koşullu anne-baba tutumuna sahip bireylerin ailesi tarafından kabul görmek için belirli davranışlarda bulunma çabası içinde oldukları gözlenmektedir. Çünkü kişiler arası ilişkilerde kabul görme, onay alma, desteklenme ve aitlik duygusu hissetme isteği her birey için oldukça önemli bir yere sahiptir. Bireyin kişiler arası ilişkilerinde kabul görmek için kendine aşırı derecede yüksek kişisel standartlar oluşturması mükemmeliyetçiliğin en belirgin özelliğidir (Pamir, 2008).

1.9. Mükemmeliyetçiliğin Teorik Temelleri

Mükemmeliyetçilik eğilimleri büyük ölçüde sevgi, kabul görme/reddedilmeme ve onaylanma gereksinimi ile başlamaktadır. Mükemmeliyetçilik, en iyiyi yapma çabasıyla karıştırılmaktadır ancak ikisi birbirinden farklı durumlardır. En iyiyi yapma çabası içinde olanlar başarılı olmak için verdikleri bu çabadan zevk alırken, mükemmeliyetçi bireyler hiçbir koşulda hata yapılmaması gerektiğine inandıkları için kendilerini ve yaptıklarını sürekli sorgularlar (Pamir, 2008). Mükemmeliyetçiliğin tek bir tanımı bulunmamakla beraber çok boyutlu olduğu için farklı araştırmacıların farklı tanımları söz konusudur.

Frost ve diğerleri (1990), mükemmeliyetçiliğin tanımını aşırı derecede yüksek ve gerçekçi olmayan hedeflere ulaşmak için kişinin kendisini eleştirel bir bakış açısıyla değerlendirmesi ve yenilgiye uğraticı davranış eğiliminde bulunması olarak yapmıştır. Mükemmeliyetçiliğin gelişiminde ailesel faktörlerin önemi üzerinde durmuş ve mükemmeliyetçi bireylerin ailesinin beklentilerine ve kendilerine yönelik değerlendirmelerine büyük bir anlam yüklediklerini öne sürmüşlerdir. Buna ek olarak mükemmeliyetçi bireylerin sevginin ve takdirin koşullu olduğu bir çevrede yetiştikleri hipotezinde bulunmuşlardır. Bu kişiler sevgi ve takdir kazanmak için yüksek düzeyde mükemmeliyetçilik özelliği göstermekte ve sevginin azalmaması için hata yapmaktan kaçınılmaktadırlar. Aynı ailesel etkilere sahip olduklarından dolayı Frost ve diğerleri

(1990) yetişkin ve ergenlerin mükemmeliyetçilik yapısının benzer olduğunu ileri sürmüştür.

Hamachek (1978), mükemmeliyetçiliği normal ve nevrotik olarak ikiye ayırmıştır. Nevrotik mükemmeliyetçilik, yüksek standartlara ulaşamamam endişesini barındırırken; normal mükemmeliyetçiliğin içinde söz konusu endişeler yer almamaktadır. Araştırmacılar, nevrotik mükemmeliyetçiliğe sevgi ve takdirin koşullu olduğu aile ortamında yetişen kişilerde rastlandığını ileri sürmüştür.

Hewitt ve Flett (1991b) mükemmeliyetçiliği kişilerarası boyutlarını içerecek biçimde kendine yönelik, başkasına yönelik ve sosyal beklentiler olarak üçe ayırmışlardır. Mükemmeliyetçiliğin alt boyutları şunlardır:

- Kendine Yönelik: Ulaşılması olanaksız ve gerçek dışı standartlar belirleme eğilimi, mükemmel olma arzusu, gerçek benlik ve ideal benlik arasında uyumsuzluk.
- Başkasına Yönelik: Belirlenen gerçek dışı ve yüksek standartlara diğerlerinin uymasını bekleme eğilimi, başkalarına iş vermekten kaçınma, onları suçlama ve olumsuz duygu besleme.
- Sosyal Düzene Yönelik: Başkalarının belirlediği gerçekçi olmayan standartların bireyin üzerinde baskı yaratması. Standartların aşırı ve kontrol edilemez olması kişide öfke, kaygı ve depresyona neden olur.

Anthony ve Swinson (2000) inanç ve beklentilerin davranışların belirleyicisi olduğunu sürmüştür: Mükemmeliyetçi bireylerin gösterdiği davranışlar şunlardır:

- Aşırıya kaçmak: Bireyin bir davranışın hatasız yaptığından emin olana kadar tekrarlanmasıdır.
- Aşırı kontrol etme ve teminat arayışı: Bireyin düzgün yapıp yapmadığından emin olana kadar bir işi sürekli kontrol etmesidir.
- Aşırı düzenleme ve liste yapma: Bireyin düzene çok fazla önem verdiği için detaylarla çok fazla meşgul olması ve bu durumun işin bitmesine engel teşkil edecek düzeyde olmasıdır.
- Karar verme güçlüğü: Bireyin telafisi olmayan bir hata yapmaktan korkmasından dolayı seçenekler karşısında çok kararsız davranmasıdır.
- Erteleme: Bireyin bir işi mükemmelin altında yapmamak için erteleme davranışında bulunmasıdır.

- Yetki verememe: Birey karşısındaki kişinin kendisinin mükemmeliyetçilik düzeyinde bir işi halledeceğinden emin olmaması ve kimseyle işbirliği yapmak istemeyip her şeyi kendisinin yapmaya çalışmasıdır.
- Çok çabuk pes etmek: Bireyin belirlediği amaca ulaşamayacağı endişesi taşıması ve denemekten vazgeçmesidir.

Mükemmeliyetçi bireylerin sahip olduğu yanlış bilişler şunlardır:

- Ya hep ya hiç tarzı düşünme: Bireyin olayları doğru ya da yanlış olarak görmesidir.
- Süzgeçten geçirme: Bireyin olumsuz detayları abartarak olumlu kısımları atlamasıdır.
- Gereksiz tahmin olasılığı: Bireyin olumsuz olayları gerçekte olduğundan daha fazla olarak düşünmesidir.
- Kişisel hassasiyet: Bireyin başkalarının fikir ve onayına gerekenden fazla önem vermesidir.
- Felaket olacağını düşünmek: Bireyin olumsuz olaylarla başa çıkamayacağına inanmasıdır.
- Aşırı katı standartlar ve esnek olamama: Bireyin belirlediği hedeften daha azına razı olmak istememesidir.
- Zorunluluklar: Bireyin belirlediği kuralları ne kendisinin ne başkasının bozmasına izin vermemesidir.
- Uygunsuz sosyal kıyaslama: Bireyin kendisinden daha başarılı birini gördüğünde yetersiz duygusuna kapılmasıdır (Anthony ve Swinson, 2000).

BUREM (Atasoy, 2014) mükemmeliyetçiliğin altında yatan nedenleri şu şekilde belirtmiştir:

- Sosyal beklenti: Başkaları tarafından sevilme ve kabul edilme gereksiniminin ancak başarı karşılığında elde edilmesi. Çocuğun özgüvenin başkalarının kendisine verdiği değere göre şekillenir.
- Sosyal öğrenme: Anne-babasını mükemmel olarak gören çocuklar onları taklit etme eğilimindedir.

- Sosyal tepki: Karmaşa içindeki bir aile ortamında olan çocuklar kendilerindeki denetim duygusunu geliştirmek için savunma mekanizması olarak mükemmeliyetçilik özelliği gösterebilirler.

Mükemmeliyetçi kişilerin gösterdiği davranışlar ise; sürekli olarak denetleme ve onay alma, tekrarlama ve düzeltme, aşırı planlama, karar vermede güçlük çekme, erteleme, kaçınma ve başkalarını değiştirmeye çalışmadır. Mükemmeliyetçi bireylerin belirtilen davranışları göstermesinde benlik saygılarının düşük olmasının önemli bir rolü vardır (Atasoy, 2014).

1.9.1. Mükemmeliyetçilik ile İlgili Kuramlar

1.9.1.1. Psikanalitik Kuram

Freud (1959), mükemmeliyetçiliği yüksek başarı için katı istekler belirleyen süper egonun bir işlevi olarak kabul etmiştir. Mükemmeliyetçilik eğilimin çocuklukta başladığını ve ebeveynlerinin belirlediği yasakların içselleştirilmesi ile devam ettiğini belirterek; bu içselleştirmelerin etkileri ile oluşan süper egonun mükemmel bir imaj yaratma, tasarlama ve sürdürme uğraşısında olduğunu belirtmiştir (Geçtan, 2004).

Freud'a göre süper ego toplumsal norm ve davranış standartlarının içselleştirilmesini temsil eder. Süper ego, vicdan ve ego-ideal olmak üzere iki alt sistemden oluşur. Vicdan, anne-babanın kötü olarak değerlendirdiği ve cezalandırdığı davranışlardır. Ego ideal ise, anne-babanın onayladığı ve değer verdiği davranışlar yoluyla gelişir ve bireyin ulaştığında özsaygısının artmasını sağlayarak mükemmellik standartlarına ulaşmasına yol açar. Ancak, birey amaçlarına yaklaştıkça ego ideal daha yüksek standartlar belirler ve doyum sağlamak güçleşir. Süper ego, toplumca kabul görmeyen her türlü id dürtüsünü bütünüyle engellemeye çalışır ve bireyi düşüncede, sözde ve eylemde (davranışta) mutlak mükemmelliğe zorlamaktadır. Diğer bir deyişle, egoyu mükemmeliyetçi hedeflere ulaşmaya çalışmanın gerçekçi hedeflere ulaşmaya çalışmaktan daha iyi olduğuna ikna etmeye çalışır (Yazgan İnanç ve Yerlikaya, 2014).

Çocuklar, sergiledikleri bazı davranışların sonucunda sevgi ve takdir görürken, bazı davranışlarının sonucunda cezalandırılırlar. Cezalandırılma, anne-babanın sevgisini kaybetmek olarak değerlendirildiği için bu durumdan korunmak ister ve anne-babalarıyla kurdukları özdeşim ile egoları onların standartlarını benimsemeye başlar. Böylece hataya izin vermeyen mükemmeliyetçi davranışların temelleri atılmış olur (Yazgan İnanç ve Yerlikaya, 2014).

1.9.1.2. Adler Bireysel Psikoloji Kuramı

Mükemmeliyetçi kişilik yapısı ve mükemmeliyetçilik düşüncesiyle yakından ilişkili olan kuramların başında Adler'in Bireysel Psikoloji Kuramı gelmektedir. Adler aşağılık (yetersizlik) duygularının çocukluk döneminde başladığına inanmaktadır. Bu dönemde birey, oldukça çaresiz ve zayıftır ve hayatta kalmak için çevresindeki yetişkinlere ihtiyaç duyduğu uzun bir bağımlılık dönemi yaşamaktadır. Bu nedenle, kendisini çevresindeki daha büyük, daha güçlü yetişkinlerle karşılaştıran çocuk, aşağılık (yetersizlik) duyguları geliştirmektedir. Bu erken yetersizlik duyguları, yaşam boyu sürecek olan, çevre karşısında üstünlük kazanma ve mükemmel olma çabasının da başlangıcını oluşturmaktadır (Yazgan İnanç ve Yerlikaya, 2014).

Birey, çocukluk çağından itibaren belirli bir amaca sahiptir ve bu amaca yönelik olarak da içinde bulunduğu zorlukları aşmaya çalışmaktadır. Geleceğe dönük başarıları göz önünde tutan birey, kendini gerçekleştirme gerekliliğiyle yüzleşmektedir. Kendini gerçekleştirme, yalnızca üstünlük kaygısını içeren bir çabadan kaynaklanıyorsa nevrozların ortaya çıkması söz konusudur. Dolayısıyla, Adler yaklaşımı mükemmeliyetçiliği olumlu bir kişilik özelliği olarak ele almasının yanı sıra olumsuz boyutundan da söz etmiştir (Tire, 2011).

Adler'e (2000) göre birey ideal mükemmelliğe ulaşamadığı oranda aşağılık duygusu hisseder ve bununla motive olur. Buna ek olarak, toplumsal ilgi bireylerin güç ve mükemmellik yönündeki çabalarını dengeleyen bir unsurdur. Mükemmel olma yönündeki çabalar sağduyu ve toplumsal ilgi ile birlikte ortaya çıkarsa sağlıklı ve gereklidir. Bireyler yapıcı davranarak aşağılık hissini yenmeye çalışırlar. Bununla beraber Adler, sağlıklı (olumlu) mükemmeliyetçilik yanında sağlıklı (olumsuz) mükemmeliyetçiliğin de olduğunu ortaya koymaktadır. Adler, kişisel üstünlük için çabalayan nevrozların toplumsal ilgiden uzak olduğunu öne sürmüştür. Nevrotik bireyler daha yoğun bir şekilde aşağılık duygusuyla mücadele ederler ve diğer insanların ilgisini dikkate almayarak üstünlük için daha çok çaba harcarlar. Buna ek olarak, eleştirilmekten çok korkarlar, hata yapmaktan endişe ederler, düzenli olmaya gereğinden fazla dikkat ederler ve eksiksiz olarak onaylanmak isterler. Bu durum bireyin üstünlük amacının kendisine zarar vermesine rağmen kişisel doyumun artmasıyla sonuçlanmaktadır (Rice ve Preusser, 2002).

Adler (2000), sağlıklı (olumlu) ve sağlıklı (olumsuz) mükemmeliyetçiler arasında ortaya çıkan farklılıkların kaynağında bireylerin aile çevrelerinden aldıkları anlayışların ve doğum sırasının önemli bir belirleyici olduğunu belirtmektedir. Adler ilk

doğan, ortanca, en küçük ve tek çocuk olmak üzere dört tip ortaya koymuştur. İlk doğanlar mükemmellik için çok çaba sarf eden ve büyüklerini memnun etme ihtiyacı hisseden bireylerdir. Aynı zamanda diğerlerinin mutluluğu için sorumluluk hissederler, otoriteye saygılı olmalarından dolayı kuralların gerekli olduğunu düşünürler ve kuvvetli bir başarıya gereksinimi duyarlar. Ortanca çocuklar kendilerini ilk çocuk ve en küçük arasında sıkışmış hissederler. Kendilerini rakiplerle çevrilmiş gibi görürler. Bunun yanı sıra diğerlerinin haklarına yardım ederler ve barışçıl yapıda olurlar. En küçük çocuk ailenin bebeğidir. Pek çok rakibi olmasına rağmen genellikle onları yener. Bazen de en küçük çocuk aşırı aşağılık duygusu hissettiğine rastlanmaktadır. Tek çocuk ise ilgi merkezinde olmaya alışkındır. Bununla beraber ebeveynlik endişeleri içinde yaşarlar.

1.9.1.3. Davranışçı Yaklaşım

Skinner (1968) davranışın şekillenmesi ve sürdürülmesinde çevrenin rolü üzerinde durmaktadır. Ödül gibi pekiştireçlerle istenilen davranış artış gösterirken ceza ile istenilmeyen davranışın azalması sağlanmış olmaktadır. Mükemmeliyetçilik kavramı pekiştireçle ilişkilendirilerek açıklanmaktadır. Birey yalnızca mükemmele ulaştığı zaman pekiştireç alıyorsa mükemmeliyetçilik bir gereklilik olarak görülecektir. Diğer bir deyişle cezadan kaçmak isteyen birey mükemmeliyetçiliğe eğilimli olacaktır (Borynack, 2003).

Mükemmeliyetçilik olumsuz pekiştirece kıyasla ödül, takdir ve başarıya duyulan gibi olumlu pekiştirecin bir sonucu olarak ortaya çıktığında sağlıklı mükemmeliyetçilik olarak adlandırılmaktadır. Skinner (1968) aynı davranışın olumlu veya olumsuz pekiştirecin sonucunda ortaya çıkmasına göre farklı duygularla ilişkilendirileceği üzerinde durmuştur. Birey, olumlu pekiştireç sonucunda bir davranışta bulunuyorsa bu durum “özgür seçim” olarak algılanırken, olumsuz pekiştireç sonucu aynı davranışta bulunuyorsa bu durum “baskı” olarak görülmektedir. Bu kavram, Hamachek’in (1978) sağlıklı mükemmeliyetçilerin güçlerine ve doğru yaptıkları davranışlara odaklanırken, sağlıksız mükemmeliyetçilerin hata yapma korkusuyla davranışlarını şekillendirdikleri görüşüyle desteklenmiştir (Terry-Short ve diğerleri, 1995).

Davranışçı yaklaşıma göre, sağlıksız mükemmeliyetçiler eleştiri, utanç, alay konusu olmak, küçümsenme gibi itici uyarıcılardan kaçma ya yönelik olarak davranışlarını biçimlendirmekte ve gerçekçi olmayan hedeflere ulaşma çabası göstermektedirler. Bu çabanın sonucunda ise kaygı, depresyon, yetersizlik ve kaçınma duygularıyla yüzleşmektedirler. Buna ek olarak, bu bireyler hatalarının nedenlerini her

zaman kendilerine dayandırdıkları için problemleri çözmek yerine onlardan kaçma davranışına rastlanmaktadır. Kategorik düşünme, dünyayı siyah ya da beyaz olarak algılama, tahammülsüz olma ve başkalarına güvenmeme bu bireylerin depresyonla baş etme şekilleridir. Sağlıklı mükemmeliyetçiler ise, sağlıksız mükemmeliyetçilerden problemlerini sağlıklı bir şekilde çözüme yöntemleriyle ayrılmaktadır (Fedewa ve diğerleri, 2005).

1.9.1.4. Akılcı-Duygusal Yaklaşım

Ellis'in öncülüğünü yaptığı Akılcı-Duygusal Yaklaşım'da mükemmeliyetçi kişilik yapısı özellikle de mükemmeliyetçi düşünce tarzları ile yakından ilişkili birçok özelliğe yer verilmiştir (Graf, 1997). Ellis (1993), bireylerin içinde buldukları kültürün ve ailelerinin isteklerine uygun olarak başarıyı tercih ettiklerini ve başarısız olduklarında ya da onaylanmadıklarında hayal kırıklığı ve engellenmiş hissettiklerini ifade eder. Buna ek olarak, rahatsızlık veren pek çok duygunun temelinde mantıksız inançlar olduğuna işaret eder ve özellikle üç ana mantıksız inanca vurgu yapar. Bu mantıksız inançların temeli bireyin her şeyin iyisini yapma, hiç hata yapmama ve başarılarının takdir edilmesi isteğine dayanmaktadır. Aksi takdirde birey kendini işe yaramaz olarak biri olarak görme eğiliminde olur ve insanların kendisine yönelik saygısının azaldığına inanır. Yaklaşımın mükemmeliyetçilikle olan ilişkisinde hata yapma korkusunun yanı sıra koşullu kabulün ve mantıksız ve gerçek dışı amaçlara sahip olmanın rolü olduğu da yer almıştır. Ellis'in (2002) 12 madde altında sıraladığı mantıksız inançlardan mükemmeliyetçi düşünce yapısıyla ilişkili olan bazıları şöyledir:

- Önemli bulduğun tüm insanlar tarafından her zaman sevilmeli ve beğenilmelisin.
- Başarılı, yetkin ve yeterli olduğun kanıtlamalısın veya en azından bazı konularda gerçekten mükemmel yakın olmalısın.
- Yapılan işler olduklarından daha iyi olmalıdır, eğer sende yaşamın güçlüklerine ve zorluklarına ani ve iyi çözümler bulamıyorsan bunu çok kötü ve korkunç bir şey olarak görmelisin.
- Son derece düzenli olmalı ve rahat olmamalısın.
- Kendi kendine insan olarak bir değer vermen ve kendini kabullenmen, senin performansının iyi olmasına ve insanların seni beğenme derecesine bağlıdır (Nelson-Jones, 1982).

Ellis'in (2002) mantıksız inançlarının yanı sıra bireylerde görülen özellikler de mükemmeliyetçilikle ilişkilidir. Özellikle bireyin arzu ve tercihlerinin doyurulmasına dönük beklentileri istinasız, açık ya da örtülü bir şekilde “-meli” ve “malı” ifadelerini içerir. Bunun yanı sıra talepkarlık, kendini derecelendirme, “ya hep ya hiç” düşüncesine sahip olma da mükemmeliyetçi bireylerin özellikleri arasındadır. Ellis'in mantıksız talepleri betimlemek için kullandığı “malılaştırma” terimi ile “mükemmellik”, “olağanüstülük” ve “hoşgörüsüzlük” kelimeleri arasında belirgin bir ilişki vardır. Davranış bilimleri ve sosyal bilimler alan yazında kabul gören 10 irrasyonel düşünce arasında mükemmeliyetçilik de yer almaktadır (Graf, 1997).

1.9.1.5. Horney: Nevrozlar ve İnsan Gelişimi

Kişiliğin kalıtımsal özelliklerden çok çevrenin, özellikle de ailenin etkileri sonucu geliştiğini öne süren Horney (1975), ilk çocukluk deneyimlerini kişilik oluşumunun özü olarak kabul etmiştir. Güvenlik duygusunu kişiliğin temel yönlendiricisi olarak görmüştür. Çocuğun doğumdan itibaren yabancı bir dünya karşısında kendisini yalnız ve çaresiz hissettiğini, bu durumun çocukta kaygı yarattığını ileri sürmüştür. İnsanların bu kaygıdan kurtulmak için sevgi, boyun eğme, içe dönme ve güç elde etme gibi davranış biçimleri gösterdiğini ve bu davranışların da kişiliği oluşturduğunu iddia etmiştir. Bu davranış şekilleri kişiliğin bir parçası haline geldiğinde Horney bunu nevrotik ihtiyaç olarak adlandırmıştır (Altıntaş ve Gültekin, 2005).

Horney (1975) mükemmeliyetçiliği kendine güvensizlik sonucu oluşan nevrotik bir gereksinim olarak görmektedir. Mükemmeliyetçiler, herkesten iyi olmaya ve büyük başarılar kazanmaya çalışarak, bu güvensizliği yenmeyi amaç edinmişlerdir. Nevrotik kişi kusursuz saydığı benliğine uygun düşmeyen davranışlardan kaçınır ve hata yaparsa kendini affetmez. Bu da yetersizlik, eleştirilme ve suçlanma korkusu yaşanmasına neden olur. İdealleştirdiği imge uğruna kendine uyguladığı yaptırımlar kendi benliğinden uzaklaşmasına neden olmaktadır. Kendisine yabancılaştıkça kişilik bütünleşmesi de bozulmaya başlamaktadır.

Horney'e (1975) göre kusursuzluk ihtiyacı, ideal benliği gerçekleştirmeye yönelik bir güdüdür. Nevrotik birey kendi yarattığı kurallarla ideal benliğine ulaşmaya çalışır ve bu çabası başarı ve güç kazanmak adına benimsediği hırsı içerir. Nevrotik birey her şeye dayanabilmesi, herkesi sevebilmesi, üretken olması gerektiğine inanmakta ve kendine koyduğu kuralların yerine getirilebilirliğini göz ardı etmektedir. Bu kurallar kişiler arası ilişkiyi de bozmaktadır. Birey başarısızlık korkusuyla

insanlardan ve zorlanacağı işlerden kaçmaktadır. Nevrotik birey olumsuzluklara karşı aşırı duyarlıdır ve öz-aşağılama duygusuna sahiptir.

Horney, mükemmeliyetçi insanlardan söz ederken aşırı düzenli, dakik olan, her şeyi doğru ve uygun yapmaya çalışan insanlardan bahsetmektedir. Horney (1975) bu özelliklerin üstünlük ihtiyacının yansıması olarak görmektedir. Bunun yanı sıra nevroitik bireyler, başkalarının da bu mükemmeliyete ulaşmaları için ısrar ederler ve ulaşamadıklarında da küçümserler. Bu öz aşağılamanın dışa yansıması olarak nitelendirilmektedir. Görüldüğü üzere Horney, mükemmeliyetçiliği sadece olumsuz yönüyle ele almış ve mükemmeliyetçiliği nevroitik bir gereksinim olarak açıklamıştır.

1.9.1.6. Sosyal Öğrenme Kuramı

Sosyal öğrenme kuramı, bireylerin kendi yaptıkları davranışların sonuçlarından öğrendikleri fikrine ek olarak başka insanların davranışlarını gözleyerek öğrenmek anlamına gelen dolaylı öğrenme kavramı üzerinde durmuştur. Kuramın dayandığı bir diğer varsayım ise davranışlar, çevre ve kişisel faktörler arasındaki karşılıklı belirleyicilik modelidir. Bu modele göre, inançlar, düşünceler ve beklentiler gibi kişisel değişkenler, bireyin davranışı ve çevre karşılıklı olarak birbirini etkilemektedir (Yazgan İnanç ve Yerlikaya, 2014).

Bandura (1994), davranışların düzenlenmesinde, hem içsel hem dışsal faktörlerin etkili olduğunu savunmuştur. Dışsal faktörler kapsamında çevreden (aile, arkadaş, okul vb.) öğrenilerek içselleştirilen standartlar ve pekiştirme yer almaktadır. İçsel faktörler ise, bireyin kendini gözlemlemesi, kendini değerlendirmesi ve kendine tepkide bulunma gerekliliğidir.

Bandura (1977) bireyin davranışlarında motive edici güç olarak öz-yeterlik kavramını ortaya çıkarmış ve öz-yeterliği de bireyin geçmiş başarı ve başarısızlıklarıyla ilişkilendirmiştir. Bireylerin belirli davranışların istenilen sonuçlara öncülük edeceği inancı taşıdığını ve davranışlarının çevrenin talepleri ile baş etme potansiyellerine yönelik algıları sonucu şekillendirdiğini öne sürmüştür. Buna ek olarak, davranışların şekillenmesinde yeterlik beklentisi ve sonuç beklentisi üzerine durmaktadır. Yeterlik beklentisi bireyin gerekli davranışı başarılı bir şekilde yapabileceğine inanması olarak tanımlanırken, sonuç beklentisi davranışın yol açacağı sonuçlara ilişkin tahmini içermektedir. Tekrarlanan başarısızlık yeterlik beklentisini azaltırken, tekrarlanan başarı arttırmaktadır.

1.10. Öznel İyi Oluşun Teorik Temelleri

Diener (2000), öznel iyi oluşu bilişsel ve duygusal bileşenlerden oluşan doyumun öznel hali ve olumlu ruh sağlığı olarak tanımlamıştır. Diğer bir deyişle bireyin bilişsel ve duyuşsal olarak kendi yaşamını ne ölçüde istenilir, memnuniyet verici ve güzel algıladığıdır. Bu değerlendirme sonucu bireyin ulaştığı olumlu ya da olumsuz sonuç öznel iyi oluş düzeyini göstermektedir. Öznel iyi oluşun üç önemli ögesi vardır. Bu ögeler, olumlu duygulanım, olumsuz duygulanım ve yaşam doyumudur. Olumlu duygulanım, güven, ilgi, ümit, heyecan, gurur, neşe, takdir gibi duyguları; olumsuz duygulanım ise öfke, nefret, suçluluk, üzüntü gibi olumsuz duyguları belirten öznel stresi ve doyumsuzluğu içerir. Yaşam doyumunu boyutu öznel iyi oluşun bilişsel bileşenidir ve bireyin yaşamını iyi ya da kötü gittiği yönünde sorgulamasını içerir. Bireyin iş, evlilik gibi yaşam alanlarındaki doyumuna ilişkin değerlendirmelerini yansıtır.

Lyubomirsky ve Dickerhoof ise (2006) öznel iyi oluş kavramının özelliklerini şu şekilde açıklamıştır:

- Öznel iyi oluş bireysel değerlendirmeyi içerir. Çünkü mutluluk bireysel bir değerdir ve bu nedenle bireyin ne derece mutlu olduğuna yalnız kendisi karar verebilir.
- Öznel iyi oluşun her alanda üstün işleve sahip olmakla eşdeğer görülmemelidir.
- Öznel iyi oluşun birey tarafından bilinç dışı bir şekilde ve sürekli olarak deneyimlenmektedir. Bu alanda çalışan araştırmacılar, bireyin anlık öznel iyi oluş düzeyinden ziyade yaşam boyu hissedeceklerine odaklanmaktadırlar.

Bireyin, ergenlik dönemindeki öznel iyi oluş düzeyinin belirlenmesinde arkadaşlarının büyük etkisi olduğu bilinse de dönem tam olarak çocukluktan kopuk düşünülemez için anne-baba tutumunun oynadığı rol kesinlikle göz ardı edilemez. Anne-baba tutumunun çocukların öznel iyi oluş düzeyinde önemli bir etkisi olduğu bulunmuştur. Anne-babanın gösterdiği sıcaklık ve destek düzeyi yükseldikçe çocuk sevildiği ve kabul edildiğini hisseder, kendine güveni artar ve mutlu olur (Driscoll ve diğerleri, 2008). Duyarlılık ve talepkarlık düzeyi yüksek olan demokratik anne-baba tutumunun çocuğun öznel iyi oluşunu arttırdığı sonucuna ulaşılmıştır. Ceza yöntemini kullanan ailelerin çocuklarının düşük akademik başarıya sahip oldukları ve daha fazla sosyal problemler yaşadıkları görülmüştür. (Fletcher ve diğerleri, 2008). Koşullu anne-

baba tutumu ise çocuğun ailesi sadece beklenen davranışı yerine getirdiğinde sevileceğini ve takdir edileceğini bildiği için gereken desteği ve sıcaklığı görememektedir. Bu durum da kendine güveninin azalmasına neden olacaktır. Koşullu anne-baba tutumunun ceza yöntemini çocuk beklentileri karşılamadığı zaman sevgisini azaltması olarak uygulamakta ve çocuğun öznel iyi oluşunu olumsuz etkilemesi beklenmektedir.

Olumlu duygular, öznel iyi oluşun önemli bir göstergesidir. Bu olumlu duygular, yüksek psikolojik dayanıklılık düzeyi, açıklık, yaratıcılık, sosyal ilişkilerde doyum gibi olumlu sonuçlarla birlikte düşünülmelidir. Motivasyon bireyin duygusal deneyimlerini büyük ölçüde etkilemektedir. Carver ve diğerleri (1996), öz-belirleme teorisiyle ilgili olarak hedefe yönelik ilerlemenin olumlu duygular oluşturacağını, hedefe ulaşmada erteleme ya da kesintilerin olumsuz duygular oluşturacağını öne sürmüştür. Sosyal gelişim hedefi çerçevesi, başarının bireyin kendi kontrolü altında olduğunu vurgularken, sosyal ispat hedefi başarının başkalarının takdir ve yargısına bağlı olduğunu, kontrol duygusunun azaldığını ve bu durumun da olumsuz duygulara neden olduğunu öne çıkarmaktadır (Shim ve diğerleri, 2013).

1.10.1. Öznel İyi Oluş ile İlgili Kuramlar

1.10.1.1. Erek Kuramı

Erek kuramının ihtiyaç ve amaç olmak üzere iki boyutu vardır. Bunlar;

- Amaç boyutunda, amaçlar bireylerin özel istekleridir. Bu istekler içinde bireyin hedefleri, kişisel projeleri, meydan okumaları yer almaktadır. Bazı amaçlar bireylerin ihtiyaçlarını karşılama isteklerinden dolayı ortaya çıkmaktadır.
- İhtiyaç boyutunda, insanın acı ve üzüntüden kaçan, hazza ve doyuma yönelen bir varlık olduğu yer almaktadır. İhtiyaçların zamanında doyurulması mutluluğa yol açarken, doyurulmamış olan ihtiyaçlar mutsuzluğa neden olmaktadır. Murray insanların ihtiyaçlarını başarı, yakın ilişki, başatlık, özerklik, oyun, cinsellik vb. olmak üzere toplam yirmi başlık altında toplamış ve sınıflandırmıştır. Benzer şekilde, Maslow'un (1970) ihtiyaçlar hiyerarşisi kuramı bireyin ihtiyaçlarını fizyolojik ihtiyaçlar, güvende olma ihtiyacı, ait olma ve sevgi ihtiyacı, kendine saygı ihtiyacı ve kendini gerçekleştirme olarak belirlemiştir (Türkdoğan ve Duru, 2012; Eryılmaz, 2009).

1.10.1.2. Aşağıdan Yukarı ve Yukarıdan Aşağı Kuramı

Öznel iyi oluş ile ilgili en önemli problemlerden birisi hangi değişkenlerin öznel iyi oluşun nedeni hangi değişkenlerin öznel iyi oluşun sonucu olduğu konusundaki belirsizliktir. Diener (1984), öznel iyi oluşun nedenlerini aşağıdan yukarı kuramı ile sonuçlarını ise yukarıdan aşağı kuramı ile ayırt etmiştir.

Aşağıdan yukarı kuramı, bireyin yaşadığı haz ve acılara göre mutlu olup olmadığını değerlendirmesidir. Bireye haz veren olayların sonucu oluşan doyumun sıklığı önemlidir. Mutluluk, bireyin yaşadığı küçük mutlulukların toplanması sonucu oluşur. Birçok araştırmacı yaşam doyumunun bu kuramla ilişkili olduğu görüşünü paylaşmaktadır. Yukarıdan aşağı kuramı ise, öznel iyi oluşu bireyin bir kişilik özelliği olarak görmektedir. Birey bu özelliğine göre yaşadıklarına tepki verir. Mutluluk bireyin içinde olduğu için bireyin olayları yorumlama şekli mutluluğunu etkilemektedir. İş ve yaşam biçimi kavramları bu kuram altında ele alınmaktadır (Heady ve diğerleri, 1991).

1.10.1.3. Uyum Kuramı

Brickman ve Campbell (1971) bireyin duygu durumunun o anki yaşam şartlarına uyum sağladığını ve bütün tepkilerinin önceki deneyimleriyle ilgili olduğunu öne sürmüştür. Benzer şekilde, Myers (1992) uyumu mutluluğu anlamının temeli olarak görmüştür.

Uyum kuramı, bireylerin başlangıçta yeni durumlara ve koşullara tepki göstereceğini ancak zamanla bu durum ve koşullara uyum sağlayıp eski seviyelerine geri döneceklerini savunur. Bireyler olumlu koşullara uyum sağladıkları için mutluluk hisleri uzun süreli olmazken olumsuz koşullara da uyum sağladığı için mutsuzluk hisleri de uzun süreli olmamaktadır. Bireyler, sürekli mutluluk arayışındadırlar çünkü yeni hedeflere ulaştığı an mutluluğun geri geleceğine inanmaktadırlar. Yeni hedefler bireyin tüm dikkatini ele geçirmekte ve birey uzun vadede bu çabalarının yararsız olacağına farkına varmadan çabalamaya devam etmektedir.

Tüm kaynakları olan bireylerin kimi zaman mutlu olmadıklarını ve büyük problemleri olan bireylerin diğer insanlara göre daha mutlu olabildikleri durumunun uyum kuramıyla açıklandığı söylenmektedir. Diğer bir deyişle, dış faktörlerle mutluluk arasında zayıf bir ilişki olduğu ortaya atılmıştır. Diener ve diğerleri (1996), iyi ve kötü yaşam olaylarının olaydan iki ay sonrasında kadar mutluluğa etkisi olduğunu öne çıkarmışlardır. Bunların dışında, evlilik, boşanma, işsizlik gibi önemli yaşam olaylarının

ve bireysel farklılıklarının uyum sürecinin her birey için farklı olmasına neden olduğu görülmüştür (Diener ve diğerleri, 2006).

1.10.1.4. Öz-Belirleme Kuramı

Ryan ve Deci (2000), öz-belirleme kuramına dayanarak aileden alınan destek ile ergenin öznel iyi oluşunun ilişkisini açıklamıştır. Kuram yetkinlik, ait olma ve özerklik olmak üzere insanın üç evrensel ihtiyacını tanımlamıştır. Bireylerin sağlıklı olması ve öznel iyi oluş düzeyinin yüksek olması için bu üç ihtiyaç tatmin edilmelidir. Kuramın temel noktası özerkliktir ve bireyin yaşamında içsel güdülenmeye yer vermesi ve dışsal güdülenmeyle yapılacak etkinliklerin de özerk bir şekilde yapılmasıdır. Böylece kişi kendi davranışlarını kontrol edebilecektir. Çevrenin kontrol ettiği durumlar ise kişinin düşünmesinin, hissetmesinin ve uygulamasının baskı altında olması olarak tanımlanmaktadır.

Öz-belirleme kuramının öne sürdüğü şekilde anne-babalar ergenin gelişimine özerkliğine ve öznel iyi oluşuna katkıda bulunarak destek vermelidir. Çocuklarına karşı özerkliği destekleyici bir tutumda bulunan anne-babalar çocuklarının uyumlu davranışlarda bulunmasına ve öznel iyi oluş düzeyinin yükselmesini sağlayacaklardır (Roth, 2008 ve Kocayörük, 2012).

Çocuklar ailelerinin destekleyici tutumunu gördükleri zaman başkalarının da benzer tutumlar göstereceğini varsayıp kendilerini değerli hissedeceklerdir. Günümüzde yüksek benlik saygısının yaşam doyumuyla ilişkili olduğu öne sürülmüştür. Öznel iyi oluşun ve benlik saygısının gelişiminde en çok anne-babadan alacağı desteğe ihtiyacı olan çocuk anne-babasının koşullu tutumunu gözlemlediği takdirde bu gelişim düşük seviyede kalacaktır (Bean ve Northrup, 2009). Koşullu anne-baba tutumu çocukların veya ergenlerin yaşamda karşılaştıkları başarı ve başarısızlıklar sonucunda öznel iyi oluş ve benlik saygılarında dalgalanmalar yaşamalarına neden olmaktadır (Baumeister ve diğerleri, 2003).

1.11. Benlik Saygısının Teorik Temelleri

Benlik saygısı, bireyin kendini değerlendirmesinden sonra ulaştığı benlik kavramını onaylamasıdır. Diğer bir deyişle, bireyin kendini olduğundan aşağı ya da olduğundan yüksek görmeyerek kendisinden memnun olması ve kendini sevmeye değer bulmasıdır. Kişinin kendisine karşı duyduğu sevgi, saygı ve güven duygularını ifade etmektedir. Benlik saygısının oluşmasında ve gelişmesinde etkili olan etmenler

arasında kendini değerli hissetme, yeteneklerini ortaya koyabilme, başarma, toplum içinde beğenilir olma, kabul görme, sevilme, kendi bedensel özelliklerini kabul etme ve benimseme vardır. Bireyin benliğinden memnun olma düzeyi onun benlik saygısı düzeyinin belirleyicisi olacaktır (Saygın ve Arslan, 2009; Tezcan, 2009).

Benlik saygısı kavramı, bireyin kendini ne kadar değerli bulduğuyla ilgilidir, öğrenilmiş bir yaşantıdır ve yaşam boyu devam eden bir süreçtir. Benlik saygısı, bireyin özerkliğini kazanması, yaşamını doyumuna sahip olması, amaca yönelik etkinliklerde bulunması, diğer insanlarla sağlıklı ve sürekli iletişim kurması, yüksek düzeyde uyum göstermesi, değer sistemlerini geliştirmesi, başarılı olması, geleceği doğru planlayabilmesi açısından önemlidir (Erşan ve diğer., 2009).

Mead (1934) benliğin gelişiminde, bireyin içinde bulunduğu sosyal grup ile bütünleşme sürecinin üzerinde durmuştur. Bireyin yaşantısında anahtar rolü oynayan belirli insanların benlik saygısının oluşumunu etkilediğini vurgulamıştır. Dolayısıyla, birey kendisi için önemli olan insanların fikir, davranış ve tutumlarını değerlendirmektedir. Bunun sonucunda, kendi dünyasındaki önemli insanların, kendisi hakkındaki ifadelerinden kendine yönelik bir tutum geliştirmektedir. Eğer, birey için önemli olan kişiler, onu değerli buluyor, ona saygı duyuyorsa, kişi kendini değerli bulmaktadır.

Rogers'a (1959) göre benlik saygısı bireyin çevresinden aldığı değerlilik duygusuyla açıklanmaktadır. Bu nedenle çocuğun benlik saygısının gelişmesi çevresindeki kişilerin kendisini olduğu gibi, koşulsuz kabul etmesine bağlıdır.

Rosenberg (1979), benlik saygısının tanımını bireyin kendini yeterince iyi hissetmesi ve değerli bir insan olduğuna inanması olarak yapmıştır. Benlik saygısı, sosyal yeterlilik, kişisel değer ve beden algısının bileşiminden oluşmaktadır. Bu özellikler her birey için farklı öneme sahiptir ve kesin bir yargıya varılması için bireyin kendini nasıl değerlendirdiği bilinmelidir. Benlik saygısı yüksek olan birey özsaygıya sahiptir, kendini değerli hisseder, kendini başkalarından daha iyi ya da daha kötü olarak değerlendirmez kişisel sınırlarının farkındadır ve zamanla kişisel büyümeyi ve gelişimi deneyimleme beklentisi içindedir. Düşük benlik saygısı olan bireyler ise kendilerinden tatmin olmazlar, özsaygıları düşüktür ve kendilerine yönelik hoş olmayan bir bakış açısına sahiptir (Mayhew ve Lempers, 1998).

Coopersmith (1981), benlik saygısını bireyin kendisinin yetenekli, önemli, başarılı ve değerli hissetmesi olarak tanımlamıştır ve öznel iyi oluş ile ilişkisinden söz etmiştir. Çocuğun uyumlu veya uyumsuz olmasında ailenin destekleyici tutumunun

etkili olduğu bulunmuştur. Ailesinden yüksek düzeyde kabul gören gençler benlik saygısı ve yetkinlik düzeyinin yüksek olmasına vurgu yapılmıştır. Ailesinin baskıcı tutumuna maruz kalan ergenlerin ise kendilerini yeteneksiz ve başarısız hissetmeleri durumu ortaya çıkacaktır. (Herz ve Gullone, 1999).

Bandura (1982), benlik saygısının öz-yetkinlikle ilişkili olduğunu ileri sürmüştür. Benlik saygısı düzeyi yüksek olan bireylerin öz-yetkinlik düzeylerinin de yüksek olacağını ve yaşamın çeşitli alanlarındaki performans düzeylerinin yükseleceğini vurgulamıştır.

Benlik saygısı, gerçeklikten çok bireyin kendisine yönelik algısını içermektedir. Bireylerin algılarının davranışlarını etkilediğini ve bu davranışların da sosyal gerçekliği şekillendirdiği göz önünde bulundurulursa benlik saygısının önemi ortaya çıkmaktadır (Baumeister ve diğerleri, 2003).

Benlik saygısı düzeyi yüksek olan bireyler şu özelliklere sahiptir:

- Kendini değerli hisseder ve yaşamdaki sorunlarla başa çıkabileceğine güvenir.
- Kendisi ve yetenekleri hakkında olumlu bir görüşe sahiptir.
- Kendisine yönelik beklentileri gerçekçidir.
- İstemediği durumlar oluştuğunda hatalarını kabul eder ve kendini değerli hissetmeye devam eder.
- Kendi görüşlerinden farklı bir görüşle karşılaştıklarında kendilerini kolaylıkla ifade ederler ve yeni fikirleri dikkate alırlar.

Benlik saygısı düzeyi düşük olan bireyler şu özelliklere sahiptir:

- Yeteneklerinden kuşku duyar ve kendisine yönelik gerçekçi olmayan beklentilere sahiptir.
- Başkalarının kendisine dair düşüncelerinden çok fazla etkilenir ve kendisini acımasızca eleştirir.
- Hiçbir şeyi yeterince doyurucu bulmamaya eğilimlidir.
- Özgüveni azdır ve kolay umutsuzluğa kapılır.
- Katılımcı olmaktan çok dinleyici olmayı tercih ederler (Taşgit, 2012).

1.11.1. Benlik Saygısı ile İlgili Kuramlar

1.11.1.1. Hümanistik Yaklaşım

Rogers (1951), bireyin yaşamında önemli yer tutan kişilerin bireye değer vermesini olumlu saygı olarak adlandırmış ve olumlu saygının olumlu benlik saygısının temelini oluşturduğunu öne sürmüştür. Benlik saygısı düzeyi yüksek bireyleri kendilerine yönelik olumlu duygulara sahip, yaşamdaki zorluklarla yüzleşebilen, hatalarını ve mutsuzluklarını kabul eden ve insanlara açık olarak tanımlamıştır. Benlik saygısının erken çocukluk döneminde geliştiğini öne sürmüş ve anne-baba etkileşiminin önemi üzerinde durmuştur. Araştırmacılar benlik saygısının yaşam boyu gelişimiyle ilgili çocukluk döneminde kendilerini gerçekçi olmayacak bir şekilde olumlu gördükleri için en yüksek seviyede olduğunu, ergenlik döneminde dışsal geribildirimlerden, sosyal karşılaştırmalardan ve beden değişimlerinden dolayı bir azalma gözlendiği ve güç ve statü sayesinde yetişkinlik döneminde tekrar yükseldiği sonucuna ulaşmıştır (Robins ve Trzesniewski, 2005).

Benlik saygısının önemi eksikliğinde ortaya çıkan sonuçlarla da desteklenmiştir. Örneğin Rogers, bireylerin koşullu kabul aldıkları zaman benlik saygılarının diğerlerinin onlar için oluşturduğu amaçlara bağlı olacağını ve bu durumun benlik saygısının gelişimini olumsuz etkileyeceğini öne sürmüştür. Bireyin kendini yalnızca belirli koşullarda değerli hissetmesi benliğini bir bütün olarak geliştirememesiyle ve reddedilme korkusuyla benliğinin tüm yönlerini açığa vurmamasıyla sonuçlanacağı üzerinde durmuştur. (Saygın ve Arslan, 2009).

1.11.1.2. Adler Bireysel Psikoloji Kuramı

Adler'e göre, benlik saygısı davranışlarımızı güdüleyen temel güçtür ve bireyin amacı benlik saygısını oluşturmak ya da var olan benlik saygısını korumaktır (Steffenhagen ve Burns, 1987). Adler, sağlam benlik saygısının gelişiminde sosyal ilginin en önemli bileşen olduğunu ve ilk olarak anne ve ailenin diğer üyeleri daha sonra da ailenin dışındaki kimselerin bu gelişim sürecine katkıda bulduklarını ileri sürmüştür. Sosyal ilgi bileşeninde yetersizlik görülen bireylerin benlik saygısına sahip olamayacağını ve sosyal çevreyle olan etkileşimin benlik saygısının belirleyicisi olduğunu ifade etmiştir (Steffenhagen, 1990).

Adler, aşağılık hissiyle baş edebilmek için verilen çabanın bireysel amaçların başarılmasında teşvik edici olduğunu öne sürmüştür. Bireyin bu duruma yönelik telafi davranışı göstermesi olumlu sonuçlara neden olacak ve benlik saygısının gelişmesini

sağlayacaktır. Adler telafi davranışını düşük düzeyden yüksek düzeye çıkmak olarak tanımlamıştır. Zor durumlarla baş edip yüksek bir mevkiye ulaşan insanlar bireyin benlik saygısını geliştirmesine örnek olarak gösterilebilir. Buna ek olarak, Adler ait olma hissini benlik saygısıyla ilişkili olduğunu ifade etmiş ve ait olma hissini temellerinin ailede atıldığını öne sürmüştür. Ancak ailede ait olma hissini kazanamamış bireylerin telafi davranışlarıyla sonraki yaşamlarında benlik saygısını geliştirebileceklerini belirtmiştir (Williams, 2011).

1.11.1.3. Psiko-sosyal Gelişim Kuramı

Erikson, benlik saygısının kökeninin psiko-sosyal gelişim basamaklarının ilkinde yer alan temel güven duygusuna dayandığını ileri sürmüştür. İkinci basamakta, çocuğun işeme ve dışkılama kasları üzerinde kontrol sağlamasının ve benlik saygısı desteği ile kendi kendini denetleyebilmesinin özerklik duygusunun kazanılmasına yardımcı olacağı üzerinde durmuştur. Çocuğun davranışlarını kontrol etme becerisini geliştirdiğini fark etmesi benlik saygısının gelişmesinde önemli rol oynamaktadır. Beşinci basamakta, kimlik oluşum süreci benlik saygısıyla doğrudan ilişkilidir. Çocuğun erken dönemlerde benlik saygısının oluşumunda yer alan aynılık ve süreklilik duygusunun bu dönemde başkalarının değerlendirmeleriyle uyuşması kimlik duygusunu geliştirmektedir. Bu dönemden sonra kimlik duygusu çocukça bir benmerkezcilik duygusuna sahip olmaktan çıkıp bireyin yeteneklerine, ego idealine ve sosyal rollerine dayanan bir oluşum haline gelmektedir (Tezcan, 2009).

1.11.1.4. İhtiyaçlar Hiyerarşisi Kuramı

Bireyin sağlıklı gelişiminin açıklanmasında işlevsel olarak rol alan Maslow'un (1970) ihtiyaçlar hiyerarşisi, bireyin kendini gerçekleştirme için gerekli ihtiyaçları beş basamak altında açıklamıştır. Bu basamakların belirli bir sırası olduğunu ve bireyin hangi basamaktaki ihtiyaca gereksinimi varsa onu tamamlaması gerektiğini, tamamladıktan sonra bir üst basamaktaki ihtiyaca gereksinim duyacağını öne sürmüştür. En alt basamakta bireyin yemek, uyku gibi temel fizyolojik ihtiyaçları yer almaktadır. İkinci basamak, bireyin güvenlik ihtiyacını içermektedir. Üçüncü basamak, ait olma, sevmeye, sevilme gibi duyguların yer aldığı sosyal ihtiyaçları kapsamaktadır. Dördüncü basamak, başarı, bağımsızlık, özsaygı, statü gibi benliğe ait ihtiyaçları kapsamaktadır. Son basamak ise bireyin kişisel gelişiminin farkına vardığı kendini gerçekleştirme basamağıdır. Maslow, benlik saygısının önemini kendini gerçekleştirme basamağına

ulaşmak için önceden tamamlanmış olması gereken bir ihtiyaç olduğunu öne çıkararak vurgulamıştır. Buna ek olarak, belirli ve gerekli ölçüde sınırlamaların dışında çocuğun seçimlerini öznel deneyimlerine göre kendisinin yapmasının gerekliliğini, aksi takdirde çocuğun benliğinin kaybolacağı üzerinde durmuştur (Adler, 1977).

BÖLÜM II

İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Koşullu Anne-Baba Tutumu ile İlgili Yapılan Bazı Araştırmalar

2.1.1. Koşullu Anne-Baba Tutumu ile İlgili Yurt Dışında Yapılan Bazı Araştırmalar

Shavit-Miller ve Assor (2003), koşullu anne-baba tutumu ve duygu durumu arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla bir çalışma yapmışlardır. Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerine duyguların baskılanmasını, sosyal davranışları ve akademik alanı kapsayan bir ölçek uygulanmıştır. Koşullu anne-baba tutumunun katılımcıların psikolojik gelişimine etkileri değerlendirilmiş ve iki grup arasında önemli bir fark bulunmuştur. Koşullu anne-baba tutumuna sahip öğrencilerin ailelerinin beklentilerinden dolayı içselleştirme gösterdikleri ortaya çıkmıştır. Bu durumun kız öğrencilerde daha yüksek olduğu görülmüştür. Çünkü kız öğrencilerin ailelerinin beklentilerini yerine getirmedikleri zaman ailelerinin sevgilerinin azalacağı ve değersiz olacakları görüşüne sahip oldukları bulunmuştur.

Roth ve Assor (2003), çalışmalarının sonucunda koşullu anne-baba tutumunun öğrencilerin yüz ifadelerinden duyguların anlaşılmasıyla ters bir ilişki içinde olduğuna ulaşmışlardır. Bunun yanı sıra, koşullu anne-baba tutumuna sahip bireylerin duygu düzenlenmesindeki eksikliklerinden dolayı romantik ilişkiye başlamada zayıflık gösterdikleri görülmüştür.

Assor, Roth ve Deci (2004), yaptıkları çalışmada daha önce bahsettiğimiz öz-belirleme kuramının içselleştirme modeline dayandırarak koşullu anne-baba tutumunun davranışsal ve duygusal sonuçlarını araştırmayı amaçlamışlardır. Araştırmacılar 2 farklı araştırma yapmışlardır. İlk çalışmalarında, koşullu anne-baba tutumunun benlik saygısı ve baş etme becerileriyle olan ilişkisinin tespit edilmesi amaçlanmıştır. Üç kuşağın değerlendirmesi yapılmış ve hedef katılımcı 124 anne olmuştur. Bulgular, koşullu anne-baba tutumunun öznel iyi oluşla negatif yönde ilişki olması düşüncesiyle tutarlı bir şekilde benlik saygısı ve baş etme becerileriyle de ters orantılıdır. İlk çalışma kadınlarla ve akademik alanla sınırlıdır. İkinci çalışmada ise duygusal alan, sosyal davranışlar ve spor alanı ele alınmış ve her iki cinsiyet de araştırmada incelenmiştir. Çalışmanın dört hipotezi şu şekildedir: a) koşullu anne-baba tutumu çocuğun içe yansıtılmış

davranışlarında bulunmasına neden olmaktadır; b) içe yansıtma koşullu anne-baba tutumuyla hedeflenen davranış arasında aracılık etmektedir; c) koşullu anne-baba tutumu çocuğun ailesine kırgınlık hissetmesiyle ilişkilidir; d) aileden takdir görülmemesi koşullu anne-baba tutumu ve kırgınlık hissine aracılık etmektedir. Araştırmanın katılımcıları 110 üniversite öğrencisidir. Bulgular, koşullu anne-baba tutumunun önemli duygusal bedellerle sonuçlanmasına neden olduğunu destekler şekildedir.

Assor ve diğerleri (2005) koşullu anne-baba tutumu ve din ilişkisini araştırmışlardır. Çalışmaya modern bir Ortodoks Yahudi Okulu öğrencileri katılmıştır. Bulgular, dini ritüeller konusunda koşullu tutuma sahip olan ailelerin bu alanda içe yansıtılmış içselleştirmeye neden olacağını göstermiştir. İçe yansıtma bireyin suçluluk veya utanç duygusu hissetmemesi için dini uygulamalarda bulunmasını içermektedir.

Roth ve diğerleri (2006), yaptıkları çalışmada akademik başarının yükselmesi için koşullu tutum sergileyen aileye sahip lise öğrencilerinin öğretmenleri tarafından not odaklı akademik yükümlülük gösterdikleri şeklinde tanımlanmışlardır. Bu yükümlülük, sadece sınavda çıkacak konulara çalışma eğilimini, sınavda başarılı olamayınca derin üzüntü duymayı ve öğretmenlerle not konusunda tartışmayı içermektedir. En önemlisi ise olumlu koşullu tutum ilgi odaklı akademik yükümlülük ile ters ilişkili olduğu görülmüştür. Olumlu koşullu tutum öğrencinin içsel baskıyla ders çalıştığı ortaya çıkmış ancak bu durum akademik çabayı arttırırken dar bir açıda olmasını engellememiştir. Benzer şekilde, korku ve öfkeyi bastırmak için olumlu koşullu tutum sergileyen aileye sahip lise öğrencilerinin olumsuz duygularından dolayı mahvolmuş hissetmeleri ve korku ya da öfke duydukları günlük işlerini sürdürmenin imkansız hale geldiği görülmüştür (Assor ve Roth, 2007).

Roth (2008), 133 üniversite öğrencisinin katıldığı çalışmada koşullu anne-baba tutumu ve özerkliği destekleyen anne-baba tutumunun içselleştirme düzeyi ve kendine yönelik ya da başkasına yönelik yardım etme eğilimi arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamıştır. Kendine yönelik yardım etme eğilim, başkalarının takdiri için yardım davranışını içerirken başkasına yönelik yardım etme eğilimi başkasının ihtiyacı olduğu için yardım davranışını içerir. Öz-belirleme kuramının da öngördüğü üzere koşullu anne-baba tutumunun içe yansıtılmış içselleştirmeye pozitif korelasyon gösterdiği ve kendine yönelik yardım etme eğilimine neden olduğu görülmüştür. Bunun yanı sıra, özerkliği destekleyen anne-baba tutumunun geniş bir içselleştirmeye ve başkasına yönelik yardım etme eğilimine neden olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

Roth ve diğeri (2009) tarafından 2 farklı araştırma yapılmıştır. İlk çalışmada, olumlu koşullu tutum ile olumsuz koşullu tutum arasındaki farkı belirlemek amaçlanmıştır. Çalışmaya 9. Sınıf öğrencilerinden 169 kişi katılmıştır. Bulgular şu şekildedir: a) olumlu koşullu tutum içsel baskıya ve sonrasında olumsuz duyguların baskılanmasına ve not odaklı akademik yükümlülüğe neden olmaktadır; b) olumsuz koşullu tutumun aileye karşı kırgınlık hissedilmesine ve olumsuz duygularda düzensizliğe neden olmaktadır. Koşullu tutumun hem duygusal hem akademik alanlardaki etkisi incelenmiştir. İkinci çalışmada ise, ailelerin özerkliği destekleyen tutumunun ergenlerin duygusal bedeller ödemediği ailelerinin istedikleri davranışlarda bulunmasını sağlayıp sağlamayacağını araştırılmıştır. Özerkliği destekleyen tutum ailelerin istenilen davranışın değerini ergenlerin bakış açlarına saygı duyarak ve kendi düşüncelerinden söz ederek benimsetmesini içermektedir. Çalışmaya 9. Sınıf öğrencilerinden 156 kişi katılmıştır. Bulgular, öz-belirleme kuramının içselleştirme modeliyle tutarlı çıkmıştır. Özerkliği destekleyen tutumun, seçim duygusuna, olumsuz duyguların bütünleşmiş olarak düzenlenmesine ve ilgi odaklı akademik yükümlülüğe neden olduğu saptanmıştır.

Roth ve Assor (2010) üzüntü duygusunu bastırmaları için ailelerin koşullu tutum benimsemesiyle çocukların yüz ifadelerinde üzüntünün tanınmasını, üzüntü duygusunun farkında olmayı ve başkalarının üzüntüsüne verilen empatik yanıtı kapsayan duygusal yeteneklerin ilişkisini incelemek amacıyla bir çalışma yapmıştır. 5-6 yaşlarında 102 çocuğa duygusal mülakatlar yapılmış ve ailelerine koşullu tutumu ölçen envanter uygulanmıştır. Araştırmanın sonuçları, koşullu tutumla duygusal yeteneğin arasında negatif korelasyon olduğunu ortaya çıkarmıştır. Olumsuz koşullu tutum kontrol altına alınsa da olumlu koşullu tutumun üç duygusal yeteneği de olumsuz etkileyeceği sonuca varılmıştır.

Assor ve Tal (2012) yaptıkları çalışmada, ergenlerin akademik başarıya yönelik koşullu anne tutumuna sahip olmaları algılarıyla kendilerine yönelik olumsuz duygulanım ve baş etme becerisi arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamıştır. Çalışmaya katılan 153 ergen koşullu tutumun başarılı olduktan sonra yücelme, başarısızlıktan sonra ise değerinde düşme ve utanç duygularına sahip olduklarını hipotezini doğrulamıştır. Bulgular, başarıyı arttırmaya yönelik koşullu tutum sergileyen annelerin çocuklarının benlik saygılarından dalgalanmalara neden olduğunu ve baş etme becerisinin kaygı yaratan bir durum haline geldiğini ortaya çıkarmıştır. Tehlikesiz gibi görünen koşullu

tutumun ergenlerin önemli duygusal bedeller ödemesine neden olduğu sonucuna varılmıştır.

Roth ve Assor (2012) yaptıkları çalışmada, koşullu anne-baba tutumu ve özerkliği destekleyen anne-baba tutumuyla olumsuz duygulanım arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmaya 174 üniversite öğrencisi katılmıştır. Araştırmanın bulguları, öğrencilerin olumsuz duygularını ifade etmelerine ya da baskılamalarına yönelik koşullu anne-baba tutuma sahip olmalarının öğrencilerde duygu düzenlemesinin bozulmasına ve kişisellik kapasitesinin eksilmesine neden olduğunu göstermiştir. Diğer bir bulgu ise, özerkliği destekleyen anne-baba tutumunun duygu düzenlenmesi ve kişisellik kapasitesinde olumlu sonuçlara neden olduğu yönündedir. Buna ek olarak, çocuklarının olumsuz duygularını ifade etmeleri için koşullu tutum sergileyen ailelerin çocukların duygusal kapasitelerine zarar verdiği sonucuna ulaşılmıştır.

2.1.2. Koşullu Anne-Baba Tutumu ile İlgili Yurt İçinde Yapılan Bazı Araştırmalar

Yurt içinde koşullu anne-baba tutumu konulu herhangi bir araştırma yapılmamıştır. Ancak Helvacı (2010) koşullu anne-baba tutumuna araştırmasının bir bölümünde yer vermiştir.

Helvacı (2010), çalışmasında ebeveynlerin kontrol tarzlarının ve benlik düzenlemeyle ilintili aracı mekanizmaların benlik kaynaklarının tükenmesi üzerindeki etkisini incelemeyi amaçlamıştır. Birinci çalışmasına 179 üniversite öğrencisi katılmış ve ebeveynlerin psikolojik kontrolünün benlik kontrol kapasitesini öze yansıtılmış motivasyon aracılığıyla yordadığı, anne-babadan algılanan davranışsal kontrolün ise ne doğrudan ne dolaylı olarak benlik kontrolü kapasitesi üzerinde anlamlı bir etki göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. İkinci çalışmasında ise, öğrencilerden üzüntü verici veya eğlenceli video izleme koşullarında duygusal kontrol göstermeleri istenerek benlik kontrolü kapasitesi üzerindeki olası etkiler incelenmiştir. Bulgular, yüksek düzeyde psikolojik kontrol uygulayan anneye sahip ve düşük düzeyde davranışsal kontrol uygulayan babaya sahip olan katılımcıların benlik kaynaklarının daha fazla tükendiğini göstermiştir. Bununla birlikte, duygu kontrolündeki yüksek seviyedeki öze yansıtılmış motivasyona sahip olan katılımcıların benlik kaynaklarının daha az tükendiği bulunmuştur.

2.2. Mükemmeliyetçilik ile İlgili Yapılan Bazı Araştırmalar

2.2.1. Mükemmeliyetçilik ile İlgili Yurt Dışında Yapılan Bazı Araştırmalar

Frost, Lahart ve Rosenblate (1991), mükemmeliyetçiliğin talepkar ailelerin bir sonucu olduğu hipotezine dayanarak yaptıkları araştırmada üniversite öğrencisi kızlar ve onların ebeveynlerinin mükemmeliyetçilik puanları arasında olumlu ilişki bulmuşlardır. Anneler ve kızlarının mükemmeliyetçilik puanları arasındaki anlamlı ilişkiyi gösteren bulgular, mükemmeliyetçi annelere sahip kızların kendilerini daha çok mükemmeliyetçi olarak değerlendirdiklerini desteklemiştir. Bununla birlikte babalar ve kızlarının mükemmeliyetçilik puanları arasında anlamlı ilişki bulunamamıştır.

Flett ve diğerleri (1995), yaptıkları araştırmada mükemmeliyetçiliğin boyutları ile anne-baba tutumu arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamışlardır. Mükemmeliyetçiliğin sosyal beklentiler boyutunun otoriter anne-baba tutumuna maruz kalmaktan kaynaklandığını öne sürmüşlerdir. Araştırmaya 100 üniversite öğrencisi katılmıştır. Araştırmanın bulguları, sosyal beklentiler ile otoriter anne-baba tutumu arasında erkekler için anlamlı bir ilişki olduğunu göstermiştir. Bu durumun değerlendirmesi erkeklerin rekabet ve başarı çabası için cesaretlendirilirken kızların sosyal uyum için teşvik edilmesinden kaynaklandığı şeklinde yapılmıştır. Bir diğer bulgu ise, kendine yönelik mükemmeliyetçilik düzeyi yüksek olan kızların demokratik anne-baba tutumuna sahip olmalarıdır.

Rice, Ashby ve Slaney (1998), yaptıkları araştırmada mükemmeliyetçilik, benlik saygısı ve depresyon arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Örneklemi 464 üniversite öğrencisi oluşturmuştur. Bulgular, uyumsuz mükemmeliyetçiliğin benlik saygısı düzeyiyle negatif yönde, depresyon düzeyiyle pozitif yönde ilişkili olduğunu ortaya çıkarmıştır. Buna ek olarak, yüksek benlik saygısının uyumsuz mükemmeliyetçiliğin depresif etkileri için aracı bir etkiye sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Vieth ve Trull (1999), yaptıkları çalışmada çocukların ve anne-babalarının mükemmeliyetçilik özellikleri arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Araştırma 188 üniversite öğrencisi ve onların anne babaları ile yürütülmüştür. Araştırma sonucunda, öğrencilerin kendilerine yönelik mükemmeliyetçilik seviyeleri ile aynı cinsteki ebeveynlerinin kendilerine yönelik seviyeleri arasında, annelerin ve kızların mükemmeliyetçilik puanları ile babaların ve oğullarının mükemmeliyetçilik puanları arasında anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur. Ancak farklı cinsiyetlerdeki anne-baba ve çocuklarının mükemmeliyetçilik özellikleri arasında anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir.

Siegle ve Schuler (2000), ortaokul seviyesindeki üstün yetenekli öğrencilerin sınıf seviyeleri, cinsiyet ve doğum sırasına göre mükemmeliyetçilik özelliklerini araştırmak amacıyla 391 öğrenci üzerinde bir çalışma yapmışlardır. Bulgular, erkek öğrencilerin anne-baba beklentilerinden kızlara oranla daha çok etkilendiklerini ancak kız öğrencilerin de erkeklere orana daha çok organizasyon sorunu yaşadıklarını ortaya çıkmıştır. Buna ek olarak, önce doğan ergenlerin sonra doğanlara göre daha yüksek anne-baba eleştirileri ve beklentilerinden etkilendiği ortaya çıkmıştır. Kızların hata yapmaya karşı kaygılarının, sınıf seviyesi arttıkça yükseldiğini de tespit etmişlerdir.

Ashby ve Rice (2002), olumlu ve olumsuz mükemmeliyetçilik ile benlik saygısı arasındaki ilişkiyi inceleyen bir çalışma yapmıştır. Araştırmaya 262 üniversite öğrencisi katılmıştır. Yapısal eşitlik modeli ile analiz yapılmıştır. Bulgular, olumlu mükemmeliyetçiliğin benlik saygısı ile pozitif yönde ilişkili olduğunu, olumsuz mükemmeliyetçiliğin ise benlik saygısı ile negatif yönde ilişkili olduğunu göstermiştir.

Gilman ve Ashby (2003), yaptıkları çalışmada kendileri için yüksek kişisel standartlar belirleyen ancak sınırlılıklarını kabul eden öğrencilerin (olumlu mükemmeliyetçilerin) diğer öğrencilere göre, bir dizi akademik, kişilerarası ve kişi içi değişkende anlamlı biçimde yüksek puan (pozitif anlamda) aldıkları sonucuna ulaşmıştır. Bununla beraber, öğrencilerin yüksek standartlarını karşılamak için kendilerini yetersiz görmesi (olumsuz mükemmeliyetçilik) ile okul ve aile ilişkilerini algılamaları anlamlı biçimde ve negatif yönde ilişkili bulunmuş ve bu öğrencilerin daha fazla duygusal stres yaşadıkları tespit edilmiştir.

Soenens ve diğerleri (2005), ailenin olumlu ve olumsuz mükemmeliyetçilik düzeylerinin psikolojik kontrol tutumu benimsemeleri arasındaki ilişkiyi ve ailelerin psikolojik kontrol tutumunun olumsuz mükemmeliyetçiliğin ortaya çıkmasındaki rolünü incelemeyi amaçlayan bir çalışma yapmışlardır. Katılımcılar 155 kadın üniversite öğrencisidir. Bulgular, olumsuz mükemmeliyetçilik düzeyleri yüksek anne-babaların çocuklarına karşı psikolojik kontrol tutumu gösterdiklerini destekler niteliktedir. Diğer bir bulgu ise babayla kıza kıyasla anneyle kız arasında olumsuz mükemmeliyetçiliğin ortaya çıkmasında anlamlı bir ilişki görülmesidir.

Miquelon ve diğerleri (2005), mükemmeliyetçilik, akademik motivasyon ve psikolojik uyum kavramlarını bütünlüyci bir araştırma yapmışlardır. Araştırmanın sonucu, kendine yönelik mükemmeliyetçiliğin bireyin özgür iradesiyle akademik motivasyona sahip olmasını kolaylaştırırken, sosyal düzene yönelik

mükemmeliyetçiliğin bireyin akademik motivasyonunun özgür iradesiyle oluşmamasına ve psikolojik uyum zorluklarının yaşanmasına neden olduğunu göstermiştir.

Rice, Lopez ve Vergara (2005), yaptıkları çalışmada uyumlu ve uyumsuz mükemmeliyetçilik ölçümleriyle birlikte, ebeveyn beklentileri ve eleştirisi indekslerini içeren güvensiz yetişkin bağlanma oryantasyonlarını yordayıcı bir model geliştirmişlerdir. Araştırmacıların bu modeli test ettikleri bu çalışmada ebeveyn ve sosyal performans beklentilerinin uyumlu ve uyumsuz mükemmeliyetçiliğin anlamlı yordayıcıları olduğu görülmüştür. Araştırmada uyumsuz mükemmeliyetçiliğin, ebeveyn ve diğer sosyal performans beklentilerini ve yetişkin bağlanma oryantasyonlarını içeren ilişkiler için tamamen kolaylaştırıcı olduğu bulunmuştur. Uyumlu mükemmeliyetçiliğin ise yetişkin bağlanma oryantasyonlarıyla anlamlı biçimde ilişkili olduğu bulunmasına rağmen bu ilişkiler için aracı olmadığı tespit edilmiştir. Aynı zamanda aracı etkilerin farklı ebeveynlik formları ve sosyal etkiler arasında olduğu bulunmasına rağmen, eleştirici ebeveyn tutumlarının negatif bir faktör olarak çıktığı görülmüştür. Sonuçlar, mükemmeliyetçiliğin kısmen ebeveynlik ilişkileri etkileriyle gelişen ve yetişkinlikteki ilişkiler için göstergeler sağlayan bir kişilik karakteri olduğunu göstermiştir.

Kenney-Benson ve Pomerantz (2005), çocukların depresyon belirtileri geliştirmesini kolaylaştıran mükemmeliyetçi davranışlar sergilemesinde ailelerin kontrolünün rolünü araştırmışlardır. 104 ilköğretim öğrencisi, kontrol düzeyi yüksek olan anneleriyle beraber gözlenmiştir. Bulgular, denetimi fazla olan annelerin mükemmel olma kaygısı taşıyan çocuklara sahip olduğunu göstermiştir. Buna ek olarak, amaca ulaşmak için veya en yüksek performansı sergileyebilmek için sarf edilen kaygının depresyon belirtileriyle ilişkisi olduğu anlaşılmıştır. Yine ailelerin çocuklarına karşı baskıcı bir tutum sergilemesinin de çocuklarda mükemmeliyetçi bir davranışın ortaya çıkmasına yol açtığı sonucuna varılmıştır.

Soenens ve diğerleri (2006), psikolojik kontrol kavramını kaynağını ayrılık kaygısı bozukluğu ve ailenin sağlıksız mükemmeliyetçiliği boyutları ile araştırmayı amaçlamıştır. Katılımcıların 677 ergen ve ailesi olduğu bu çalışmada ayrılık kaygısını, mükemmeliyetçiliği, psikolojik kontrolü, depresyonu ve yalnızlığı ölçen ölçekler kullanılmıştır. Araştırmanın sonucu, sağlıksız mükemmeliyetçiliğin psikolojik kontrole pozitif yönde ilişkili olduğunu ortaya çıkarmıştır. Buna ek olarak, psikolojik kontrolün ailenin kişisel özellikleri ve ergen öznel iyi oluşu arasındaki bağlantıya aracılık ettiği görülmüştür. Araştırma psikolojik kontrolün farklı çeşitleri olduğunu ve bunların ailenin

ayrılık kaygısı hissetmesi ve ailenin sağlıklı mükemmeliyetçi standartlar belirlemesi olduğunu ortaya çıkarmıştır.

Rimm (2007), mükemmeliyetçiliği nedenleri ve sonuçlarıyla ele alan, vaka örnekleriyle kavramı tanıtmaya çalışan derleyici bir çalışma yapmıştır. Aile ve öğretmenlerin çocuklardan mükemmel olmaları için çaba beklemelerinin sonuçları üzerinde durmuştur. Çocuğun yeteneklerine yönelik olarak mükemmel olmasının ve bir alanda uzmanlaşmak için çok çabalamasının yararlı olduğunu ancak bu çabanın her ana yayılmasının ve zorlayıcı olmasının başka bir boyut kazandığını belirtmiştir. Hataya hiç izin vermeyen, az bir tatmin ama çok kişisel eleştiriye neden olan bu boyut çocuğun hiçbir zaman yeterince iyi olduğunu hissetmemesiyle sonuçlanacaktır.

Flett ve diğerleri (2009), sınavdan sonra olumlu veya olumsuz duygulanım, mükemmeliyetçilik ve sınav başarısı arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlayan bir çalışma yapmıştır. Katılımcılar 92 kadın üniversite öğrencisidir. Katılımcılara sınavdan bir hafta önce “Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği”, sınavdan hemen sonra da “Pozitif ve Negatif Duygu Ölçeği” uygulanmıştır. Bulgular, mükemmeliyetçiliğin sosyal beklentiler alt boyutu ile düşük olumlu duygulanım, yüksek olumsuz duygulanım ve düşük sınav başarısıyla anlamlı bir ilişki olduğunu göstermiştir. Kendine yönelik mükemmeliyetçiliğin ise yüksek olumlu duygulanım ile anlamlı ilişkili olduğu görülmüştür ancak sınav başarısı ve olumsuz duygulanım ile anlamlı bir ilişki görülmemiştir. Başkalarına yönelik mükemmeliyetçilik ise olumlu duygulanım ve yüksek sınav başarısıyla ilişkili çıkmıştır.

Stornelli ve diğerleri (2009), mükemmeliyetçilik, akademik başarı düzeyi ve duygu durumu arasındaki ilişkiyi incelemek amaçlı bir çalışma yapmışlardır. Araştırmanın ilk sonucu yetenekli öğrencilerin matematiksel başarısı ve mükemmeliyetçilik düzeyleri arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu yönündedir. Araştırmanın bir diğer sonucu, kendine yönelik mükemmeliyetçilik ve sosyal düzene yönelik mükemmeliyetçilik düzeyi yüksek olan öğrencilerin yüksek düzeyde korku ve üzüntü duygularına sahip olduğunu göstermiştir. Bu sonuç, başarılı ve mükemmel olması için yapılan baskıların öğrencilerde endişe ve üzüntü gibi olumsuz duygu durumlarına neden olduğu görüşünü desteklemiştir.

Craddock ve diğerleri (2009), mükemmeliyetçiliğin ortaya çıkmasında ailenin rolünü incelemeyi amaçlayan bir çalışma yapmıştır. Örneklem, 264 üniversite öğrencisidir. Olumsuz mükemmeliyetçilik otoriter anne-baba tutumu ve psikolojik kontrol düzeyi yüksek olan aileler arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Olumlu

mükemmeliyetçilik ile de otoriter anne-baba tutumu arasında anlamlı bir ilişki bulunmuş ancak psikolojik kontrol ile anlamlı bir ilişki görülmemiştir.

Besharat ve diğerleri (2011), yaptıkları çalışmada anne-baba tutumları ile çocukların mükemmeliyetçilik düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamıştır. Katılımcılar İran'da yaşayan aile ve çocuklardan seçilmiş ve 400 lise öğrencisi aileleriyle birlikte çalışmaya dahil edilmiştir. Araştırmanın sonuçları, babanın otoriter tutum sergilemesiyle çocukların mükemmeliyetçilik belirtileri göstermesinin anlamlı olarak ilişkili olduğunu göstermiştir.

Sapieja ve diğerleri (2011), yaptıkları araştırmayla ergen sporcuların mükemmeliyetçilik eğilimlerinin anne-baba tutumlarına göre farklılaşp farklılaşmadığını incelemeyi amaçlamıştır. Çalışmaya 194 erkek futbolcu katılmıştır. Bulgular, demokratik anne-baba tutumuna sahip ergenlerin sağlıklı mükemmeliyetçilik gösterdiklerini ortaya çıkarmıştır.

Wang ve diğerleri (2011), mükemmeliyetçiliğin bireysel ve ailesel yönünü kolektivist bakış açısıyla değerlendirmeyi amaçlayan bir araştırma yapmışlardır. Örneklemi Hindistan'da yaşayan 132 üniversite öğrencisi oluşturmuştur. Araştırmanın bulguları, uyumlu mükemmeliyetçilik düzeyi yüksek bireylerin benlik saygısı düzeyinin yüksek olduğu ve depresyon düzeylerinin düşük olduğu yönündedir. Kolektivistlik ailesel mükemmeliyetçilik ve diğer değişkenlerle önemli bir aracılık gösterdiği görülmüştür. Buna ek olarak, kolektivistik değeri yüksek bireylerde ailesel beklentiler ve depresyon düzeyi arasında pozitif yönde ilişkili olduğu bulunmuştur. Algılanan aile beklentilerinin yüksek olmasının bireyin kendini beklentileri karşılamak için daha endişeli ve stresli olmasına rastlanmıştır. Diğer bir bulgu ise, aile beklentileri yüksek olan kolektivistik bireylerde olumsuz ruh sağlığı görüldüğünü ortaya çıkarmıştır. Bu durum da aile beklentisi yüksek olan ve bu beklentileri karşılamayı çok önemseyen bireylerin depresyon düzeylerinin yüksek olmasına sebep olmuştur.

Miller ve diğerleri (2012), anne-baba tutumu, mükemmeliyetçilik ve yetenekli ve başarılı bireylerde yaratıcılık arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Araştırmaya 323 üniversite öğrencisi katılmıştır. Araştırmanın bulguları, aşırı hoşgörülü anne-baba tutumu ile yaratıcılık arasında pozitif yönde bir ilişki olduğu ve otoriter anne-baba tutumu ile sosyal düzene yönelik mükemmeliyetçilik arasında pozitif yönde bir ilişki olduğu yönündedir. Buna ek olarak, otoriter anne-baba tutumu ile yaratıcılık arasında negatif yönde bir ilişki olduğuna rastlanmıştır.

2.2.2. Mükemmeliyetçilik ile İlgili Yurt İçinde Yapılan Bazı Araştırmalar

Dinç (2001), üniversite öğrencilerinden oluşan örnekleme mükemmeliyetçiliğin depresif semptomlar ve öfke üzerindeki yordayıcı rolünü ve olumsuz yaşam olaylarının belirleyiciliğini incelediği araştırmasında kendine yönelik mükemmeliyetçilik ve başarı alanı ile ilgili olumsuz yaşam olayları etkileşiminin, depresif semptomları anlamlı bir şekilde yordadığı sonucuna ulaşmıştır. Ancak sosyal alan ile ilgili olumsuz yaşam olaylarının başkalarının kendinden beklentileri ile ilgili mükemmeliyetçilik ile depresif semptomlar arasındaki ilişki üzerindeki belirleyici rolü anlamlı bulunmamıştır. Başkalarına yönelik mükemmeliyetçilik boyutunun ise sosyal alan ile ilgili yaşam olayları ile bir arada bulunduğu öfkeye yol açtığı bulunmuştur. Başkalarına yönelik mükemmeliyetçilik boyutunun başarı alanı ile ilgili olumsuz yaşam olayları ile bir arada bulunduğu depresyona yol açtığı saptanmıştır.

Özbay ve Mısırlı-Taşdemir (2003), Frost ve diğerleri (1991) tarafından geliştirilen “Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği”ni Türkçeye uyarlama çalışması yapmışlardır. 489 Fen Lisesi öğrencisi üzerinde gerçekleştirilen bu çalışma, öğrencilerin mükemmeliyetçilik tutumlarını belirlemektedir. Karşıt tercüme işlemlerinden sonra, testin geçerliliğine ilişkin çalışmalar yapı geçerliliğine dayalı olarak yapılmıştır. Faktör analizi sonucunda yapı geçerliliği konusunda bulgular elde edilmiştir. Faktörlenebilirlik incelemesinden sonra, 35 maddelik mükemmeliyetçilik tutumlarına ilişkin ölçeğin, orijinal çözümlenmesine benzer olarak 6 faktör çözümlenmesi içerisinde açıklanabilirliği belirlenmiştir. Düzen/Tertip, Davranışlardan Şüphe, Ebeveynsel Eleştiri, Hatalara Aşırı İlgi, Aile Beklentileri ve Kişisel standartlar olarak yorumlanan ve adlandırılan faktörler toplam varyansın 47.8’ ini açıkladığı belirlenmiştir. Testin güvenilirliği maddeler arası iç tutarlılık yöntemiyle gerçekleştirilmiş ve alfa değerlerinin genel ve alt testler için .63 ile .87 arasında değiştiği bulunmuştur. Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı .83, yarıya bölme güvenilirlik katsayısı .80 bulunmuştur.

Erözkan (2005), tarafından gerçekleştirilen üniversite öğrencilerinin mükemmeliyetçilik eğilimleri ve depresyon düzeyleri konulu araştırmanın sonucunda üniversite öğrencilerinin, mükemmeliyetçiliğin alt boyutları olan “hatalara aşırı ilgi” ve “kişisel standartlar” dan aldıkları puanlar açısından cinsiyete ve sosyoekonomik düzeye, “ailesel eleştiri” ve “aile beklentileri”nden aldıkları puanlar açısından anne-babanın öğrenim düzeyi ve ebeveyn tutumları; depresyondan aldıkları puanlar açısından ise cinsiyete, sosyoekonomik düzeye ve ebeveyn tutumları arasında fark bulunmuştur.

Tuncer ve Voltan-Acar (2006), üniversite hazırlık sınıfı öğrencilerinin mükemmeliyetçilik özelliklerinin, kaygı düzeyleri ile cinsiyetlerine, algılanan kişilik yapısına, algılanan beden imgesine göre farklılık gösterip göstermediğini inceleyen bir çalışma yapmışlardır. Araştırmaya, Hacettepe Üniversitesi Yabancı Diller Yüksekokulu'nda eğitim gören 96 kız 82 erkek öğrenci katılmıştır. Bulgular, kaygı düzeyi yüksek üniversite hazırlık sınıfı öğrencilerinin başkalarınca belirlenen mükemmeliyetçilik düzeylerinin kaygı düzeyi düşük gruba göre yüksek olduğunu göstermiştir. Ayrıca erkeklerin başkalarınca belirlenen mükemmeliyetçilik düzeylerinin kızlara göre yüksek olduğu görülmüştür.

Bencik (2006) yaptığı çalışmada, 12-14 yaş aralığındaki üstün yetenekli çocuklarda mükemmeliyetçilik düzeyi ve benlik algısı arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmaya alınan çocukların benlik kavramı ve mükemmeliyetçilikleri arasındaki ilişki incelenmiş ve mükemmeliyetçilik arttıkça, benlik saygısının azaldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Başer (2007) yaptığı çalışmada mükemmeliyetçi kişilik özelliği ile akademik başarı arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma örneklemini, 8. sınıfta öğrenim görmekte olan toplam 137 öğrencidir. Bulgular, öğrencilerde mükemmeliyetçilik ile akademik başarı arasında bir ilişkinin olduğunu ortaya koymuştur. Çoklu regresyon analizi sonucunda, mükemmeliyetçilik alt boyutlarından ailesel eleştiri ve davranışlardan şüphe boyutları akademik başarı üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur.

Pamir (2008), lise öğrencilerinin mükemmeliyetçilik düzeyleri ile anne-baba tutumlarının cinsiyet, sınıf düzeyi, sosyo-ekonomik düzey ve anne-babanın öğrenim düzeyi açısından incelemeyi amaçlayan bir çalışma yapmıştır. Araştırmaya 971 lise öğrencisi katılmıştır. Araştırmada mükemmeliyetçiliğe ilişkin cinsiyetler arasında yapılan karşılaştırmada, erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre kişisel standartlar, ailesel eleştiri ve davranışlardan şüphe; kız öğrencilerin ise erkek öğrencilere göre düzen mükemmeliyetçilik alt boyutlarında daha yüksek ortalamalara sahip oldukları görülmüştür. Ayrıca çalışmada yaş ve sınıf düzeyi arasında da anlamlı fark görülmüştür. Demokratik anne, otoriter anne tutumlarına sahip 10.sınıf öğrencilerinin ve demokratik baba tutumlarına sahip 9. sınıf öğrencilerinin davranışlardan şüphe, ailesel beklenti alt boyutlarında ortalamalarının anlamlı derecede farklı olduğu görülmüştür. 11. Sınıf öğrencilerinin ise ailesel eleştiri alt boyutunda ortalamalarının anlamlı derecede farklı olduğu görülmüştür. Araştırmanın sonuçlarına göre anne-baba öğrenim düzeyine göre farklılık bulunmuştur.

Camadan (2009) yaptığı çalışmada, orta öğretim öğrencilerinin mükemmeliyetçilik düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelemeyi amaçlamıştır. Araştırma orta öğretime devam eden 591 öğrenci ve 209 anne ile 199 baba olmak üzere toplam 408 veli ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda, Mükemmeliyetçilik ölçeğinin “Davranışlardan Şüphe”, “Ailesel Beklentiler”, “Ailesel Eleştiri”, “Hatalara Aşırı İlgisi” alt ölçeklerinden öğrencilerle anne ve babaları arasında olumlu yönde ilişki olduğu, “Kişisel Standartlar” alt ölçeğinde sadece anneler ile öğrenciler arasında olumlu yönde bir ilişki olmakla birlikte, “Düzen” alt ölçeğinde ise öğrenciler ile anne ve babaları arasında anlamlı bir ilişki olmadığı bulunmuştur. Öğrencilerin, akademik başarı düzeylerine göre mükemmeliyetçilik ölçeğinin tüm alt ölçeklerinde, psikolojik yardım alıp almamalarına göre ise sadece “Düzen” alt ölçeğinde anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Bununla birlikte, cinsiyetlerine göre sadece “Davranışlardan Şüphe” alt ölçeğinde; sosyoekonomik düzeylerine göre ise “Düzen” ve “Kişisel Standartlar” alt ölçeklerinde anlamlı farklılık olduğu, anne ve babalarının eğitim düzeyine ve okudukları okul türüne göre “Kişisel Standartlar” alt ölçeği dışında diğer tüm alt ölçeklerde anlamlı farklılık olduğu belirlenmiştir.

Cenkseven ve Kırdök’ün (2009), ön ergenlerin anne çocuk ilişkisini kabul-reddedici algılama düzeylerine göre olumlu ve olumsuz mükemmeliyetçilik düzeylerinin farklılaşp farklılaşmadığını incelemeyi amaçlayan bir araştırma yapmışlardır. Araştırma sonucunda anneleriyle ilişkilerinden algıladıkları sıcaklık ve sevgi düzeyi yüksek olan, annelerinden algıladıkları saldırganlık ve kin, ilgisizlik ve ihmal, ayrıştırılmamış reddetme düzeyleri ise düşük olan ön ergenlerin ise daha fazla olumlu mükemmeliyetçilik özelliği sergiledikleri belirlenmiştir. Ancak olumsuz mükemmeliyetçilik açısından anlamlı bir fark belirlenmemiştir.

Hanımoğlu (2010), yaptığı çalışmada ikinci kademe öğrencilerinin mükemmeliyetçi kişilik özellikleri ile anne-baba tutumlarının sınav kaygısını yordayıp yordamadığını belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırmaya, 6, 7 ve 8. sınıfa devam eden 723 ilköğretim öğrencisi katılmıştır. Araştırmanın sonucunda, olumlu mükemmeliyetçiliğin, olumsuz mükemmeliyetçiliğin ve anneden algılanan kabul ve ilginin sınav kaygısı ölçeğinden elde edilen toplam puanların anlamlı yordayıcıları oldukları görülmüştür. Öğrencilerin olumlu mükemmeliyetçilik ve anneden algılanan kabul/ilgi düzeyleri arttıkça sınav kaygısı toplam puanlarının düştüğü; olumsuz mükemmeliyetçilik puanları arttıkça sınav kaygısı toplam puanlarının yükseldiği görülmüştür.

Erözkan ve diğerleri (2011), mükemmeliyetçilik ve depresyon düzeyi arasındaki ilişkiyi ortaya çıkarmayı amaçlayan bir çalışma yapmışlardır. Katılımcılar 598 lise öğrencisidir. Bulgular, mükemmeliyetçilik düzeyi yüksek olan öğrencilerin depresyon düzeyinin yüksek olduğu yönündedir. Buna ek olarak, kız öğrencilerde depresyon düzeyinin daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Tire (2011), ön ergenlerde olumlu ve olumsuz mükemmeliyetçilik ile algılanan anne-baba tutumları arasındaki ilişkileri incelemek ve anne-baba tutumları açısından mükemmeliyetçiliğin nasıl farklılaştığını belirlemek amacıyla bir çalışma yapmıştır. Araştırmanın örneklemini 11-16 yaşları arasında 726 ön ergendir. Araştırmanın sonucunda, anne ve baba tutumlarına göre olumlu mükemmeliyetçilik düzeylerinin farklılaştığı ve bu farklılığın demokratik anne baba tutumları lehine, ilgisiz anne baba tutumları aleyhine olduğu bulunmuştur. Diğer taraftan anne baba öğrenim düzeylerine göre de anlamlı bir farklılaşma olduğu, bu farklılığın anne ve babası okuryazar olmayan ve ilkökul mezunu olanlar lehine olduğu görülmüştür. Ön ergenlerin eğitim gördükleri okul türüne göre ise farklılığın devlet okulunda eğitim alan ön ergenler lehine olduğu belirlenmiştir. Ancak cinsiyet temel etkisinin olumlu mükemmeliyetçilik düzeylerinde anlamlı bir farklılaşma oluşturmadığı gözlenmiştir.

2.3. Öznel İyi Oluş ile İlgili Yapılan Bazı Araştırmalar

2.3.1. Öznel İyi Oluş ile İlgili Yurt Dışında Yapılan Bazı Araştırmalar

Amato ve Keith (1991), anne-babanın boşanmasının öznel iyi oluşa etki eden uzun süreli sonuçlarını meta analiz çalışmasıyla incelemiştir. Sonuçlar, anne-babası boşanmış bireylerin anne-babası birlikte olan bireylere kıyasla daha düşük öznel iyi oluşa sahip olduklarını göstermiştir.

Diener ve Fujita (1995), para, aile desteği, sosyal yetenek ve zekânın öznel iyi oluşu yordayıp yordamadığını araştırmışlardır. Araştırmaya 195 üniversite öğrencisi katılmıştır. Bulgular, beraber ele alındığında kaynakların öznel iyi oluşun güçlü yordayıcısı olduğunu göstermiştir. Öznel iyi oluşun duyuşsal boyutuna kıyasla yaşam doyumu boyutunun kaynaklarla daha ilişkili olmasına ve parasal kaynaklara kıyasla sosyal ve bireysel kaynakların öznel iyi oluşla daha ilişkili olmasına ulaşılmıştır. Buna ek olarak, bireyin kişisel çabasına kıyasla kaynakların öznel iyi oluşla daha ilişki olduğu görülmüştür.

Yarcheski ve diğerleri (2001), sosyal destek ve öznel iyi oluş arasındaki ilişkiyi umutluluk ve benlik saygısının kavramlarına dayanarak açıklamayı amaçlayan bir

çalışma yapmıştır. Örneklem 142 ergenden oluşmuştur. Bulgular, hem umutluluğun hem benlik saygısının sosyal destek ve öznel iyi oluş arasındaki ilişkide aracılık rolü üstlendiğini göstermiştir.

Aquilino ve Supple (2001), ergenlik dönemindeki ebeveyn-çocuk ilişkisi ile genç yetişkinlikteki öznel iyi oluş ve madde kullanımı arasındaki ilişkiyi inceleyen bir çalışma yapmıştır. Araştırma boylamsal olarak yapılmıştır. Araştırmanın bir sonucu, ailenin ergenlik döneminde çocuğuna karşı olan davranışının çocuğun genç yetişkinlik dönemindeki öznel iyi oluşunu etkilediğini göstermiştir. Ergenle çatışma halindeki zorlayıcı ebeveyn tutumunun yüksek düzeyde asabiyete ve düşmanlığa, düşük düzeyde öz-yetkinliğe, benlik saygısına ve yaşam doyumuna neden olacağı ortaya çıkmıştır. Aile desteğinin yüksek olmasının (demokratik anne-baba tutumu) depresyon belirtilerinin düşük olmasıyla sonuçlanacağı görülmüştür. Araştırmanın diğer bir sonucu, ebeveyn gözetimi altındaki kısıtlayıcılığın madde kullanım düzeyini azalttığı, zorlayıcı ebeveyn tutumunun ise madde kullanımını artırdığı yönünde olmuştur.

Park (2004), bireyin sağlıklı gelişiminde öznel iyi oluşun önemini öznel iyi oluşun bileşenlerini ele alarak açıklayan bir çalışma yapmıştır. Özellikle yaşam doyumunu bileşeni üzerinde durmuş ve stresli veya olumsuz durumları yatıştırıcı etkisinden söz etmiştir. Yaşam doyumunun oluşumunda etkili olan etkenleri bireyin mizacı, aile ve arkadaşlara yönelik iletişim doyumunu, sosyal destek içeren anne-baba tutumu, sosyal ve sportif etkinlikler gibi ders dışı etkinlikler ve günlük yaşanan tüm olumlu olaylar ve kültürel farklılıklar olarak açıklamıştır. Buna ek olarak, demokratik anne-baba tutumunun ve aile içi etkili iletişimin ve sosyal desteğin bireyin öznel iyi oluşuna olan etkisinin önemini vurgulamıştır.

Videon (2005), yaptığı çalışmada babayla ilişkilerin çocuğun öznel iyi oluşuna olan etkilerini araştırmıştır. 7-12. sınıfa devam eden 6512 öğrencileriyle gerçekleştirilen çalışma sonucunda anne-ergen ilişkisinden bağımsız olarak babaların da ergenin iyi oluşu üzerinde bağımsız etkisinin olduğu ortaya çıkmıştır. Karşılaştırmalı analiz sonuçlarına göre babaların veya annelerin kız veya erkek çocukları üzerindeki etki büyüklüğü benzer olduğu görülmüştür. Ancak zaman içindeki etkiye bakıldığında babanın etkisinin anneye göre daha geçici olduğu bulunmuştur.

Oishi ve Sullivan (2005), aile beklentilerinin karşılanmasının öznel iyi oluş ile ilişkisinin araştırmıştır. Araştırmaya, 114 Amerikalı ve 78 Japon üniversite öğrencisinden katılmıştır. İlk çalışmada, Amerikalı öğrencilerin Japon öğrencilerden daha yüksek yaşam doyumunu ve özsaygıya sahip olduğu ve ailelerinin beklentilerini daha

yüksek düzeyde yerine getirdiği görülmüştür. İkinci çalışmada, Asya kökenli Amerikalı öğrencilerin Avrupa kökenli öğrencilere kıyasla ailelerinin beklentilerini daha belirli olarak algıladıklarına rastlanmıştır. Sonuç olarak, kültürel farklılıklar göz önünde bulundurularak algılanan ailevi beklentilerin yaşam doyumu ve özsaygı üzerinde önemli bir rolü olduğu görülmüştür.

Fletcher ve diğerleri (2008), farklı anne-baba tutumlarının cezalandırıcı disiplin ve tutarsız disiplin konusunda farklılaşıp farklılaşmadığını ve anne-baba tutumlarının bu disiplinlere ve çocuğun öznel iyi oluşuna etki edip etmediğini araştırmıştır. Örneklemini 370 4. Sınıf öğrencisi ve annesi oluşturmuştur. Duyarlılık ve talepkarlık düzeyi yüksek olan demokratik anne-baba tutumunun çocuğun öznel iyi oluşunu arttırdığı sonucuna ulaşılmıştır. Ceza yöntemini kullanan ailelerin çocuklarının düşük akademik başarıya sahip oldukları ve daha fazla sosyal problemler yaşadıkları görülmüştür. Otoriter anne-baba tutumunun çocuğun içselleştirme, dışa vurma ve sosyal problemler gibi olumsuz sonuçlara neden olduğu saptanmıştır.

Driscoll ve diğerleri (2008), anne-baba tutumlarının nesiller arası örneklerini, anne-baba tutumlarının ergen öznel iyi oluşu ile ilişkisini ve nesiller arası anne-baba tutumlarının nesiller arası gençlik davranışlarına ve psikolojik iyi oluşa olan etkisini araştırmak amacıyla bir çalışma yapmıştır. Nesilden nesile aşırı hoşgörülü anne-baba tutumunun ve gençlerde davranış problemlerinin arttığı görülmüştür. Nesilden nesile benlik saygısının geliştiğine, depresyonun değişmediğine rastlanmıştır. Ailelerin kültürel etkileşiminin çocuğun psikolojik iyi oluşunda çok önemli bir rolü olduğu saptanmıştır. Göçmen ailelerin yarısı yüksek düzeyde kontrol içeren bir tutum gösterirken, yerli ailelerin üçte ikisinin çocuklarına özerklik izni verdiği görülmüştür.

Lavasani ve diğerleri (2011), anne-baba tutumu, sosyal destek ve öznel iyi oluş arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla bir çalışma yapmışlardır. Katılımcılar, 398 kız lise öğrencisidir. Araştırma sonucunda, otoriter ve ilgisiz anne-baba tutumu öznel iyi oluş ve sosyal destek ile negatif yönde ilişki olduğu ortaya çıkmıştır ancak demokratik anne-baba tutumuyla öznel iyi oluş arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Siedlecki ve diğerleri (2013), sosyal destek ve öznel iyi oluş arasındaki ilişkiyi incelemek amaçlı bir çalışma yapmıştır. Katılımcılar 18-95 yaşları arasında 1111 kişi olmuştur. Yapısal eşitlik modeliyle analiz yapılmıştır. Bulgular, yaşam doyumunun algılanan destek tarafından, olumlu duygulanımın ailenin sağlanan destek tarafından ve olumsuz duygulanımın algılanan destek tarafından öngörüldüğünü desteklemiştir.

Carlsson ve diğeri (2014), ön ergenlerin öznel iyi oluş nedenlerini ve ön ergenlerin öznel iyi oluşuyla ailelerinin öznel iyi oluşu arasında ilişkili olup olmadığını araştırmak amacıyla bir çalışma yapmıştır. Ailelerin öznel iyi oluşuyla çocukların öznel iyi oluşu arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür ancak öznel iyi oluş nedenlerinin birbirinden farklılaştığına rastlanmıştır. Ailelerin öznel iyi oluşunu arttıran etkenler; yüksek gelir, kadın olmak, eğitilmiş olmak, sağlıklı olmak ve boşanmamış olmak iken ön ergenlerin öznel iyi oluşunu arttıran etkenler arkadaş ve aileleriyle kurdukları iletişim olarak değerlendirilmiştir. Özellikle daha çok yakın arkadaşla sahip olmanın ve aileleriyle güzel bir iletişim içinde olmanın ön ergenlerin kendilerini daha mutlu hissetmelerine sebep olduğu görülmüştür ancak zorbalığa maruz kalmanın da mutsuzluğa sebep olan en güçlü etken olmasına rastlanmıştır.

2.3.2. Öznel İyi Oluş ile İlgili Yurt İçinde Yapılan Bazı Araştırmalar

Cenkseven ve Akbaş (2007), üniversite öğrencilerinin öznel ve psikolojik iyi olmalarının dışadönüklük, nevrozizm, öğrenilmiş güçsüzlük, sosyal ilişkilerine, boş zaman etkinliklerine ve akademik durumlarına ilişkin hoşnutluk düzeyleri, cinsiyet, sosyo-ekonomik statü ve algılanan sağlık durumu tarafından ne oranda yordandığını belirlemek amacıyla bir çalışma yapmıştır. Örnekleme, 17-28 yaşları arasında yer alan 500 üniversite öğrencisinden oluşmuştur. Araştırmanın bir sonucu, dışadönüklük ve nevrozizmin, öğrenilmiş güçsüzlüğün, boş zaman etkinliğinden algılanan hoşnutluğun hem öznel iyi olma hem de psikolojik iyi olmanın anlamlı yordayıcıları arasında yer aldığı şeklindedir. Diğer bir sonuç, ebeveyn ve flörtle ilişkiden algılanan hoşnutluğun hem öznel hem psikolojik iyi olmanın güçlü bir yordayıcısı iken arkadaşlarla ilişkiden algılanan hoşnutluğun yalnızca psikolojik iyi olmanın yordayıcısı olduğu yönündedir. Akademik başarıdan algılanan hoşnutluk ve algılanan sağlık durumu yalnızca öznel iyi oluşun anlamlı yordayıcısı olarak belirlenmiştir. Cinsiyetin hem öznel iyi olmanın hem psikolojik iyi olmanın, sosyo-ekonomik statüsünün ise sadece öznel iyi olmanın yordayıcısı olduğu görülmüştür.

Eryılmaz ve Ercan (2010), algılanan kontrol ve öznel iyi oluş arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Katılımcılar 340 üniversite öğrencisidir. Araştırmanın sonucunda, algılanan kontrol ve öznel iyi oluş arasında anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna varılmıştır.

Gülaçtı (2010), algılanan sosyal destek ile öznel iyi oluş arasındaki ilişkiyi araştırmak amaçlı bir çalışma yapmıştır. Katılımcılar 87 üniversite öğrencisidir.

Araştırmanın sonucunda, ailenin sosyal desteği ile öznel iyi oluş arasında anlamlı bir ilişki bulunmasına rağmen özel birinin ya da arkadaşın sosyal desteğiyle öznel iyi oluş arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Aypay ve Eryılmaz (2011), okulda psikolojik yıpranma ve öznel iyi oluş arasındaki ilişkiyi 14-17 yaşları arasında 373 lise öğrencisinin katıldığı bir çalışmada araştırmıştır. Bulgular, öğrencilerin okula olan ilgisi azaldığında ve aileden kaynaklanan psikolojik yıpranma hissedildiğinde öznel iyi oluşun azalacağını göstermiştir.

Türkmen (2011), ana-baba tutumları, özsaygı, sosyal destek ve öznel iyi oluş ile ilgili alan yazından yararlanılarak ortaya konulan modellerin (Model 1 ve Model 2) sınanması amacıyla bir çalışma yapmıştır. Bu amaç ışığında, Model 1 ana-baba tutumlarının öznel iyi oluş ile ayrı ayrı özsaygı ve sosyal destek üzerinden ilişkili olmasını öne sürerken; Model 2 ana-baba tutumlarının öznel iyi oluşla sıralı olarak özsaygı ve sosyal destek üzerinden ilişkili olmasını öne sürmüştür. Araştırma grubuna Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi'nde eğitim görmekte olan toplam 369 öğrenci dahil edilmiştir. Verilerin analizi sonucunda 1. Modelde yer alan yapı bir bütün olarak desteklenmiştir ancak 2. Model kabul edilen bütün indeksler bakımından iyi uyum sergilemediği için 2. Modelin desteklenmediği sonucuna varılmıştır. Sonuçlara genel olarak bakıldığında, ana baba tutumlarının doğrudan özsaygıyla ve algılanan sosyal destekle ilişkili olduğu, ayrıca algılanan sosyal destek ve özsaygının bu yapı içerisinde öznel iyi oluşla ilişkili olduğu söylenmektedir.

Eryılmaz (2012), ergenlerin öznel iyi oluşlarını aile ile ilişki aracılığı ile nasıl yükselttiklerini incelemiştir. Çalışmada, ön ve asıl çalışma grubu olmak üzere, iki çalışma grubu yer almıştır. Ön çalışma grubuna, 14 ile 17 yaşları arasındaki 158 kız (%43.9) ve 202 erkek (%56.1) olmak üzere, toplam 360 ergen katılmıştır. Asıl çalışma grubunda ise, toplam 90 ergen (45 kız, 45 erkek) yer almıştır. Araştırmanın sonucunda, ailelerin ergenlerle ilgilenmelerinin, onların algılanan kontrollerini desteklemelerinin, ergenlerle olumlu iletişimde bulunmalarının, ergenlere karşı demokratik ve izin verici ana-baba tutumu içerisinde olmalarının, ailede birliği oluşturmalarının, ergenlerin özerkliğini desteklemelerinin, ergenleri ailede yönetime katmalarının ve ergenlerle birlikte etkinlik yapmalarının ergenlerin öznel iyi oluşlarını yükselttikleri sonucuna varılmıştır.

Özdemir (2012), ergenlerin öznel iyi oluşlarının özerk, ilişkisel ve özerk-ilişkisel benlik kurgularına göre nasıl farklılık gösterdiğini incelemiştir. Araştırmaya 580 öğrenci katılmıştır. Araştırma sonuçları, ilişkisel ve özerk-ilişkisel benlik kurgusunun

ergenlerin olumlu duyguları ve yaşam doyumları; özerk benlik kurgusunun ise olumsuz duyguları üzerinde etkili olduğunu göstermiştir. Buna göre benlik kurgularını ilişkisellik ve özerk-ilişkisellik açısından tanımlayan ergenlerin yaşam doyumları ve olumlu duygu puan ortalamalarının kendilerini özerk olarak tanımlayanlardan yüksek olduğu görülmüştür. Ayrıca, özerk grupta yer alan ergenlerin olumsuz duygu puanları özerk-ilişkisellik olanlardan yüksek bulunmuştur.

Özdemir (2012), bir diğer çalışmada ergenlerin öznel iyi oluşları ile ana-baba kontrolü, ana-baba sevgisi, ana-baba eğitim düzeyi, gelir düzeyi, cinsiyet ve yaş arasındaki ilişkileri incelemiştir. Çalışmaya 14-19 yaşları arasında 643 ergen katılmıştır. Araştırmanın sonucu, ana-baba gelirinin yüksek yaşam doyumları, ergenlerin yaşının negatif duygu ile olumlu ilişkili olduğunu göstermiştir. Ana-baba sevgisi yaşam doyumunu ve olumlu duyguyu yordarken, ana-baba kontrolünün yaşam doyumunu ve olumsuz duyguyu yordamadığı görülmüştür. Olumsuz duygu, ana-baba kabulünün baba kontrolü tarafından yordanmıştır. Genel olarak, ana-baba kabulünün ergenlerin öznel iyi oluşu üzerinde önemli etkisi olduğu görülürken ana-baba kontrolünün daha sınırlı bir düzeyde etkisi olduğuna rastlanmıştır.

Gündoğdu ve Yavuzer (2012), eğitim fakültesi öğrencilerinin öğrenim görülen lisans programı ve cinsiyet değişkenlerine göre öznel iyi oluş ve psikolojik ihtiyaçlarının incelemek amacıyla bir çalışma yapmıştır. Araştırmaya 331 öğrenci katılmıştır. Öğrenim görülen lisans programının ve cinsiyetin öğrencilerin temel psikolojik ihtiyaçları ve öznel iyi oluş puanları üzerindeki temel etkileri anlamlı bulunmuştur. Öğrenim görülen lisans programı ve cinsiyet değişkenlerinin öğrencilerin temel psikolojik ihtiyaçları ve öznel iyi oluş puanları üzerindeki ortak etkisi ise anlamlı bulunmamıştır. Bulgular, kadınların öznel iyi oluş düzeyinin erkeklere oranla, matematik öğretmenliği öğrencilerinin öznel iyi oluş düzeyinin sınıf öğretmenliği öğrencilerine oranla daha yüksek olduğunu desteklemiştir. Ayrıca, sosyal bilgiler öğretmenliği öğrencilerinin PDR ve sınıf öğretmenliği öğrencilerine göre yeterlik ihtiyaçlarının daha fazla olduğu, cinsiyete göre ise temel psikolojik ihtiyaçların farklılaşmadığı bulunmuştur.

Kocayörük (2012), anne-baba tutumunun ergenin öznel iyi oluşuna olan etkisini Öz Belirleme kuramına dayanarak inceleyen bir çalışma yapmıştır. Diğer bir deyişle, ailelerin ergenin öznel iyi oluşunu doğrudan mı etkilediğini yoksa özerklik gibi temel psikolojik ihtiyaçların aracılığıyla mı etkilediğini araştırmıştır. Katılımcılar 14-18

yaşları arasında 227 öğrencidir. Bulgular, temel psikolojik ihtiyaçların anne-baba tutumu ile öznel iyi oluş arasında aracılık rolü üstlendiğini göstermiştir.

Doğan (2013), kişilik özellikleri ve öznel iyi oluş arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmaya 18-61 yaş aralığında 234 kişi katılmıştır. Bulgular, nevrotik kişilik özelliği ile öznel iyi oluş arasında negatif yönde anlamlı ilişki olduğunu göstermiştir. Dışadönüklük, sorumluluk, yumuşak başlılık ve deneyime açıklık kişilik özellikleriyle ise öznel iyi oluş arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Ayrıca nevrotik kişilik özelliğinin öznel iyi oluşu negatif yönde; dışadönüklük kişilik özelliğinin ise pozitif yönde anlamlı düzeyde yordadığı sonucuna ulaşılmıştır.

2.4. Benlik Saygısı ile İlgili Yapılan Bazı Araştırmalar

2.4.1. Benlik Saygısı ile İlgili Yurt Dışında Yapılan Bazı Araştırmalar

Cooper ve diğerleri (1983), benlik saygısı ile aile uyumuna algı arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamıştır. Örneklemi 5 ve 6. Sınıfta öğrenim gören 467 öğrenci oluşturmuştur. Bulgular, farklı aile tutumlarında yetişen çocukların ailelerine yönelik yakınlık ve destek algılarının değiştiğini ve düşük aile desteği algılayan çocukların benlik saygısının düşük olduğunu göstermiştir.

Gecas ve Schwalbe (1986), ailelerin kendi davranışlarına yönelik algıları, çocukların ailelerinin davranışlarına yönelik algıları ve çocuğun özdeğer, öz yetkinlik ve benlik saygısına yönelik değerlendirmeleri arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Katılımcılar, bir anne, bir baba ve 17-19 yaşları arasında bir ergen olan 128 aileden oluşmuştur. Ailelerin kendi davranışlarına yönelik algılarıyla çocukların ailelerinin davranışlarına yönelik algıları arasında çok az benzerlik ortaya çıkmış ve çocukların kendilerine yönelik tüm değerlendirmelerinin kendi algıladıkları anne-baba tutumuyla ilişki bulunmuştur. Erkeklerin benlik algısı ailelerinin özerklik tutumuyla ilişkili iken kızların benlik saygısının aile desteğiyle ilişkili olduğuna rastlanmıştır. Ergenin benlik saygısının anneye kıyasla babanın tutumlarıyla ilişkili olduğu görülmüştür.

Bartle ve diğerleri (1989), anne-baba tutumunun ergenin bireyleşmesi ve benlik saygısı arasındaki ilişkiyi araştıran bir çalışma yapmıştır. Araştırmaya 104 öğrenci katılmıştır. Araştırmanın sonucunda, anne-baba tutumuyla benlik saygısı arasında neden sonuç ilişkisine rastlanmamıştır ve bu durumun benlik saygısı yüksek olan öğrencinin anne-babasını daha demokratik olarak tanımlamasından kaynaklanacağı belirtilmiştir. Diğer bir bulgu, erkek öğrencilerin bireyleşmesinin anne-babayla ilişkinin türünden

ziyade yaşa bağlı olduğu yönündedir. Kız öğrencilerde ise bireyleşme demokratik anne-baba tutumuyla anlamlı ilişkili bulunmuştur.

Morvitz ve Motta (1992), akademik başarının, annenin benlik saygısının ve kabulünün ve çocuğun ailesinin kabulüne dayalı algısının çocuğun benlik saygısı ile ilişkisini araştırmıştır. Çalışmaya 126 öğrenci ve annesi dahil edilmiştir. Bulgular, özel sınıfta öğrenim gören öğrenme güçlüğü olan çocukların anne-baba kabul düzeyinin ve akademik başarısının benlik saygısının %58'ini yordadığını göstermiştir. Normal eğitim gören öğrencilerin benlik saygısı öğrenme güçlüğü olan öğrencilerden daha fazla ancak özel sınıfta öğrenim gören öğrencilerden fazla olmadığı görülmüştür

Buri (1989), ergenin benlik saygısını, ailenin ilgi ve otoritesini hem ergenin kendisinin ve hem ailesinin algısına dayanarak araştırmayı amaçlamıştır. Araştırmaya 201 üniversite öğrencisi katılmıştır. Sonuçlar, 1) anne ve babanın ilgisi ergenin benlik saygısıyla olumlu ilişkili, 2) ailenin demokratik tutumu ergenin benlik saygısıyla olumlu, ailenin otoriter tutumu benlik saygısıyla olumsuz ilişkili, 3) ergenlerin ailelerinin ilgi ve otoritesini ailelerine kıyasla kendilerinin değerlendirmesinin benlik saygısıyla daha güçlü ilişkili, 4) aile otoritesinin aile ilgisinin önemli bir kaynağı olduğunu göstermiştir.

Herz ve Gullone (1999), anne-baba tutumuyla Vietnam kökenliye kıyasla İngiltere kökenli Avustralyalı öğrencilerin benlik saygısı arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Örneklemi 11-18 yaşları arasında 118 Vietnam kökenli Avustralyalı ve 120 İngiltere kökenli Avustralyalı ergen oluşturmuştur. Bulgular, yüksek düzeyde koruma ve düşük düzeyde kabulün olduğu tutumların ergenlerin benlik saygısıyla olumsuz yönde anlamlı ilişkili olduğunu göstermiştir. Buna ek olarak, Vietnam kökenli Avustralyalı öğrencilerin ailelerini daha otoriter olarak algıladıklarına rastlanmıştır.

Darling (1999), anne-baba tutumlarının çocuğun sosyal yeterlik, akademik başarı, psiko-sosyal gelişim ve problemler gibi öznel iyi oluş kapsamında yer alan etkilerini araştırmıştır. Araştırmanın sonucunda, otoriter anne-baba tutumuna sahip çocukların düşük sosyal yeterlik ve düşük benlik saygısına ve yüksek depresyon düzeyine sahip olduğu görülmüştür. Aşırı hoşgörülü anne-baba tutumuna sahip çocukların problemler göstermesinin ve düşük akademik başarıya sahip olmasının yanı sıra yüksek benlik saygısı, yüksek sosyal yeterlik ve düşük depresyon düzeyine sahip oldukları görülmüştür. Son olarak demokratik anne-baba tutumu çocuğun her alanda olumlu nitelikler göstermesini sağladığı, ilgisiz anne-baba tutumunun ise çocuğun her alanda olumsuz nitelikler göstermesine neden olduğu görülmüştür.

Kernis ve diğeri (2000), 11-12 yaşları arasında 174 çocuğun benlik saygısının değişmezliği ve aile-çocuk iletişimine yönelik algıları arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Benlik saygısı sabit olan çocuklara kıyasla benlik saygısı değişken olan çocuklar babalarının daha eleştirel ve psikolojik kontrol tutumu gösterdiği ve daha az olumlu davranışlara onayladığı sonucu ortaya çıkmıştır. Benzer şekilde, benlik saygısı düşük olan çocukların babalarının da bu tür niteliklere sahip olduğu görülmüştür. Buna ek olarak, benlik saygısı yüksek olan çocukların babalarını problem çözmeye yetenekli olarak gördükleri bulunmuştur. Çocukların benlik saygısı düzeylerinde anneleriyle kurdukları iletişimin de babalarıyla kurdukları iletişime benzer şekilde etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Martinez ve diğeri (2007), anne-baba tutumları ile benlik saygısı arasındaki ilişkiyi 11-15 yaşları arasında 1239 öğrencinin üzerinde araştırmayı amaçlamıştır. Ergenlerin aileleri demokratik, otoriter, aşırı hoşgörülü ve ilgisiz olmak üzere dört gruba ayrılmıştır. Araştırmanın sonucu, aşırı hoşgörülü anne-baba tutumuna sahip Brezilyalı ergenlerin akademik ve sosyal alt boyutlarında eşit, aile alt boyutunda ise demokratik anne-baba tutumuna sahip ergenlere göre daha yüksek benlik saygısı düzeyine sahip olduğunu göstermiştir. Aşırı hoşgörülü anne-baba tutumuna sahip ergenler akademik, sosyal, aile ve fiziksel alt boyutlarında otoriter ve ilgisiz anne-baba tutumuna sahip ergenlerden daha yüksek benlik saygısı düzeyine sahip olduğu bulunmuştur. Demokratik anne-baba tutumuna sahip ergenler ise akademik, sosyal ve aile alt boyutlarında ise otoriter ve ilgisiz anne-baba tutumuna sahip ergenlere kıyasla daha yüksek benlik saygısı düzeyine sahip olduğu görülmüştür. Bu bulgular, Brezilya'da demokratik anne-baba tutumunun en yüksek benlik saygısı düzeyiyle ilişkilendirilemeyeceğini göstermiştir.

Milevski ve diğeri (2007), yaptıkları çalışmada ana-baba tutumlarının benlik saygısı, depresyon ve yaşam doyumuyla ilişkisini incelemeyi amaçlamıştır. 9-11. sınıflara devam eden 272 öğrenciyle gerçekleştirilen araştırma sonucunda demokratik anne tutumunun, yüksek benlik saygısı, yaşam doyumu ve düşük depresyonla ilişkili olduğu bulunmuştur. Annenin demokratik tutumunun aşırı hoşgörülü tutuma göre benlik saygısı ve yaşam doyumu ile olumlu, depresyon düzeyi ile olumsuz ilişkili olmasına rağmen babanın tutumunun yalnızca depresyon kavramıyla ilişkili olduğu ortaya çıkarılmıştır.

Gorbett ve Kruczek (2008), çeşitli aile değişkenleriyle sosyal benlik saygısı arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmaya 119 üniversite öğrencisi katılmıştır. Sosyal

benlik saygısının en önemli yordayıcısı çocukluk dönemindeki aile içindeki bağlılık olarak bulunmuştur. İkinci en yüksek yordayıcının ise kardeş sayısı olduğu ortaya çıkmış ve kardeş sayısı daha çok olan öğrencilerin daha yüksek sosyal benlik saygısına sahip olduğu görülmüştür. Aile uyumu, bakım için birlikte geçirilen zaman, doğum sırası ve cinsiyet ile sosyal benlik saygısı arasında anlamlı ilişki bulunamamıştır.

Bean ve Northrup (2009) yaptıkları çalışmada, psikolojik kontrol, psikolojik özerklik ve kabul gibi ailesel değişkenlerin Latin ergenlerin benlik saygısıyla olan ilişkisini incelemiştir. Örnekleme 9-12. Sınıflarda öğrenim gören 2214 Latin öğrenci oluşturmuştur. Erkekler benlik saygısı annenin psikolojik özerklik ve babanın psikolojik kontrol tutumu ile anlamlı ilişkili bulunmuştur. Kızların benlik saygısı ise hem annenin hem babanın psikolojik özerklik ve psikolojik kontrol tutumu ile anlamlı ilişkili bulunmuştur.

Zakeri ve Karimpour (2011), anne-baba tutumuyla benlik saygısı arasındaki ilişkiyi 546 üniversite öğrencisi üzerinde araştırmıştır. Araştırmanın sonucu, çocuklarına kabul düzeyi yüksek, kontrol düzeyi düşük bir tutum sergileyen anne-babaların çocuğun benlik saygısını yükselmesini sağlayacağı görülmüştür. Buna ek olarak, bu tutuma sahip anne-babaların çocuklarının kişisel değerlendirme ve özdeğer bilincini olumlu etkileyeceği sonucuna ulaşılmıştır.

Ajilchi ve diğerleri (2013), aşırı stresli annelerin tutumuyla çocuklarının benlik saygısı arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Örnekleme 250 ilkökul öğrencisi ve anneleri oluşturmuştur. “Aile Stres Envanteri” ile gözlenen annelerden 80 aşırı stresli anne seçilmiş ve “Ebeveyn Tutum Ölçeği”ni yanıtlamaları istenmiştir. Onların yaş ortalaması 10,6 olan çocukları ise “Coopersmith Benlik Saygısı Envanterini”ni yanıtlamışlardır. Bulgular, annelerin tutumu ve stres düzeyi ile çocukların benlik saygısı arasında anlamlı ilişki olduğunu ortaya çıkarmıştır. Demokratik tutum çocuğun benlik saygısını olumlu yönde etkilerken, annenin başa çıkamadığı stresin çocukta olumsuz benlik saygısına neden olacağı bulunmuştur.

Boudreault-Bouchard ve diğerleri (2013), gençlerin uyumunda ailenin etkilerini incelemeyi amaçlamıştır. Örnekleme 14-18 yaşları arasında 605 ergen oluşturmuştur. Bulgular, benlik saygısının yaşla birlikte yükseldiğini ancak psikolojik sıkıntının sabit kaldığını ortaya çıkarmıştır. Erkeklerin kızlara kıyasla yüksek benlik saygısına ve düşük psikolojik üzüntüye sahip olduğu görülmüştür. Hem anne hem babanın duygusal desteğinin benlik saygısını kuvvetlendirdiği ve annenin baskıcı tutumunun 16-18 yaşları arasındaki çocukların benlik saygısına zarar verdiği sonucuna varılmıştır. Bunun yanı

sıra, psikolojik üzüntünün ailenin duygusal desteğiyle azaldığına ancak baskıcı tutumlar arttığına rastlanmıştır.

Mogonea ve Mogonea (2014), ergenin benlik saygısı ile anne-baba tutumu arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmaya 112 ergen ve ailesi katılmıştır. Sonuç, demokratik anne-baba tutumunun benlik saygısı ile olumlu anlamlı ilişkili olduğunu ve aşırı hoşgörülü anne-baba tutumunun benlik saygısı ile olumsuz anlamlı ilişkili olduğunu ortaya çıkarmıştır.

Mihaela (2014), ergenin benlik saygısı ile yetiştiği aile ortamı arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Araştırmaya, 35 kendi ailesiyle birlikte yaşayan ve 35 koruyucu aile ile birlikte yaşayan 70 ergen katılmıştır. Bulgular, kendi ailesiyle birlikte yaşayan ergenlerin daha yüksek benlik saygısına sahip olduğunu ortaya çıkarmıştır.

2.4.2. Benlik Saygısı ile İlgili Yurt İçinde Yapılan Bazı Araştırmalar

Özkan (1994), benlik saygısının aile ile ilgili etkenlere bağlı olup olmadığını araştırmıştır. Araştırmaya, 17-21 yaşları arasında Selçuk Üniversitesi'nde öğrenim gören 550 öğrenci katılmıştır. Bulgular, kızların erkeklerden daha yüksek benlik saygısına sahip olduğunu göstermiştir. Buna ek olarak, anne-babanın eğitim ve gelir düzeyinin ve ilgisinin benlik saygısını arttırdığı bulunmuştur. Çalışan annelerin çocuklarının yüksek benlik saygısına sahip olduğu sonucuna da ulaşılmıştır.

Haktanır ve Baran (1998), gençlerin benlik saygısı düzeyleri ile anne baba tutumlarını algılamaları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma Ankara'da bulunan, alt ve üst sosyoekonomik düzeydeki dört lisenin ikinci sınıflarına devam eden toplam 299 öğrenci üzerinde yürütülmüştür. Araştırma sonucunda, cinsiyetin algılanan demokratik ve ilgisiz, sosyo-ekonomik düzeyin demokratik, otoriter ve ilgisiz, annenin çalışma durumunun demokratik, doğum sırası ve kardeş sayısının otoriter ve ilgisiz anne-baba tutumlarında, sosyoekonomik düzey ile doğum sırasının ise öğrencinin benlik saygısında farklılık yarattığı saptanmıştır. Buna ek olarak, benlik saygısı ile anne baba tutumları arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Bu ilişki, demokratik anne-baba tutumunun öğrencide yüksek benlik saygısına sahip olduğu, otoriter ve ilgisiz tutumun düşük benlik saygısına yol açtığı yönündedir.

Tunç ve Tezer (2006), çalışmalarında çocuk yetiştirme stilleriyle benlik saygısı arasındaki ilişkiyi saptamayı amaçlamıştır. Araştırma, 755 lise öğrencisi üzerinde yürütülmüştür. Öğrenciler "Çocuk Yetiştirme Stilleri Envanteri"nin iki boyutundan (kabul/ilgi ve kontrol/denetleme) elde ettikleri puanlara göre açıklayıcı/otoriter, izin

verici/ihmalkâr, otoriter, izin verici/şımartan ve ayırt edilemez olmak üzere 5 ayrı çocuk yetiştirme stili kategorisine atanmışlardır. Bulgular, anne babalarını otoriter olarak algılayan öğrencilerin benlik saygısının açıklayıcı/otoriter ve izin verici/şımartan olarak algılayanlara göre daha düşük olduğunu göstermiştir.

Saygın ve Arslan (2009), sosyal destek, benlik saygısı ve öznel iyi oluş arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Katılımcılar, Selçuk Üniversitesi'nde öğrenim gören 639 öğrencidir. Araştırmanın sonucunda, öğrencilerin benlik saygıları ile sosyal destek düzeyleri ve öznel iyi oluş düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Öznel iyi oluş ve sosyal destek düzeyleri arasında ise olumlu ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür.

Şirvanlı-Özen (2009), anneden algılanan kabul/ilginin, ergenin benlik saygısı üzerindeki rolünü ve babadan algılanan kabul/ilginin bu ilişkideki aracı rolünü, kız ve erkek ergenler açısından incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmanın örneklemini 680 öğrenci oluşturmuştur. Araştırmanın sonucunda, gerek kız gerekse erkek ergenlerin benlik algıları ile annelerinden algıladıkları kabul/ilgi arasında anlamlı ilişki olduğu bulunmuştur. Ayrıca, bu ilişkide, babadan algılanan kabul/ilginin de, özellikle kız ergenlerde, aracılık rolü üstlendiği, anılan ilişkiyi güçlendirdiği görülmüştür.

Oğuz ve Körükçü (2010), Çocuk Gelişim Programı'na katılan öğrencilerin anne-baba tutumlarıyla benlik saygısı arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Bu programın 1 ve 2. Sınıfına devam eden 127 öğrenci üzerinde çalışılmıştır. Bulgular, çocuklarını koşulsuz seven ve onların karar verme becerilerini geliştirmeye destek olan demokratik anne-baba tutumunun çocuğun benlik saygısını arttırdığını göstermiştir.

Filiz (2011), 2007-2008 öğrenim yılında Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi birinci sınıf öğrencilerin anne-baba tutumlarının diskriminant analizi ile belirlenmesi ve sonrasında ise öğrencilerin benlik saygısı ile arasındaki ilişkiyi belirleyebilmek amacıyla bir çalışma yapmıştır. Sınıflandırma sonucunda en çok sıklığa sahip olan anne-baba tutumu demokratik anne-baba tutumu çıkarken en az sıklığa sahip olan anne-baba tutumu ise ilgisiz anne-baba tutumu olmuştur. Anne-baba tutumu ile öğrencilerin benlik saygısı, sahip olunan kardeş sayısı ve cinsiyet arasındaki ilişki incelenmiş, istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde; araştırmanın modeli, evreni ve örnekleme, kullanılan veri toplama araçları, verilerin toplanması ve analizi hakkında bilgi verilmiştir.

3.1. Araştırma Modeli

Bu araştırma, ergenlerin koşullu anne-baba tutumu ile mükemmeliyetçilik, öznel iyi oluş ve benlik saygısı düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemeye yönelik ilişkisel tarama modelinde betimsel bir çalışmadır. Araştırmanın bağımlı değişkeni, ergenlerin öznel iyi oluş ve benlik saygısı düzeyleri; aracı değişkeni mükemmeliyetçilik düzeyleri ve bağımsız değişkeni ise koşullu anne-baba tutumudur.

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, 2013-2014 yılında Uludağ Üniversitesi'nde öğrenim gören tüm öğrenciler oluşturmaktadır. Örneklem ise, Eğitim Fakültesi, Mühendislik Fakültesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Fen-Edebiyat Fakültesi ve Yabancı Diller Yüksekokulu'ndan uygun örnekleme yöntemi ile seçilen öğrencilerden oluşmaktadır. Bu örnekleme yöntemi olasılığa dayanmayan bir yöntemdir (Büyüköztürk, 2012). Böyle bir yöntemin tercih edilmesinin gerekçesi katılımcılara ulaşım kolaylığı ve verilerin daha hızlı bir şekilde toplanmasıdır. Araştırmaya katılan grubun sayısal dağılımı aşağıdaki gibidir.

Katılımcıların cinsiyetlerine ilişkin bilgiler Tablo 3.2.1'de gösterilmiştir.

Tablo 3.2.1

Katılımcıların Cinsiyetlerine İlişkin Bilgiler

Değişken	Düzey	N	%
Cinsiyet	Kadın	335	67
	Erkek	165	33
Toplam		500	100

Tablo 3.2.1'e bakıldığında 335 kadın (% 67), 165 erkek (% 33) olmak üzere 500 ergenin katılımıyla verilerin toplandığı görülmektedir.

Demografik bilgiler, yaş, sınıf, öğrenim görülen fakülte, birlikte yaşanılan kişi, anne-baba eğitim düzeyi, yaşanılan yer ve gelir değişkenleri kapsamında toplanmıştır. Katılımcıların yaşları 18-28 arasında değişiklik göstermektedir (Ort.=20.83 SS=2.05). Katılımcılara ilişkin ayrıntılı demografik bilgiler Tablo 3.2.2'de gösterilmiştir.

Tablo 3.2.2

Katılımcılara İlişkin Demografik Bilgiler

Değişken	Düzye	N	%
Yaş	18-20	260	52.0
	20-23	137	27.4
	23 ve üstü	103	20.6
Sınıf	0	86	17.2
	1	168	33.6
	2	100	20.0
	3	80	16.0
	4	66	13.2
Fakülte	Eğitim	166	33.2
	Mühendislik	156	31.2
	İkt. Ve İd. Bilimler	56	11.2
	Fen-Edebiyat	122	24.4
Birlikte Yaşanılan Kişi	Aile	183	36.6
	Akraba	7	1.4
	Arkadaş	123	24.6
	Tek	23	4.6
	Yurt	155	31.0
	Diğer	9	1.8
Anne Eğitim Düzeyi	Okuryazar değil	33	6.6
	Okuryazar	10	2.0
	İlkokul	221	44.2
	Ortaokul	73	14.6
	Lise	120	24.0
	Üniversite	39	7.8
	Lisansüstü	4	0.8
Baba Eğitim Düzeyi	Okuryazar değil	1	0.2
	Okuryazar	11	2.2
	İlkokul	142	28.4
	Ortaokul	82	16.4
	Lise	168	33.6
	Üniversite	89	17.8
	Lisansüstü	7	1.4
Yaşanılan Yer	Köy	44	8.8
	Kasaba	18	3.6
	İlçe	90	18.0
	Şehir	117	23.4
	Büyükşehir	183	36.6
	Metropol	48	9.6
Gelir	0-1500	154	30.8
	1500-3000	258	51.6
	3000 ve üstü	88	17.6

3.3. Veri Toplama Araçları

Veriler sırası ile araştırmacılar tarafından geliştirilen “Kişisel Bilgi Formu”, öğrencilerin koşullu anne-baba tutumlarını belirlemek amacıyla “Koşullu Anne-Baba Tutumu Ölçeği”, mükemmeliyetçilik düzeylerini belirlemek amacıyla “Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği”, öznel iyi oluş düzeylerini belirlemek amacıyla “Ergen Öznel İyi Oluş Ölçeği”, benlik saygısı düzeylerini belirlemek amacıyla “Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği” kullanılarak toplanmıştır. Veri toplama araçlarına ilişkin geçerlik ve güvenirlik çalışmaları aşağıda sunulmuştur.

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Kişisel Bilgi Formu cinsiyet, yaş, sınıf, öğrenim görülen fakülte, birlikte yaşanan kişi, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi, yaşanan yer ve gelir düzeyi ile ilgili ifadeleri içermektedir (bkz. Ek 1).

3.3.2. Koşullu Anne-Baba Tutumu Ölçeği

“Koşullu Anne-Baba Tutumu Ölçeği”, Assor ve diğerleri (2004) tarafından üniversite öğrencilerinin çocukken veya ergenken algıladıkları koşullu anne-baba tutumunu ölçmek amacıyla öz-belirleme kuramı doğrultusunda geliştirilmiştir. Açıklayıcı faktör analizi sonuçlarına göre sosyal davranış, sportif başarı, akademik başarı ve duygusal kontrol olmak üzere dört alt boyutlu bir yapı bulunmuştur. Her alt boyut altı madde ile ölçülmekte ve ölçekte toplam 24 madde bulunmaktadır.

Orijinal ölçeğin geçerlik ve güvenirlik işlemleri 110 üniversite öğrencisi üzerinde yapılmış ve anne formunun Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı .87 ve baba formunun Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı .83 olarak bulunmuştur. Faktör yüklerinin “Duygusal Kontrol” alt boyutu için .60’ın üzerinde, “Sosyal Davranış” alt boyutu için .55, “Akademik Başarı” alt boyutu için .69 ve “Sportif Başarı” alt boyutu için .70 olduğu gözlenmiştir. Anne formunun faktörleri toplam varyansın %66.3’ünü, baba formunun faktörleri toplam varyansın %67.4’ünü açıklamaktadır (Assor ve diğerleri, 2004).

Ölçeğin Türkçeye uyarlaması Helvacı (2010) tarafından yapılmış ve yalnızca “Akademik Başarı” ve “Duygusal kontrol” alt boyutları ele alınmıştır. Maddelerin öncelikle İngilizceden Türkçeye, sonra tekrar İngilizceye çevirisi yapılmış ve geri çeviri sonucunda ölçeğin orijinal versiyonuyla benzer maddelere ulaşılmıştır.

Her iki alt boyutta da annenin tutumuna ilişkin üç madde, babanın tutumuna ilişkin üç madde yer almaktadır. “Duygusal Kontrol” alt boyutunda öfke, korku, üzüntü duygularının baskılanmasına yönelik maddeler yer almaktadır (Örn, “Annemin sevgisinin, korktuğumu ya da ağladığımı belli etmememe bağlı olduğunu hissederdim.”). “Akademik Başarı” alt boyutunun maddeleri ise okulda başarılı olmaya ilişkin ifadeler içermektedir (Örn, “Okulda başarısız olursam babamın sevgisinin çoğunu kaybedeceğimi hissederdim.”). Anne-baba tutumunu ölçen her iki alt boyutun da Cronbach Alfa değeri .76’nın üzerinde bulunmuştur (Assor ve diğerleri, 2004).

Faktör analizi anne ve baba formu için ayrı ayrı yapılmış ve Assor ve diğerleri’nin (2004) yaptığı çalışmayla paralel bulunmuştur. Anne formunun “Akademik Başarı” alt boyutunda yer alan maddelerin faktör yüklerinin .96 ile .92 arasında değiştiği ve varyansın %88.71’ini açıkladığı, “Duygusal Kontrol” alt boyutunda yer alan maddelerin faktör yüklerinin .91 ile .74 arasında değiştiği ve varyansın %70.58’ini açıkladığı gözlenmiştir. Anne formunda “Akademik Başarı” alt boyutu için iç tutarlılık katsayısı .94, “Duygusal Kontrol” alt boyutu için iç tutarlılık katsayısı .76 olarak bulunmuştur.

Baba formunun “Akademik Başarı” alt boyutunda yer alan maddelerin faktör yüklerinin .98 ile .94 arasında değiştiği ve varyansın %92.04’ünü açıkladığı, “Duygusal Kontrol” alt boyutunda yer alan maddelerin faktör yüklerinin .95 ile .88 arasında değiştiği ve varyansın %85.46’sını açıkladığı gözlenmiştir. Baba formunda “Akademik Başarı” alt boyutu için iç tutarlılık katsayısı .96, “Duygusal Kontrol” alt boyutu için iç tutarlılık katsayısı .90 olarak bulunmuştur (Helvacı, 2010).

Ölçek, 6’lı Likert tipinde 1-6 arası derecelendirme ile (1) Hiçbir zaman, (2) Nadiren, (3) Bazen, (4) Ara sıra, (5) Sık sık, (6) Her zaman cevaplarına karşılık gelecek şekilde düzenlenmiştir. Ölçek toplam 12 maddeden oluşmaktadır. Ölçekten en düşük 12, en yüksek 72 puan alınmaktadır. Ölçekten toplam puan elde edilebilmektedir. Her iki alt boyutta da alınacak puan yükseldikçe koşullu anne-baba tutumu artmaktadır. Ölçekte ters madde bulunmamaktadır (bkz. Ek 2).

Bu araştırma kapsamında, “Koşullu Anne-Baba Tutumu Ölçeği”nin iç tutarlılığını incelemek amacıyla Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayıları yeniden hesaplanmıştır. Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayılarının anne formunda “Akademik Başarı” alt boyutu için .91, “Duygusal Kontrol” alt boyutu için .77; baba formunda “Akademik Başarı” alt boyutu için .93, “Duygusal Kontrol” alt boyutu için .74 olduğu bulunmuştur. Bu bulgular, ölçeğin tutarlı bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir.

3.3.3. Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği (ÇBMÖ)

Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği (ÇBMÖ) Frost ve arkadaşları (1990) tarafından ergenlerin mükemmeliyetçilik düzeylerini belirlemek amacıyla mükemmeliyetçilikle ilgili birçok teoriye dayanılarak çok boyutlu olarak geliştirilmiştir. ÇBMÖ, hatalara aşırı dikkat, kişisel standartlar, ailesel beklentiler, ailesel eleştiri, davranışlardan şüphe ve düzen olmak üzere altı alt boyuttan oluşmaktadır ve ölçekte toplam 35 madde bulunmaktadır (bkz. Ek 3).

Orijinal ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik işlemleri Smith koleji bayan öğrencileri üzerinde yapılmış ve ölçeğin toplam içsel güvenilirliğinin .90 olduğu, alt ölçeklerinin güvenilirliklerinin .77 ile .93 arasında değiştiği belirtilmiştir. Ölçeğin mevcut 6 faktörü toplam varyansın %54'ünü açıklamaktadır (Özbay ve Mısırlı-Taşdemir, 2003).

Ölçeğin Türkçeye uyarlaması Özbay ve Mısırlı-Taşdemir (2003) tarafından yapılmıştır. Araştırmaya 489 fen lisesi öğrencisi katılmıştır. İlk aşamada ölçek araştırmacıların denetiminde Türkçe'ye çevrilmiş ve dil ve anlam uygunluğu sağlanmıştır. Alanda uzman dört kişi tarafından yapılan tercüme işleminden sonra tercüme işleminin geçerliliği sağlanmıştır. KMO Örneklem Uygunluk katsayısı .84 olarak bulunmuştur. Barlett Sphericity ise 4961.42 ile .001 düzeyinde anlamlı bulunmuştur.

Faktör yüklerinin "Düzen" alt boyutu için .63 ile .82 arasında; "Hatalara Aşırı İlgi" için .31 ile .70 arasında; "Davranışlardan Şüphe" için .40 ile .68 arasında; "Ailesel Beklentiler" için .55 ile .73 arasında; "Ailesel Eleştiri" için .41 ile .68 arasında ve "Kişisel Standartlar" için .44 ile .62 arasında değiştiği gözlenmiştir.

Genel ve alt ölçekler için belirlenen güvenilirlik katsayıları .63 ile .87 arasında ortaya çıkmıştır. Testin genel güvenilirlik katsayısı (α) .83 olarak hesaplanırken, α değerleri "Düzen" için .87, "Hatalara Aşırı İlgi" için .77, "Davranışlardan Şüphe" için .61, "Ailesel Beklentiler" için .71, "Ailesel Eleştiri" için .65 ve "Kişisel Standartlar" için .63 olarak bulunmuştur.

Ölçek, 5'li Likert tipinde 1-5 arası derecelendirme ile (1) Kesinlikle katılmıyorum, (2) Katılmıyorum, (3) Kararsızım, (4) Katılıyorum, (5) Kesinlikle katılıyorum cevaplarına karşılık gelecek şekilde düzenlenmiştir. Ölçek toplam 35 maddeden oluşmaktadır. Ölçekten en düşük 35, en yüksek 175 puan alınmaktadır. Ölçekten toplam puan elde edilebilmektedir. Toplam puan yükseldikçe mükemmeliyetçilik artmaktadır. Ölçekte ters madde bulunmamaktadır.

Bu araştırma kapsamında, “Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği”nin iç tutarlılığını incelemek amacıyla Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayıları yeniden hesaplanmıştır. Testin genel güvenilirlik katsayısı (α) .87 olarak hesaplanırken, α değerleri “Düzen” için .89, “Hatalara Aşırı İlgi” için .80, “Davranışlardan Şüphe” için .72, “Ailesel Beklentiler” için .74, “Ailesel Eleştiri” için .66 ve “Kişisel Standartlar” için .72 olarak bulunmuştur.

3.3.4. Ergen Öznel İyi Oluş Ölçeği

Ergen Öznel İyi Oluş Ölçeği, Eryılmaz (2009) tarafından ergenlerin öznel iyi oluş düzeylerini saptamak amacıyla geliştirilmiştir. Ergen Öznel İyi Oluş Ölçeği, aile ilişkilerinde doyum, önemli kişilerle ilişkilerde doyum, yaşam doyumu ve olumlu duygular olmak üzere dört alt boyuttan oluşmaktadır (bkz. Ek 4). Dört alt boyutun açıklanan varyansı 61.64’tür. Ölçeğin Sperman-Brown değeri ise .83’tür. Ölçeğin uyum geçerliliği Yaşam Doyumu Ölçeğiyle değerlendirilmiştir. Ergen Öznel İyi Oluş Ölçeği’nin Yaşam Doyumu Ölçeği ile 0.63 düzeyinde bir bağıntı verdiği bulunmuştur.

Ölçeğin Cronbach Alfa değeri .86 olup alt boyutları için bu değer “Aile İlişkilerinde Doyum” (AİD) için .83, “Önemli Kişilerle İlişkide Doyum” (ÖKİD) için .73, “Yaşam Doyumu” (YD) için .81 ve “Olumlu Duygular” (OD) için .66 olarak belirlenmiştir. Bu çalışmada ölçeğin genel güvenilirlik katsayısı (α) 0.88’dir (Eryılmaz, 2009). Ölçek, 4’lü Likert tipinde 1-4 arası derecelendirme ile (1) Kesinlikle katılmıyorum, (2) Katılmıyorum, (3) Katılıyorum, (4) Tamamen katılıyorum cevaplarına karşılık gelecek şekilde düzenlenmiştir. Ölçek ergenlerin yaşamın çeşitli alanlarındaki doyumlarını ve olumlu duygulanımlarını içeren toplam 15 maddeden oluşmaktadır. Ölçekten en düşük 15, en yüksek 60 puan alınmaktadır. Ölçekten toplam puan elde edilebilmektedir. Toplam puan yükseldikçe öznel iyi oluş düzeyi artmaktadır ve her bir alt boyuttan alınan yüksek puan da ergenin kendisini aynı alanda olumlu değerlendirdiğini göstermektedir. Ölçekte ters madde bulunmamaktadır.

Bu araştırma kapsamında, “Ergen Öznel İyi Oluş Ölçeği”nin iç tutarlılığını incelemek amacıyla Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayıları yeniden hesaplanmıştır. Testin genel güvenilirlik katsayısı (α) .90 olarak hesaplanırken, α değerleri “Aile İlişkilerinde Doyum” için .88, “Önemli Kişilerle İlişkide Doyum” için .87, “Yaşam Doyumu” için .90, “Olumlu Duygular” için .78 olarak bulunmuştur.

3.3.5. Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği

Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği, Rosenberg (1965) tarafından ergenlerin benlik saygısını ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. Ölçek 63 sorudan oluşmakta ve benlik saygısı, kendilik kavramının sürekliliği, insanlara güven duyma, eleştiriye duyarlık, depresif duygulanım, hayalperestlik, psikosomatik belirtiler, kişilerarası ilişkilerde tehdit hissetme, tartışmalara katılabilme derecesi, ana-baba ilgisi, babayla ilişki ve psişik izolasyon olmak üzere on iki alt boyut içermektedir. Ölçeğin orijinali New York şehir merkezinde tesadüfi yöntemle seçilen 10 farklı okulda öğrenim gören toplam 5204 lise öğrencisi üzerinde uygulanarak geliştirilmiştir. Ölçekte Guttman ölçüm şekline göre düzenlenmiş 10 madde yer almaktadır. Bu çalışmada Gutman ölçümüne göre düzenlenmiş 10 maddeden oluşan “Benlik Saygısı Alt Ölçeği” kullanılmıştır (bkz. Ek 5).

Ölçeğin Türkçeye uyarlaması Çuhadaroğlu (1986) tarafından yapılmıştır. Benlik saygısı kategorisinin geçerliliğini sınamak için psikiyatrik görüşmeyle lise öğrencilerinin kendilerine ilişkin görüşlerine göre, öğrencilerin benlik saygıları, yüksek, orta ve düşük olarak gruplandırılmıştır. Öğrenci görüşleri ve benlik saygısı ölçeğinden elde edilen sonuçlar karşılaştırılmış ve geçerlilik oranının .71 olduğu belirtilmiştir. Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği, güvenilirlik çalışmaları kapsamında test-tekrar test yöntemi ile Ankara’da okuyan ve tesadüfi seçilen 205 lise öğrencisine uygulanmıştır. Uygulama sonuçlarına göre test-tekrar test yöntemi ile belirlenen güvenilirlik katsayısının .70 oranında olduğu gözlenmiştir. Ülkemizde ergenler üzerinde benlik saygısı ile ilgili yapılan pek çok çalışmada “Rosenberg Benlik Saygısı Envanteri”nin kullanılmakta ve güvenilirlik değerlerinin .75 ve .93 arasında değiştiği görülmektedir (Koçak, 2008).

Ölçek, 4’lü Likert tipinde 0-3 arası derecelendirme ile (0) Çok yanlış, (1) Yanlış, (2) Doğru, (3) Çok Doğru cevaplarına karşılık gelecek şekilde düzenlenmiştir. Ölçekten en düşük 0, en yüksek 30 puan alınmaktadır. Ölçekten toplam puan elde edilebilmektedir. Toplam puan yükseldikçe benlik saygısı artmaktadır. 1, 2, 4, 6, 7. Maddeler “Bazı olumlu özelliklerim olduğumu düşünüyorum” gibi olumlu kendilik değerlendirmesini sorgulamakta olup; 3, 5, 8, 9, 10. Maddeler ters maddeler olup “Bazen kesinlikle kendimin bir işe yaramadığımı düşünüyorum” gibi olumsuz kendilik değerlendirmesini sorgulamaktadır (Tezcan, 2009).

Bu araştırma kapsamında, “Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği”nin iç tutarlılığını incelemek amacıyla Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayıları yeniden hesaplanmıştır. Testin genel güvenilirlik katsayısı (α) .87 olarak bulunmuştur.

3.4. Verilerin Toplanması

Ölçeklerin uygulanması için Uludağ Üniversitesi Klinik Araştırmalar Etik Kurulu ve fakültelerin dekanlıklarından gerekli izinler alınıp veri toplama araçları 2013-2014 eğitim-öğretim yılı bahar yarıyılında öğrenim gören ve gönüllü olan öğrencilere doğrudan araştırmacı tarafından ders saatlerinde uygulanmıştır. Uygulamadan hemen önce araştırmanın amacı ve ölçekler hakkında gerekli açıklamalar araştırmacı tarafından yapılmıştır. Araştırmada kullanılacak “Kişisel Bilgi Formu”, “Koşullu Anne-Baba Tutumu Ölçeği”, “Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği”, “Ergen Öznel İyi Oluş Ölçeği” ve “Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği” katılımcılara tek bir form halinde verilmiştir. Uygulama sürecinde eksik ya da özensiz doldurulan formlar belirlenip araştırmadan çıkarılmıştır. Katılımcılar ölçekleri yaklaşık yirmi beş dakikada yanıtlamıştır.

3.5. Verilerin Analizi

İlk aşamada, araştırmaya katılan katılımcıların kişisel bilgilerinin belirlenmesi amacıyla betimsel istatistikler hesaplanmıştır. İkinci aşamada, koşullu anne-baba tutumu ile mükemmeliyetçilik, öznel iyi oluş ve benlik saygısı arasındaki ilişkiyi incelemek için pearson momentler çarpımı korelasyon katsayısı tekniğinden yararlanılmıştır. Son aşamada ise mükemmeliyetçiliğin koşullu anne-baba tutumu ile benlik saygısı ve öznel iyi oluş arasındaki ilişkiye aracılık edip etmediğini incelemek amacıyla hiyerarşik regresyon analizi yapılmıştır. Hiyerarşik regresyon analizinde Baron ve Kenny'nin (1986) aracılık modelinden yararlanılmış, bu model bulgular bölümünde ayrıntılı olarak anlatılmıştır. Araştırmada toplanan veriler SPSS 16.0 paket programı kullanılarak analiz edilmiştir.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Bu bölümde betimleyici istatistiklere; koşullu anne-baba tutumunun mükemmeliyetçilik, öznel iyi oluş ve benlik saygısı ile ilişkisini belirlemek için korelasyon analizinden ve mükemmeliyetçiliğin aracılık rolünü belirlemek üzere yapılan hiyerarşik regresyon analizinden elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Bulgular ve açıklamalar araştırma amaçlarının sırasına göre verilmiştir.

4.1. Koşullu Anne-Baba Tutumu, Mükemmeliyetçilik, Öznel İyi Oluş ve Benlik Saygısı Ölçeğinden Alınan Puanlara İlişkin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapmalar

Koşullu Anne-Baba Tutumu Ölçeği, Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği, Ergen Öznel İyi Oluş Ölçeği ve Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği'ne katılımcıların vermiş oldukları yanıtlara göre ölçekten alınan ortalama puanlar, en düşük ve en yüksek puanlar ve standart sapma değerleri Tablo 4.1.1.'de verilmiştir.

Tablo 4.1.1.

Ölçeklerden Alınan Ortalama Puanlar ve Standart Sapmalar

	Ort.	S.S.	En düşük	En yüksek	N
Koşullu Anne-Baba Tutumu Ölçeği	18.88	9.80	12	67	500
Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği	102.07	17.12	35	152	500
Ergen Öznel İyi Oluş Ölçeği	49.3	7.45	17	60	500
Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği	21.26	5.31	0	30	500

Ölçeklerden alınabilecek en yüksek ve en düşük puanlar (*Koşullu Anne-Baba Tutumu Ölçeği için en düşük 12, en yüksek 72; ÇBMÖ için en düşük 35, en yüksek 175; Ergen Öznel İyi Oluş Ölçeği için en düşük 15, en yüksek 60 ve Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği için en düşük 0; en yüksek 30*), göz önünde bulundurularak öğrencilerin koşullu

anne-baba tutumunun ortanın altında (ort. 18.88) bir düzeyde olduğu, mükemmeliyetçiliklerinin ortanın üzerinde (ort. 102.07) bir düzeyde olduğu, öznel iyi oluşlarının ortanın üzerinde (ort. 49.3) bir düzeyde olduğu ve benlik saygılarının ortanın üzerinde (ort. 21.26) bir düzeyde olduğu söylenebilir.

4.2. Koşullu Anne-Baba Tutumu, Mükemmeliyetçilik, Öznel İyi Oluş ve Benlik Saygısı Arasındaki İlişkiler

Bu araştırmanın amaçlarına uygun olarak “koşullu anne-baba tutumu” ile mükemmeliyetçilik, öznel iyi oluş, benlik saygısı ölçeğinden elde edilen puanlar arasındaki korelasyon katsayılar hesaplanmış ve sonuçlar Tablo 4.2.1.’de sunulmuştur.

Tablo 4.2.1.

Koşullu Anne-Baba Tutumu, Mükemmeliyetçilik, Öznel İyi Oluş ve Benlik Saygısı Arasındaki Pearson Korelasyon Katsayıları

Değişken	1 Koşullu Anne-Baba Tut.	2 Mükemmel.	3 Öznel İyi Oluş	4 Benlik Saygısı
1. Koşullu Anne-Baba Tutumu	-			
2. Mükemmeliyetçilik	.42**	-		
3. Öznel İyi Oluş	-.32**	-.13**	-	
4. Benlik Saygısı	-.42**	-.30**	.52**	-

**p<0.01

Koşullu Anne-Baba Tutumu, Mükemmeliyetçilik, Öznel İyi Oluş ve Benlik Saygısı arasındaki korelasyonları gösteren yukarıdaki Tablo 4.2 incelendiğinde Koşullu Anne-baba Tutumuyla Mükemmeliyetçilik arasında ($r = .42$) pozitif, Koşullu Anne-baba Tutumuyla Öznel İyi Oluş ($r = -.32$) ve Benlik Saygısı ($r = -.42$) arasında orta düzeyde negatif ilişkiler bulunmuştur. Bulunan ilişkiler 0.01 düzeyinde anlamlıdır. Mükemmeliyetçilik ile Öznel İyi Oluş ($r = -.13$) ve Benlik Saygısı Arasında ($r = -.30$) negatif ilişki bulunmuştur. Benlik saygısı ve öznel iyi oluş arasında ($r = .52$) pozitif ilişki bulunmuştur.

Yukarda belirtilen korelasyonlara göre Koşullu Anne-Baba Tutumu, arttıkça Mükemmeliyetçiliğin de arttığı, Öznel İyi Oluş ve Benlik Saygısının ise azaldığı söylenebilir. Mükemmeliyetçilik artarken, öznel iyi oluş ve benlik saygısı azalmakta, öznel iyi oluş ve benlik saygısı birlikte artmaktadır.

Koşullu anne-baba tutumu, ailenin sevgi ve takdirini çocuğunun belirli davranışlarda bulunması sonucunda göstermesidir (Assor, Roth ve Deci, 2004) ve bu durum da çocuğun kabul görme gereksinimiyle ortaya çıkan ve ailesinin beklentilerine büyük anlamlar yüklemeyi içeren mükemmeliyetçiliğin ortaya çıkmasını kolaylaştırmaktadır (Pamir, 2008; Frost ve diğerleri, 1990). Kabul görmek ve onay almak için kendisine yönelik eleştirel bir bakış açısına sahip olan çocuğun başarısızlık endişesi ve aileye karşı kırgınlık gibi olumsuz duygulanımı içeren öznel iyi oluş (Chan, 2007) ve bireyin kendisini değerli hissetmesi ve hatalarını kabul etmesini içeren benlik saygısı düzeylerinin düşük olması beklenmektedir. (Coopersmith, 1981; Rogers, 1951). Dolayısıyla Koşullu anne-baba tutumu ile mükemmeliyetçilik arasındaki pozitif ilişki sonucunda öznel iyi oluş ve benlik saygısı düzeyinin düşük olması beklenen bir sonuçtur. Diğer bir deyişle, koşullu anne-baba tutumu ile öznel iyi oluş ve benlik saygısı arasındaki ilişkiye mükemmeliyetçiliğin aracılık edeceği düşünülmektedir.

4.3. Baron ve Kenny'nin (1986) Aracılık Modeli

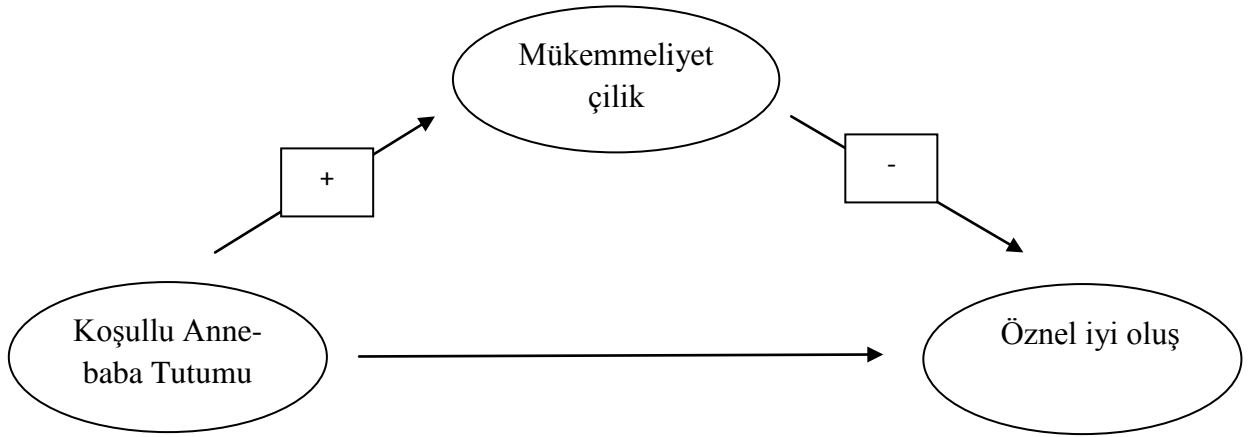
Aracılık testlerinin amacı iki değişken arasında var olan ilişkinin başka bir değişken tarafından sağlandığını keşfetmektir. Aracı değişkenin etkisi kontrol edildiğinde bağımsız değişkenle ile bağımlı değişken arasındaki ilişkide anlamlı bir düşüş görülüyorsa bu durum kısmi aracılık ilişkisi olduğunu göstermektedir. İlişkinin istatistiksel olarak anlamlı çıkmaması ise tamamıyla aracılık ilişkisini olduğunu göstermektedir. Aracılık ilişkisinin tespit edilebilmesi hiyerarşik regresyon analizi ile sağlanabilmektedir. Ancak bağımsız değişkenle ile bağımlı değişken arasındaki ilişkide bir düşüş olması her zaman aracılık ilişkisinin olduğunu göstermemektedir. Bu nedenle Baron ve Kenny (1986) tarafından önerilen Sobel testi, söz konusu düşüşün istatistiksel olarak anlamlılığının test edilmesi için kullanılmaktadır (Peker ve diğerleri, 2012).

Baron ve Kenny'nin (1986) üç aşamalı regresyon yöntemine göre koşullu anne-baba tutumunun (bağımsız değişken) öznel iyi oluş (bağımlı değişken) ve mükemmeliyetçilik (aracı değişken) üzerinde yordayıcı etkisinin var olması gerekmektedir. Aracı değişken bağımsız değişkenle birlikte regresyon analizine dâhil edildiğinde, bağımsız değişkenin bağımlı değişken üzerindeki yordayıcı etkisini

gösteren regresyon katsayısının anlamlılığı azalırken veya tamamen ortadan kalkarken, aracı değişkenin de bağımlı değişken üzerinde anlamlı etkisi devam etmelidir. Bu kapsamda, mükemmeliyetçiliğin aracılık rolünü belirlemek amacıyla; koşullu anne-baba tutumu, mükemmeliyetçilik ve öznel iyi oluş arasındaki ilişkiler hiyerarşik regresyon analizleri aracılığıyla incelenmiştir.

4.4. Koşullu Anne-Baba Tutumu ile Öznel İyi Oluş Arasındaki İlişkiyi Gösteren Hiyerarşik Regresyon Analizi

Araştırma modelinde önerilen aracılık ilişkisi, koşullu anne-baba tutumuyla öznel iyi oluş arasındaki ilişkide mükemmeliyetçiliğin aracılık etmesine yöneliktir. Baron ve Kenny'nin (1986) modeline göre araştırmanın hipotezleri şu şekilde görselleştirilebilir.



Şekil 4.1. Mükemmeliyetçiliğin koşullu anne-baba tutumu ve öznel iyi oluş arasında oynadığı aracı rol

Bu açıklamalar doğrultusunda aracılık ilişkisinin test edilebilmesi için hiyerarşik regresyon analizi Tablo 4.4.1.'de gösterilmiştir.

Tablo 4.4.1.

Koşullu Anne-Baba Tutumu ile Öznel İyi Oluş Arasındaki İlişkide Mükemmeliyetçiliğin Aracılık Rolünü Gösteren Hiyerarşik Regresyon Analizi

Değişkenler	B	Standart Hata	B	t	F
1. Aşama					
Koşullu Anne-Baba Tutumu	-.24	.03	-.32	-7.65	58.58
2. Aşama					
Koşullu Anne-Baba Tutumu	-.24	.03	-.32	-6.91	29.23
Mükemmeliyetçilik	.00	.02	.00	.00	

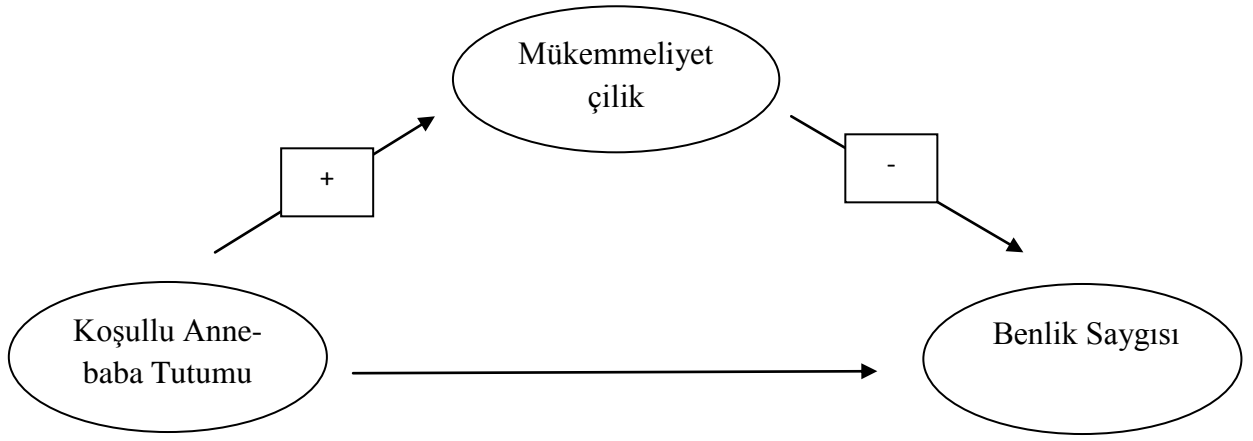
Tablo 4.4.1.'de görüldüğü üzere hiyerarşik regresyon analizinin birinci aşamasında yalnızca koşullu anne-baba tutumunun öznel iyi oluş üzerindeki etkisi incelenmiş ve koşullu anne-baba tutumunun öznel iyi oluşun %10'unu açıkladığı görülmüştür. $F(1, 49)=58.58, p=.00$. Hiyerarşik regresyon analizinin ikinci

aşamasında mükemmeliyetçilik analize dâhil edildiğinde öznel iyi oluşu anlamlı biçimde yordamadığı görülmüştür ($\beta=.00, t=.00$). $R^2=.10, \Delta R^2=.10, F(2, 49)= 29.23, p=.00$. Bu sonuç, koşullu anne-baba tutumu ile öznel iyi oluş arasındaki ilişkiye mükemmeliyetçiliğin aracı olmadığını göstermektedir.

Mükemmeliyetçiliğin koşullu anne-baba tutumu ve öznel iyi oluş arasındaki ilişkide aracı rol oynadığı yönündeki hipotez bulgulara göre yeniden değerlendirilmek istendiğinde sonuç şu şekilde olacaktır. Mükemmeliyetçilik, koşullu ana baba tutumu ve öznel iyi oluş arasındaki ilişkide aracı rol oynamamaktadır.

4.5. Koşullu Anne-Baba Tutumu ile Benlik Saygısı Arasındaki İlişkiyi Gösteren Hiyerarşik Regresyon Analizi

Araştırma modelinde önerilen aracılık ilişkisi, koşullu anne-baba tutumuyla benlik saygısı arasındaki ilişkide mükemmeliyetçiliğin aracılık etmesine yöneliktir. Baron ve Kenny'nin (1986) modeline göre araştırmanın hipotezleri şu şekilde görselleştirilebilir.



Şekil 4.2. Mükemmeliyetçiliğin koşullu anne-baba tutumu ve benlik saygısı arasında oynadığı aracı rol

Bu açıklamalar doğrultusunda aracılık ilişkisinin test edilebilmesi için çoklu regresyon analizi Tablo 4.5.1.'de gösterilmiştir.

Tablo 4.5.1.

Koşullu Anne-Baba Tutumu ile Benlik Saygısı Arasındaki İlişkide Mükemmeliyetçiliğin Aracılık Rolünü Gösteren Hiyerarşik Regresyon Analizi

Değişkenler	B	Standart Hata	B	t	F
1. Aşama					
Koşullu Anne-Baba Tutumu	-.23	.02	-.42	-10.54	111.14
2. Aşama					
Koşullu Anne-Baba Tutumu	-.19	.02	-.36	-8.16	62.53
Mükemmeliyetçilik	-.04	.01	-.15	-3.40	

Tablo 4.5.1.'de görüldüğü üzere hiyerarşik regresyon analizinin birinci aşamasında yalnızca koşullu anne-baba tutumunun benlik saygısı üzerindeki etkisi incelenmiş ve koşullu anne-baba tutumunun benlik saygısının %18'ini açıkladığı görülmüştür. $F(1, 49)=111.14, p=.00$. Hiyerarşik regresyon analizinin ikinci aşamasında mükemmeliyetçilik analize dâhil edildiğinde mükemmeliyetçiliğin katsayısı

anlamli ($p=.001$) ve koşullu anne-baba tutumunun benlik saygısı üzerindeki yordayıcı etkisini gösteren regresyon katsayısında anlamli bir düşüş görölmektedir ($\beta=-.36$, $t=-8.16$). $R^2=.18$, $\Delta R^2=.18$, $F(2, 49)= 62.53$, $p=.00$. Bu sonuç, koşullu anne-baba tutumu ile öznел iyi oluş arasındaki ilişkiye mükemmeliyetçiliğın kısmi aracılık ettiğini göstermektedir ($\beta=-.15$, $t=-3.40$ $p<.05$).

Mükemmeliyetçiliğın koşullu anne-baba tutumu ve benlik saygısı arasındaki ilişkide aracı rol oynadığı yönündeki hipotez bulgulara göre yeniden değerlendirilmek istendiğinde sonuç řu şekilde olacaktır. Koşullu anne-baba tutumu ile benlik saygısı arasındaki ilişkiye mükemmeliyetçilik kısmi aracılık etmektedir.

BÖLÜM V

TARTIŞMA VE YORUM

Bu bölümde koşullu anne-baba tutumu ile mükemmeliyetçilik, öznel iyi oluş ve benlik saygısı arasındaki ilişkiyi belirlemek için yapılan analizlere ilişkin bulgular, ilgili alan yazın doğrultusunda tartışılmış ve yorumlanmıştır.

Araştırmanın amacına yönelik olarak öncelikle korelasyon analiziyle koşullu anne-baba tutumu, mükemmeliyetçilik, öznel iyi oluş ve benlik saygısı arasındaki ilişki incelenmiştir. Daha sonra çoklu regresyon analiziyle mükemmeliyetçiliğin koşullu anne-baba tutumu ile öznel iyi oluş ve benlik saygısı arasındaki ilişkideki aracı rolü incelenmiştir.

Bu araştırma sonuçlarına göre koşullu anne-baba tutumu puanları ile mükemmeliyetçilik puanları arasında pozitif ilişki bulunmuştur. Böylece araştırmanın ilk hipotezi olan “Üniversite öğrencilerinin koşullu anne-baba tutumu puanları ile mükemmeliyetçilik puanları arasındaki pozitif ilişki vardır.” hipotezi desteklenmiştir. Bu bulgu beklenen bir sonuçtur ve mükemmeliyetçiliğin gelişiminde ailesel faktörlerin önemini ortaya koyan çalışmalarla paralellik göstermektedir (Frost ve diğerleri, 1990; Hamachek, 1978, Hewitt ve Flett, 1991b). Koşullu anne-baba tutumunun tanımıyla örtüşen, çocuğun yüksek beklentileri olan ancak hiçbir zaman başarısıyla tatmin olmayan ve beklentilerin karşılanmasına göre takdirinde değişkenlik gösteren bir aileye sahip olmasının sağlıksız mükemmeliyetçiliğe neden olduğu yapılan çalışmalarla desteklenmektedir (Hamachek, 1978, Blatt ve diğerleri, 1995; McCranie ve Bass, 1984). Tong ve Lam’in (2011) öz-belirleme kuramı kapsamında değerlendirilebilecek koşullu anne-baba tutumun neden olduğu içselleştirme davranışının kendine yönelik mükemmeliyetçilik düzeyinin yüksek olmasını kolaylaştırdığı sonucuna ulaştığı çalışması da bu bulguyla paralellik göstermektedir.

Araştırmanın ikinci hipotezi “Üniversite öğrencilerinin koşullu anne-baba tutumu puanları ile öznel iyi oluş puanları arasında negatif ilişki vardır.” şeklindedir. Araştırma sonuçlarına göre koşullu anne-baba tutumu puanları ile öznel iyi oluş puanları arasında negatif ilişki bulunmuştur. Bu bulgu araştırma hipotezini doğrulamakta ve koşullu anne-baba tutumunun öznel iyi oluş ve duygu durumuna olumsuz etkisi olduğunu belirten çalışmalarla paralellik göstermektedir (Assor ve

diğerleri, 2004; Driscol ve diğerleri, 2008; Shim ve diğerleri, 2013). Örneğin, Driscol ve diğerleri (2008) anne-babanın gösterdiği destek düzeyi yükseldikçe çocuğun sevildiğini ve kabul edildiğini hissederek kendine güveninin artacağını ve mutlu olacağını araştırmalarında rapor etmişlerdir. Benzer şekilde, Shim ve diğerleri (2013) başarının başkalarının takdir ve yargısına bağlı olması durumunun olumsuz duygulara neden olduğunu saptamıştır.

Ryan ve Deci (2000), öz-belirleme kuramına dayanarak aileden alınan destek ile ergenin öznel iyi oluşunun ilişkisini açıklamış ve bireylerin öznel iyi oluş düzeyinin yüksek olması için yetkinlik, ait olma ve özerklik ihtiyaçlarının tatmin edilmesi gerektiğini öne sürmüştür. Koşullu anne-baba tutumunda ailenin kontrolcü olması ve bireyin kendini baskı altında hissederek özerklik ihtiyacının tatmin edilememesi, öznel iyi oluş ile koşullu anne-baba tutumu arasındaki negatif yönlü ilişkiyi açıklar niteliktedir. Buna ek olarak, öznel iyi oluşun olumsuz duygulanım alt boyutunda yer alan öfke, nefret, suçluluk, üzüntü gibi olumsuz duygular; bireyin başarısızlıktan sonra hissettiği suçluluk ve utanç, ailesine karşı hissettiği kırgınlık ve öfke ve başarıdan sonraki kısa süreli tatmin duygularıyla paralellik göstermektedir. Bu durum da, koşullu anne-baba tutumunun öznel iyi oluşla negatif yönlü ilişkisini açıklamaktadır (Assor ve Roth, 2007).

Araştırmanın üçüncü hipotezi “Üniversite öğrencilerinin mükemmeliyetçilik puanları ile öznel iyi oluş puanları arasında negatif ilişki vardır.” şeklindedir. Mükemmeliyetçilik puanları ile öznel iyi oluş puanları arasında negatif ilişki olduğu yönündeki bulgu araştırma hipotezini doğrulamaktadır. Bu bulgu, Stoeber ve Rambow’un (2007) yaptığı çalışmada ortaya çıkardığı herhangi bir eksiklikte gösterilen olumsuz tepkilerin ve mükemmel olmak için algılanan aile baskısının ergenin motivasyonuna ve öznel iyi oluşuna zarar vereceği sonucuyla paralellik göstermektedir. Bulgulara paralel olarak, hem sağlıklı hem sağlıklı mükemmeliyetçiliğin kaygı, stres, depresyon gibi olumsuz sonuçlara neden olacağını öne süren çalışmalar da bulunmaktadır (Bieling ve diğerleri, 2004; Lynd-Stevenson ve Hearne, 1999). Benzer şekilde, Einstein ve diğerleri (2000) dışsal baskı hisseden ergenlerin duygu durumunun olumsuz etkileneceği sonucuna ulaşmıştır.

Bazı araştırmalar, ergenlerde mükemmeliyetçi çabaların yüksek motivasyon, başarı ve öznel iyi oluşa neden olacağını öne sürmüşlerdir ancak motivasyonun başarı umudundan mı yoksa başarısızlık korkusundan mı kaynaklandığının açıklanması gerekmektedir. Bu araştırmalardan biri, Stoeber ve Otto’nun (2006)

mükemmeliyetçiliğin sadece sağlıklı olarak düşünülmemesi gerektiği, hatalara ve başkalarının olumsuz değerlendirmelerine ilgi göstermeyen sağlıklı mükemmeliyetçilerin olumlu sonuçlara sahip olacağını öne sürdüğü araştırmasıdır. Bu araştırma mükemmeliyetçiliğin öznel iyi oluşla negatif yönde ilişkili olduğu bulgusuyla çelişir niteliktedir. Araştırma sonuçlarının birbiriyle çelişir nitelikte oluşu mükemmeliyetçiliğin farklı boyutlarda ele alınmasından ve katılımcıların özelliklerinden kaynaklanacağını düşündürmektedir.

Bu çalışmada mükemmeliyetçilik; hatalara aşırı dikkat, kişisel standartlar, ailesel beklentiler, ailesel eleştiri, davranışlardan şüphe ve düzen alt boyutlarında ele alınmıştır. Sağlıklı ve sağlıklı olarak iki boyutta ele alınan çalışmalarda sağlıklı mükemmeliyetçilik boyutuyla araştırma bulgusunun paralellik gösterdiği çalışmalar da vardır (Slade ve Owens, 1998; Chan, 2007; Ashby ve diğerleri, 2012). Slade ve Owens (1998) mükemmeliyetçiliği ikili süreçte ele almış ve olumlu mükemmeliyetçiliğin tatmin ve memnuniyet ile sonuçlanırken, olumsuz mükemmeliyetçiliğin tatminsizlik ve memnuniyetsizlik ile sonuçlanacağını öne sürmüştür. Benzer şekilde, Chan (2007) olumlu mükemmeliyetçiliğin yaşam doyumunu, olumsuz mükemmeliyetçiliğin ise olumsuz duygulanımı etkileyeceğini ortaya çıkarmıştır. Ashby ve diğerleri (2012), sağlıklı mükemmeliyetçiliğe kıyasla sağlıklı mükemmeliyetçi ergenlerin yüksek stres ve depresyon düzeyine ve düşük yaşam doyumuna neden olacağı sonucuna ulaşmıştır.

Araştırmanın dördüncü hipotezi “Üniversite öğrencilerinin koşullu anne-baba tutumu puanları ile benlik saygısı puanları arasında negatif ilişki vardır.” şeklindedir. Koşullu anne-baba tutumu puanları ile benlik saygısı puanları arasında negatif ilişki olduğu yönündeki bulgu araştırma hipotezini doğrulamaktadır. Assor ve diğerleri (2004) yaptıkları çalışmada, koşullu anne-baba tutumuna sahip çocukların benlik saygılarının ve değerli olma hislerinin belirli davranışlara bağlı olduğunu bilmelerinin kaygıya ve baskı altında olmaya maruz kalacaklarını, benlik saygılarında dalgalanmalar yaşanacağını ortaya çıkararak bulguyla paralellik göstermiştir. Bu bulgu, çocuğun başarılı olduktan sonra kısa süreli tatmin yaşaması ve başarısızlıktan sonra utanç duygusunun değersizlik hissi getirmesiyle de açıklanabilmektedir. Benzer şekilde, ailesinin onu olduğu gibi kabul etmemesi ve kendi beklentileri dışındaki davranışlara güvenmemesi çocuğun benlik saygısını olumsuz yönde etkileyecektir (Assor ve Roth, 2007).

Koşullu anne-baba tutumuyla benlik saygısı arasındaki negatif yönlü ilişkiyi açıklayan başka çalışmalar da vardır (Coopersmith, 1967; Bachman, 1970; Kernis ve

diğerleri, 2000). Örneğin, Coopersmith (1967) yüksek benlik saygısına sahip çocukların ailelerinin kendilerine sıcak ve kabul düzeyi yüksek bir tutum sergilediklerini rapor ettiklerini ortaya çıkarmıştır. Benzer şekilde, Kernis ve diğerleri'nin (2000) çalışmasında, benlik saygısında dalgalanmalar yaşayan çocuklar babalarını eleştirel ve psikolojik kontrol tutumuna sahip olarak rapor etmişler ve olumlu davranışlarını daha az kabul etmişlerdir. Bachman (1970) de yüksek benlik saygısını sevgi içeren iyi aile ilişkileriyle ve çocuğun karar verme aşamasına dâhil edilmesiyle ilişkili bulmuştur.

Araştırmanın beşinci hipotezi “Üniversite öğrencilerinin mükemmeliyetçilik puanları ile benlik saygısı puanları arasında negatif ilişki vardır.” şeklindedir. Mükemmeliyetçilik puanları ile benlik saygısı puanları arasında negatif ilişki olduğu yönündeki bulgu araştırma hipotezini doğrulamaktadır. Bu bulgunun, önceki araştırmalarla benzerlik gösterdiği görülmüştür (Flett ve diğerleri, 1991; Rice ve diğerleri, 1998; Gotwals ve diğerleri, 2012; Ashby ve diğerleri, 2002). Örneğin, Flett ve diğerleri'nin (1991) yaptığı çalışmada koşullu anne-baba tutumuna benzer şekilde başkalarının belirlediği gerçekçi olmayan standartların bireyin üzerinde baskı yaratmasını içeren sosyal düzene yönelik mükemmeliyetçi bireylerde depresyona ve düşük benlik saygısına rastlanmıştır. Rice ve diğerleri (1998) ve Gotwals ve diğerleri (2012), olumsuz mükemmeliyetçiliğin düşük benlik saygısına neden olacağı sonucuna ulaşmış ve araştırma bulgularıyla paralellik göstermiştir. Benzer şekilde, Ashby ve diğerleri (2002), mükemmeliyetçilikle benlik saygısı arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçladığı çalışmasında olumlu mükemmeliyetçiliğin benlik saygısıyla pozitif, olumsuz mükemmeliyetçiliğin benlik saygısıyla negatif yönde ilişkili olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Araştırmanın altıncı hipotezi “Mükemmeliyetçilik koşullu anne-baba tutumu ile öznel iyi oluş arasındaki ilişkide aracı rol oynamaktadır.” şeklindedir. Araştırma sonuçlarına göre mükemmeliyetçiliğin koşullu ana baba tutumu ve öznel iyi oluş arasındaki ilişkide aracı rol oynamadığı bulunmuş ve bu hipotez desteklenmemiştir. Bu bulgu mükemmeliyetçilik ile öznel iyi oluş arasındaki ilişkinin pozitif olduğunu öne süren çalışmalarla açıklanabilir. Örneğin; Stoeber ve Otto (2006), mükemmeliyetçiliğin başarı ve motivasyonu arttırmak gibi olumlu sonuçlara neden olacağını öne sürmüştür. Buna ek olarak, kişisel standartları ve kendine yönelik mükemmeliyetçiliği mükemmeliyetçiliğin olumlu yönü olarak ele almaları, mükemmel olma arzusunu öne çıkarmış ve öznel iyi oluşa olumsuz bir etkisi olmayacağını ortaya çıkarmıştır. Benzer şekilde Bieling ve diğerleri (2004) mükemmeliyetçiliğin hem olumlu hem olumsuz

duygulanıma neden olduğu bulgusuna ulaşmıştır. Adler (1977) de bireyin yeteneklerini geliştirmesini içerdiğinde mükemmeliyetçiliğin sağlıklı olduğunu ve kendini gerçekleştirme için gerekli olduğunu ortaya çıkarmıştır (Greenspon, 2000). Dolayısıyla, koşullu anne-baba tutumu çocuğun olumsuz duygulanıma sahip olmasına neden olsa da bu ilişki mükemmeliyetçiliğin hem olumlu hem olumsuz duygulanım yaratması nedeniyle mükemmeliyetçilik aracılığıyla olmamaktadır.

Araştırmanın yedinci hipotezi “Mükemmeliyetçilik koşullu anne-baba tutumu ile benlik saygısı arasındaki ilişkide aracı rol oynamaktadır.” şeklindedir. Diğer bir deyişle, koşullu anne-baba tutumu artarken benlik saygısı azalmakta ve bu düşüşte mükemmeliyetçilik aracı rol oynamaktadır. Mükemmeliyetçiliğin koşullu ana baba tutumu ve benlik saygısı arasındaki ilişkiye aracılık ettiği yönündeki bulgu araştırma hipotezini doğrulamaktadır. Bu bulgu, bazı araştırma sonuçları tarafından desteklenmektedir. Örneğin; koşullu anne-baba tutumuna sahip olan çocuğun başarısızlıktan sonra değersizlik hissetmesi ve olduğu gibi kabul görmemesi benlik saygısında dalgalanmalara neden olurken bu duruma bireyin üzerinde hissettiği baskının aracılık etmesi ile açıklanmaktadır (Assor ve diğerleri, 2004 & Flett ve diğerleri, 1991). Benlik saygısının gelişiminde aile desteğinin önemi göz önüne alındığında, kabul düzeyi düşük olan koşullu anne-baba tutumunun düşük benlik saygısına neden olması kaçınılmaz olmaktadır. Düşük benlik saygısı ise mükemmeliyetçiliğin tanımı içerisinde yer alan hiçbir koşulda hata yapmama düşüncesiyle oluşmakta ve bu düşüncenin temelinde ailenin çocukta yarattığı takdir ve sevginin koşula bağlı olması yatmaktadır. Mükemmeliyetçiliğin aracılık rolünü, ailenin tutumu sonucu ortaya çıkan düşük benlik saygısının çocuğun üzerinde yaratılan kendine yönelik eleştirel bakış açısıyla ilişkilendirerek açıklamak mümkündür.

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmadan elde edilen bulgulara ait genel sonuçlara ve ileride koşullu anne-baba tutumu araştırmalarına yönelik önerilere yer verilmiştir.

Araştırmada ergenlerin koşullu anne-baba tutumu ile mükemmeliyetçilik, öznel iyi oluş ve benlik saygısı düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemek amaçlanmaktadır. Bu amaçla yapılan korelasyon ve hiyerarşik regresyon analizinden elde edilen verilere göre Koşullu Anne-Baba Tutumu arttıkça Mükemmeliyetçiliğin de arttığı, Öznel İyi Oluş ve Benlik Saygısının ise azaldığı bulunmuştur. Mükemmeliyetçiliğin koşullu anne-baba tutumu ile benlik saygısı arasındaki ilişkiye kısmi aracılık ettiği gözlenirken, koşullu anne-baba tutumu ile öznel iyi oluş arasındaki ilişkiye aracılık etmediği görülmüştür.

Koşullu anne-baba tutumunun ergenin öznel iyi oluş ve benlik saygısı düzeyini olumsuz yönde etkilemesi anne-baba tutumunun çocuk ve ergenin psiko-sosyal gelişimindeki önemini yeniden ortaya koymaktadır. Koşullu anne-baba tutumu özellikle düşük benlik saygısını mükemmeliyetçilik aracılığıyla yordamakta ve bu sonuç ergenin ailesinin kabul düzeyi düşük tutumundan dolayı kendini eleştirel bir bakış açısıyla değerlendirmesinin benlik saygısının gelişmesini engellediğini göstermektedir. Diğer bir deyişle, anne-babaların çocuklarına ancak belirli davranışlar karşılığında takdir ve sevgi göstermeleri onları gelişimlerinde pekiştirici rolü oynamak yerine çocuğun kendini yalnızca belirli koşullar altında değerli hissetmesine benliğini bir bütün olarak geliştirememesine neden olmaktadır.

Ülkemizde sıklıkla dile getirilen anne-babaların çocuklarını koşulsuz sevmeleri gerektiği düşüncesi bu çalışmayla desteklenmiştir. Psikolojik danışmanların anne-babaları etkili anne-baba tutumu semineri ile bilgilendirmesi ve anne-babalara koşullu anne-baba tutumunun çocuğun psikolojik durumuna verdiği zararları açıklaması önerilmektedir. Bu seminerler ile anne-babaların tutumlarına yönelik farkındalık kazanması amaçlanmalıdır. Özellikle, belirli standartlara ulaşmaları konusunda eleştirmeye her zaman hazır olan anne-babaları, çocuklarının benlik gelişimine verdikleri zararı göz önünde bulundurmaları sağlanmalıdır. Okul psikolojik danışmanları önleyici rehberlik hizmetleri kapsamında bu çalışmanın sonucunda elde edilen verilerden yararlanarak müdahale planları oluşturmalıdır. Psikolojik

danışmanların, anne-babaları bilgilendirmenin yanı sıra koşullu anne-baba tutumuna sahip öğrenciler için kaygı ve öfkeyle baş etme, gerçekçi düşünme ve benlik saygısını geliştirme konularında programlar hazırlamaları, grup çalışmaları düzenlemeleri ve koşullu anne-baba tutumunun vereceği zararların en düşük seviyeye ulaşmasını sağlamaları önerilmektedir.

Araştırmada örneklem seçiminde uygun örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Ancak bu örnekleme yöntemi ile elde edilen sonuçların evreni temsil etme gücünün zayıf olması ve bulguların evrene genellenemeyeceği bu yöntemin sınırlılıkları arasındadır. Araştırmanın genellenebilirliğini arttırmak adına koşullu anne-baba tutumunun benzer değişkenlerle olan ilişkisi farklı örneklem yöntemleriyle de test edilebilir.

Araştırmanın diğer bir sınırlılığı ise verilerin üniversite öğrencilerinin kendi değerlendirmelerinden elde edilmesidir. Ergenlerin kendi değerlendirmeleri ile anne-babaların gerçek davranışlarının örtüşmesi gerekliliği göz ardı edilmemelidir. Bundan sonraki çalışmalarda anne-babaların da değerlendirmelerini ölçen ölçme araçlarından ve gözlem yönteminden yararlanılabilir. Araştırma bulgularının nitel verilerle desteklenmesi bulguların güvenilirliği açısından önem taşıyacaktır. Ergen ve anne-babalarla grup görüşmeleri yapılarak koşullu anne-baba tutumunun ilişkili olduğu diğer değişkenler belirlenebilir.

Koşullu anne-baba tutumunun ortaya çıkması ile ilgili bir başka olasılık ise, ergenin kendini özel hissetmek adına her başarısı sonrasında anne-babasından büyük bir takdir beklemesi ve bunun sonucunda da anne-babasının tutumunu koşullu tutum olarak değerlendirmesidir. Sonraki çalışmalar koşullu anne-baba tutumunun ortaya çıkmasında çocukların mükemmeliyetçilik çabalarına anne-babaların verdiği yanıtın aldığı rol incelenebilir. Buna ek olarak, koşullu anne-baba tutumunu çocuklarının düşük benlik saygısını geliştirmek adına pes etmemesini öne çıkarmak için bu tutumu sergileyen anne-babalar da değerlendirilebilir. Bu nedenle, sonraki çalışmaların boylamsal olması önerilmektedir.

Bu çalışma koşullu anne-baba tutumuna sahip ergenler ile yapıldığı için sonraki çalışmalar bireyin yaşamının özerkliğin en fazla öne çıktığı ergenlik döneminden sonraki dönemlerinde de benzer belirtileri gösterip göstermediği incelenebilir. Buna ek olarak, ergenlerin anne-baba tutumlarını çocukluk dönemindeki deneyimlerinden yararlanarak değerlendirmesi bu tutumu destekleyecek o dönemdeki diğer faktörlerin de göz ardı edilmemesi gerektiğini öne çıkarmaktadır.

KAYNAKÇA

- Adler, S. (1977). Maslow's need hierarchy and the adjustment of immigrants. *International Migration Review*, 11 (4). DOI: 10.2307/2545398
- Adler, A. (2000). *Yaşamın Anlamı ve Amacı*. (Çev. Kamuran Şipal). İstanbul: Say Yayınları (Orijinal Çalışmanın Yayın Tarihi 1932).
- Ajilchi, B., Kargar, F. R., Ghoreishi, M. K. (2013). Relationship between the parenting styles of overstressed mothers with their children's self-esteem. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 82, 496-501.
- Altıntaş, E., Gültekin, M. (2005). *Psikolojik Danışma Kuramları*. İstanbul: Aktüel Yayınları.
- Amato, P. R., Keith, B. (1991). Parental divorce and adult well-being: A meta-analysis. *Journal of Marriage and the Family*, 53, 43-58.
- Antony, M. M., Swinson R. P. (2000). *Mükemmeliyetçilik, Dost Sandığınız Düşman (When Perfect isn't Good Enough)*. (Çev. Aslı Açıkgöz), İstanbul: Kuraldışı Yayınevi.
- Aquilino, W. S., Supple, A. J. (2001). Long-term effects of parenting practices during adolescence on well-being outcomes in young adulthood. *Journal of Family Issues*, 22 (3), 289-308.
- Ashby, J. S., Rice, K. G. (2002). Perfectionism, dysfunctional attitudes, and self-esteem: A structural equations analysis. *Journal of Counseling and Development*, 80 (2), 197-203.
- Ashby, J. S., Noble, C. L., Gnilka, P. B. (2012). Multidimensional perfectionism, depression, and satisfaction with life: Differences among perfectionists and tests of a stress-mediation model. *Journal of College Counseling*, 15, 130-143.
- Assor, A., Roth, G., Deci, E. L. (2004). The emotional costs of perceived parents' conditional regard: A self-determination theory analysis. *Journal of Personality*, 72, 47-89.
- Assor, A., Cohen-Malayev, M., Kaplan, A., Friedman, D. (2005). Choosing to stay religious in a modern world: Socialization and exploration processes leading to an integrated internalization of religion among Israeli Jewish youth. *Advances in Motivation and Achievement*, 14, 105-150.
- Assor, A., Roth, G. (2007). The harmful effects of parental conditional regard. *Scientific Annals of the Psychological Society of Northern Greece*, 5, 17-34.
- Assor, A., Tal, K. (2012). When parents' affection depends on child's achievement: Parental conditional positive regard, self-aggrandizement, shame and coping in adolescents. *Journal of Adolescence*, 35, 249-260.
- Atasoy, P. Ç. Mükemmeliyetçilik. Web: <http://www.burem.boun.edu.tr/?q=node/55> adresinden 26 Ocak 2014 tarihinde alınmıştır.
- Aypay, A., Eryılmaz, A. (2011). Relationships of high school student subjective well-being and school burnout. *International Online Journal of Educational Sciences*, 3 (1), 181-199.

- Bachman, J. G. (1970). *Youth in Transition* (vol.2). Institute for Social Research, University of Michigan.
- Bandura, A. (1977). Self-efficacy: Toward a unifying theory of behavioral change. *Psychological Review*, 84 (2), 191-215.
- Bandura, A. (1982). Self-efficacy mechanisms in human agency. *American Psychologist*, 37 (2).
- Bandura, A. (1994). Social cognitive theory of mass communication. (Ed. J. Bryant ve D. Zillman, *Media effects: Advance in theory and research* (s. 61-90). Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Baron, R. M., Kenny, D. A. (1986). The moderator–mediator variable distinction in social psychological research: Conceptual, strategic, and statistical considerations. *Journal of Personality and Social Psychology*, 51 (6), 1173-1182.
- Bartle, S. E., Anderson, S. A., Sabatelli, R. M. (1989). A model of parenting style, adolescent individuation and adolescent self-esteem: Preliminary findings. *Journal of Adolescent Research*, 4 (3).
- Başer, S. C. (2007). *Batıkent İlköğretim Okulu Sekizinci Sınıf Öğrencilerinde Mükemmeliyetçiliğin Akademik Başarıya Etkisi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Baumeister, R. F., Campbell, J. D. Krueger, J. I., Vohs, K. D. (2003). Does high self-esteem cause better performance, interpersonal success, happiness, or healthier lifestyles? *Psychological Science in the Public Interest*, 4 (1).
- Baumrind, D. (1966). Effects of authoritative parental control on child behavior. *Child Development*, 37 (4), 887-907.
- Bean, R. A., Northrup, J. C. (2009). Parental psychological control, psychological autonomy, and acceptance as predictors of self-esteem in Latino adolescents. *Journal of Family Issues*, 30 (11), 1486-1504.
- Bencik S. (2006). *Üstün Yetenekli Çocuklarda Mükemmeliyetçilik ve Benlik Algısı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Besharat, M. A., Azizi, K., Poursharifi, H. (2011). The relationship between parenting styles and children's perfectionism in a sample of Iranian families. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 15, 1276-1279.
- Bieling, P. J., Israeli, A. L., Anthony, M. M. (2004). Is perfectionism good, bad, or both? Examining models of the perfectionism construct. *Personality and Individual Differences*, 36, 1373-1385.
- Blatt, S. J., Quinlan, D. M., Pilkonis, P. A., Shea, M. T. (1995). The impact of perfectionism and need for approval on the brief treatment of depression: the National Institute of Mental Health Treatment of Depression Collaborative Research Program revisited. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 63, 125–132.
- Borynack, Z. A. (2003). *Contextual Influences in the Relationship of Perfectionism and Anxiety: A Multidimensional Perspective*. Yayımlanmamış doktora tezi, Oklahoma University, Norman.

- Boudreault-Bouchard, A. M., Dion, J., Hains, J., Vandermeerschen, J., Laberge, L., Perron, M. (2013). Impact of parental emotional support and coercive control on adolescents' self-esteem and psychological distress: Results of a four-year longitudinal study. *Journal of Adolescence*, 36, 695-704.
- Brickman, P., Campbell, D. T. (1971). Hedonic Relativism and Planning the Good Society. In M.H. Appley (ed.), *Adaptation Level Theory: A Symposium*, New York: Academic Press.
- Budak, S. (2000). *Psikoloji Sözlüğü*. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Buri, J. R. (1989). Self-esteem and appraisals of parental behavior. *Journal of Adolescent Research*, 4 (1), 33-49.
- Büyüköztürk, Ş. (2012). Örneklemeye yöntemleri. <http://w3.balikesir.edu.tr/~msackes/wp/wp-content/uploads/2012/03/BAY-Final-Konulari.pdf> adresinden 27 Aralık 2014 tarihinde alınmıştır.
- Camadan, F. (2009). *Ortaöğretim Öğrencilerinin Mükemmeliyetçilik Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Carlsson, F., Lampi, E., Li, W., Martinsson, P. (2014). Subjective well-being among preadolescents and their parents-Evidence of intergenerational transmission of well-being from urban China. *The Journal of Socio-Economics*, 48, 11-18.
- Carver, C. S., Lawrence, J. W., Scheier, M. F. (1996). A control-process perspective on the origins of affect. In L. L. Martin, A. Tesser (Eds.), *Striving and feeling* (pp. 11-52). Mahwah, NJ: Erlbaum.
- Cenkseven, F. ve Akbaş, T. (2007). Üniversite öğrencilerinde öznel ve psikolojik iyi olmanın yordayıcılarının incelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3 (27), 43-62.
- Cenkseven, F. ve Kırdök, O. (2009), Ön ergenlerin olumlu-olumsuz mükemmeliyetçilik düzeylerinin anne-çocuk ilişkisini algılamaları açısından incelenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*.
- Chan, D. W. (2007). Positive and negative perfectionism among Chinese gifted students in Hong Kong: Their relationships to general self-efficacy and subjective well-being. *Journal for the Education of the Gifted*, 31 (1), 77-102.
- Cooper, J. E., Holman, J., Braithwaite, V. A. (1983). Self-esteem and family cohesion: The child's perspective and adjustment. *Journal of Marriage and the Family*, 45 (1), 153-159.
- Coopersmith, S. (1967). *The antecedents of self-esteem*. San Francisco: W. H. Freeman.
- Coopersmith, S. (1981). *SEI Self-Esteem Inventories Manual*. Redwood City, CA: Mind Garden.
- Corey, G. (2008). *Psikolojik Danışma Kuram ve Uygulamaları* (Çev. T. Ergene) Ankara: Mentis Yayıncılık.
- Craddock, A. E., Church, W., Sands, A. (2009). Family of origin characteristics as predictors of perfectionism. *Australian Journal of Psychology*, 61 (3), 136-144.

- Çağdaş, A. (2003). *Anne-Baba-Çocuk İletişimi*. Konya: Eğitim Kitabevi.
- Çuhadaroğlu, F. (1986). *Adolesanlarda Benlik Saygısı*. Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Darling, N., Steinberg, L. (1993). Parenting style as context: An integrative model. *Psychological Bulletin*, 113 (3), 487-496.
- Darling, N. (1999). Parenting style and its correlates. *Clearinghouse on Elementary and Early Childhood Education*. Eric Digest, EDO-PS-99-3.
- Diener, E. (1984). Subjective well-being. *Psychological Bulletin*, 95 (3), 542-575.
- Diener, E., Fujita, F. (1995). Resources, personal strivings, and subjective well-being: A nomothetic and idiographic approach. *Journal of Personality and Social Psychology*, 68 (5), 926-935.
- Diener, E. (2000). Subjective well-being: The science of happiness and a proposal for a national Index. *American Psychologist*, 55 (1), 34-43.
- Diener, E., Lucas, R. E., Scollon, C. N. (2006). Beyond the hedonic treadmill: Revising the adaptation theory of well-being. *American Psychologist*, 61 (4), 305-314.
- Dinç, Y. (2001), *Mükemmeliyetçiliğin Depresif Semptomlar ve Öfke Üzerindeki Yordayıcı Rolü: Olumsuz Yaşam Olaylarının Belirleyiciliği*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ortadoğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Doğan, T. (2013). Beş faktör kişilik özellikleri ve öznel iyi oluş. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 14 (1).
- Driscoll, A. K., Russell, S. T., Crockett, L. J. (2008). Parenting styles and youth well-being across immigrant generations. *Journal of Family Issues*, 29 (2), 185-209.
- Dweck, C. S. (1999). *Self-theories: Their role in motivation, personality and development*. Lillington, NC: Psychology Press.
- Einstein, D. A., Lovibond, P. F., Gaston, J. E. (2000). Relationship between perfectionism and emotional symptoms in an adolescent sample. *Australian Journal of Psychology*, 52, 89-93.
- Eldeleklioğlu, J. (1996). *Karar Stratejileri ile Ana-baba Tutumları Arasındaki İlişki*. Yayınlanmamış doktora tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Ellis, A. (1993). Reflections on rational-emotive therapy. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*. 61 (2), 199-201.
- Ellis, A. (2002). The role of irrational beliefs in perfectionism. In G. L. Flett, P. L. Hewitt (Eds.), *Perfectionism: Theory, research, and treatment* (pp. 217--229). Washington, DC: American Psychological Association.
- Erözkan, A. (2005), *Üniversite Öğrencilerinin Mükemmeliyetçilik ve Depresyon Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi, VIII. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi*, Marmara Üniversitesi, İstanbul.

- Erözkan, A., Karakaş, Y., Ata, S., Ayberk, A. (2011). The relationship between perfectionism and depression in Turkish high school students. *Social Behavior and Personality: An international journal*, 39 (4), 451-464.
- Erşan, E., Doğan, O., Doğan, S. (2009). Beden eğitimi ve antrenörlük bölümü öğrencilerinde benlik saygısı düzeyi ve bazı sosyodemografik özelliklerle ilişkisi. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 42, 36-37.
- Eryılmaz, A. (2009). Ergen öznel iyi oluş ölçeğinin geliştirilmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7 (4), 975-989.
- Eryılmaz, A., Ercan, L. (2010). An analysis of the relationship between subjective well being and perceived control. *Elementary Education Online*, 9 (3), 952-959.
- Eryılmaz, A. (2012). Ergenler öznel iyi oluşlarını anne ve babaları ile ilişki kurmak aracılığıyla nasıl yükseltmektedirler? *Düşünen Adam Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Dergisi*, 25 (3).
- Fedewa, B. A., Burns, L. R., Gomez, A. A. (2005). Positive and negative perfectionism and the shame/guilt distinction: Adaptive and maladaptive characteristics. *Personality and Individual Differences*, 38, 1609-1619.
- Filiz, Z. (2011). Üniversite öğrencilerinin anne-baba tutumunun diskriminant analizi ile belirlenmesi ve benlik saygısı ile olan ilişkisinin değerlendirilmesi. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 7 (1), 124-141.
- Fletcher, A. C., Walls, J. K., Cook, E. C., Madison, K. J., Bridges, T. H. (2008). Parenting style as a moderator of associations between maternal disciplinary strategies and child well-being. *Journal of Family Issues*, 29 (12), 1724-1744.
- Flett, G. L., Hewitt, P. L., Blankstein, K. R., Koledin, S. (1991). Dimensions of perfectionism and irrational thinking. *Journal of Rational-Emotive & Cognitive Therapy*, 9 (3).
- Flett, G. L., Hewitt, P. L., Singer, A. (1995). Perfectionism and Parental Authority Styles. *Individual Psychology*, 51 (1), 50-60.
- Flett, G. L., Blankstein, K. R., Hewitt, P. L. (2009). Perfectionism, performance and state positive affect and negative affect after a classroom test. *Canadian Journal of School Psychology*, 24, 267-283.
- Freud, S. (1959), Inhibitions, Symptoms and Anxiety, The Standard edition of the Complete Psychological Works of Sigmund Freud, Vol. 20, London: Hogarth.
- Frost, R., Marten, R., Lahart, C., Rosenblate, R. (1990). The dimensions of perfectionism. *Cognitive Therapy and Research*, 14, 449- 468.
- Frost, R. O., Lahart, C. M., Rosenblate, R. (1991), The development of perfectionism: A study of daughters and their parents, *Cognitive Therapy and Research*, 15 (6), 469-489.
- Gecas, V., Schwalbe, M. L. (1986). Parental behavior and adolescent self-esteem. *Journal of Marriage and the Family*, 48, 37-46.
- Geçtan, E. (2004). *Psikanaliz ve Sonrası*. İstanbul: Metis Yayınları.

- Gewirtz, J. L., Pelaez-Nogueras, M. (1991). Proximal mechanisms underlying the acquisition of moral behavior patterns. *Handbook of moral behavior and development: Vol. 1, Theory* (pp. 153-182). Hillsdale, NJ: Erlbaum..
- Gilman, R., Ashby, J. S. (2003). Multidimensional perfectionism in a sample of middle school students: An exploratory investigation. *Psychology in the Schools, 40* (6), 677-689.
- Gorbett, K., Kruczek, T. (2008). Family factors predicting social self-esteem in young adults. *The Family Journal: Counseling and Therapy for Couples and Families, 16* (1), 58-65.
- Gotwals, J. K., Stoeber, J., Dunn, J. G. H., Stoll, O. (2012). Are perfectionistic strivings in sport adaptive? A systematic review of confirmatory, contradictory, and mixed evidence. *Canadian Psychology, 53* (4), 263-279. DOI 10.1037/a0030288
- Graf, R. M. (1997). *Cognitive Belief Subscriptions As Indicators of Health and Lifestyle Behaviours: Implications For Applied Psychology and Prevention*. Yayınlanmamış doktora tezi. New Orleans University.
- Greenspon, T. S. (2000). "Healthy perfectionism" is an oxymoron! Reflections on the psychology of perfectionism and the sociology of science. *Journal of Secondary Gifted Education, 11*, 197-208.
- Gülaçtı, F. (2010). The effect of perceived social support on subjective well-being. *Procedia Social and Behavioral Sciences, 2*, 3844-3849.
- Gündoğdu, R., Yavuzer, Y. (2012). Eğitim fakültesi öğrencilerinin öznel iyi oluş ve psikolojik ihtiyaçlarının demografik değişkenlere göre incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 12* (23), 115-131.
- Haktanır, G., Baran, G. (1998). Gençlerin benlik saygısı düzeyleri ile anne baba tutumlarını algılamalarının incelenmesi. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi, 5* (3), 134-141.
- Hamachek, D. E. (1978). Psychodynamics of normal and neurotic perfectionism. *Psychology (Savannah, Ga.), 15*, 27-33.
- Hanımoğlu, E. (2010). *Seviye Belirleme Sınavına Girecek Olan İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinde Sınav Kaygısı, Mükemmeliyetçilik ve Anne-baba Tutumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Heady, B., Veenhoven, R., Wearing, A. (1991). Top-down versus bottom-up theories of subjective well-being. *Social Indicator Research, 24*, 81-100.
- Helvacı, E. (2010). *Algılanan Anne-baba Kontrolünün İçselleştirme ve Benlik Kaynaklarının Tükenmesi Üzerine Etkileri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, ODTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Herz, L., Gullone, E. (1999). The relationship between self-esteem and parenting style: A cross-cultural comparison of Australian and Vietnamese Australian adolescents. *Journal of Cross-Cultural Psychology, 30* (6).
- Hewitt, P. L. ve Flett, G. L. (1991b). Perfectionism in the self and social context: Conceptualization, assesment and association with psychopathology. *Journal of Personality and Social Psychology, 60*, 456-467.

- Horney, K. (1975). *Nevrozlar ve İnsan Gelişimi, Öz Geliştirme Kavgası* (Neurosis and Human Growth: The Struggle Toward Self-Realization). (Çev. Selçuk Budak), İstanbul: Öteki Yayınevi.
- Kenney-Benson, G. A., Pomerantz, E. M. (2005). The role of mothers' use of control in children's perfectionism: implications for the development of children's depressive symptoms. *Journal of Personality*, 73 (1), 23-46.
- Kernberg, O. (1984). *Object-Relations Theory and Clinical Psychoanalysis*. USA: Rowman&Littlefield Publishers.
- Kernis, M. H., Brown, A. C., Brody, G. H. (2000). Fragile self-esteem in children and its associations with perceived patterns of parent-child communication. *Journal of Personality*, 68 (2), 225-252.
- Kocayörük, E. (2012). The perception of parents and well-being of adolescents: Link with basic psychological need satisfaction. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 46, 3624-3628.
- Koçak, E. (2008). *Ergenlerde yalnızlığın yordayıcısı olarak benlik saygısı ve sürkeli öfke ve öfke ifade tarzlarının incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Lavasani, M. G., Borhazadeh, S., Afzali, L., Hejazi, E. (2011). The relationship between perceived parenting styles, social support with psychological well-being. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 15, 1852-1856.
- Lynd-Stevenson, R. M., Hearne, C. M. (1999). Perfectionism and depressive affect: The pros and cons of being a perfectionist. *Personality and Individual Differences*, 26, 549-562.
- Lyubomirsky, S. and Dickerhoof, R. (2006). *Handbook of girls and women's psychological health*. Oxford: Oxford University Press.
- Mahler, M. S., Furur, M. (1968). *Human Symbiosis and the Vicissitudes of Individuation*. New York: International Universities Press.
- Martinez, I., Garcia, J. F., Yubero, S. (2007). Parenting styles and adolescents' self-esteem in Brazil. *Psychological Reports*, 100, 731-745.
- Mayhew, K. P., Lempers, J. D. (1998). The relation among financial strain, parenting, parent self-esteem, and adolescent self-esteem. *Journal of Early Adolescence*, 18 (2), 145-172.
- McCranie, E. W., Bass, J. D. (1984). Childhood family antecedents of dependency and self-criticism: implications for depression. *Journal of Abnormal Psychology*, 93, 3-8.
- Mead, G. H. (1934). *Mind, self, and society*. Chicago: University of Chicago Press.
- Mihaela, S. (2014). The effects of the growth environment on the adolescents' self-esteem, general intelligence and emotional intelligence. *Procedia Social and Behavioral Science*, 127, 864-867.
- Milevski, A., Schlechter, M., Netter, S., Keehn, D. (2007). Maternal and paternal parenting styles in adolescents: Associations with self-esteem, depression and life-satisfaction. *Journal of Child&Family Studies*, 16 (1).

- Miller, A. L., Lambert, A. D., Neumeister, K. L. S. (2012). Parenting style, perfectionism and creativity in high-ability and high-achieving young adults. *Journal for the Education of the Gifted*, 35 (4), 344-365.
- Miquelon, P., Vallerand, R. J., Grouzet, F. M. E., Cardinal, G. (2005). Perfectionism, academic motivation, and psychological adjustment: An integrative model. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 31 (7).
- Mogonea, F. R., Mogonea, F. (2014). The role of the family in building adolescents' self-esteem. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 127, 189-193.
- Morvitz, E., Motta, R. W. (1992). Predictors of self-esteem: The roles of parent-child perceptions, achievement and class placement. *Journal of Learning Disabilities*, 25 (1), 72-80.
- Myers, D. G. (1992). *The pursuit of happiness: Who is happy and why?* New York: Morrow.
- Nelson-Jones, R. (1982). *The Theory and Practise of Counselling Psychology*. London: Cassell Educational Limited.
- Oğuz, V., Körükçü, Ö. (2010). An analysis of self-esteem levels and parental attitudes of the students attending child development program. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 2, 3373-3377.
- Oishi, S., Sullivan, H. W. (2005). The mediating role of parental expectations in culture and well-being. *Journal of Personality*, 73 (5), 1267-1294.
- Özbay, Y., Mısırlı-Taşdemir, Ö. (2003), Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması, VII. *Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi*, İnönü Üniversitesi, 9-11 Temmuz, Malatya.
- Özdemir, Y. (2012). Ergenlerin öznel iyi oluşlarının özerk, ilişkisel ve özerk-ilişkisel benlik kurguları açısından incelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4 (38).
- Özdemir, Y. (2012). Ergenlerin öznel iyi oluşunun demografik değişkenler, ana-baba kontrolü ve ana-baba kabul/ilgisi açısından incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 37 (165), 20-33.
- Özkan, İ. (1994). Benlik saygısını etkileyen etkenler. *Düşünen Adam Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Dergisi*, 7 (3), 4-9.
- Pamir, Ç. O. (2008). *Lise Öğrencilerinin Mükemmeliyetçilik Düzeyleri ile Anne Baba Tutumları Arasındaki İlişki*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla.
- Park, N. (2004). The role of subjective well-being in positive youth development. *The Annals of the American Academy*, 591.
- Peker, A., Eroğlu, Y., Çitemel, N. (2012). Boyun eğici davranışlar ile siber zorbalık ve siber mağduriyet arasındaki ilişkide cinsiyetin aracılığının incelenmesi. *Uluslar arası İnsan Bilimleri Dergisi*, 9 (1).
- Rice, K. G., Ashby, J. S., Slaney, R. B. (1998). Self-esteem as a mediator between perfectionism and depression: A structural equations analysis. *Journal of Counseling Psychology*, 45 (3), 304-314.

- Rice, K. G., Preusser, K. J. (2002). The Adaptive/ Maladaptive Perfectionism Scale. *Measurement and Evaluation in Counselling and Development*, 34 (4), 210-222.
- Rice, K. G., Lopez, F. G., Vergara, D. (2005). Parental/Social influences on perfectionism and adult attachment orientations. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 24 (4), 580-605.
- Rimm, S. (2007). What's wrong with perfect? Clinical perspectives on perfectionism and underachievement. *Gifted Education International*, 23, 246-253.
- Robins, R. W., Trzesniewski, K. H. (2005). Self-esteem development across the lifespan. *Currens Directions in Psychological Science*, 14.
- Rogers, C. (1951). *Client-centered Therapy: Its Current Practice, Implications and Theory*. London: Constable.
- Rogers, C. (1959). *A theory of therapy, personality, and interpersonal relationships as developed in the client-centered framework*. Reprinted in H. Kirschenbaum and V. Henderson (Eds.) *The Carl Rogers Reader* (1989). Boston: Houghton Mifflin.
- Rosenberg, M. (1965). *Society and the adolescent self-image*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Roth, G., Assor, A. (2003). *Autonomy supporting and suppressing parental practices as predictors of integrated, rigid and dis-regulated modes of emotion regulation in children*. Florida: SRCD.
- Roth, G. (2008). Perceived parental conditional regard and autonomy support as predictors of young adults' self-versus other-oriented prosocial tendencies. *Journal of Personality*, 76 (3), 513-534.
- Roth, G., Assor, A., Niemiec, C. P., Ryan, R. M., Deci, E. L. (2009). The emotional and academic consequences of parental conditional regard: Comparing conditional positive regard, conditional negative regard, and autonomy support as parenting practices. *Developmental Psychology*, 45 (4), 1119-1142.
- Roth, G., Assor, A. (2010). Parental conditional regard as a predictor of deficiencies in young children's capacities to respond to sad feelings. *Infant and Child Development*, 19, 465-477.
- Roth, G., Assor, A. (2012). The costs of parental pressure to express emotions: Conditional regard and autonomy support as predictors of emotion regulation and intimacy. *Journal of Adolescence*, 35, 799-808.
- Ryan, R. M., Deci, E. L., Grolnick, W. S. (1995). Autonomy, relatedness, and the self: Their relation to development and psychopathology. In D. Chicchetti & D. J. Cohen (Eds.) *Developmental psychopathology: Theory and methods*. (pp. 618-655.) New York: Wiley.
- Ryan, R. M., Deci, E. L. (2000). Self-determination theory and the facilitation of the intrinsic motivation, social development and well-being. *American Psychologist*, 55 (1), 68-78.
- Sapieja, K. M., Dunn, J. G. H., Holt, N. L. (2011). Perfectionism and perceptions of parenting styles in male youth soccer. *Journal of Sport & Exercise Psychology*, 33, 20-39.

- Sasık, Y. (2012). Anne baba tutumları ve bu tutumların çocukların kişilikleri üzerine etkileri. http://www.hedefpsikoloji.com/pdf/basin_mart_2012_1.pdf adresinden 10 Eylül 2014 tarihinde alınmıştır.
- Saygın, Y., Arslan, C. (2009). Üniversite öğrencilerinin sosyal destek, benlik saygısı ve öznel iyi oluş düzeylerinin incelenmesi. *Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28, 207-222.
- Shavit-Miller, A., Assor, A. (2003). *The experience of conditional parental regard and its effects on development: A study of gender differences*. Padua: EARLI.
- Shim, S. S., Wang, C., Cassady, J. C. (2013). Emotional well-being: The role of social achievement goals and self-esteem. *Personality and Individual Differences*, 55, 840-845.
- Siedlecki, K. L., Salthouse, T. A., Oishi, S., Jeswani, S. (2013). The relationship between social support and subjective well-being across age. *Social Indicators Research*, 112 (2).
- Siegle, D., Schuler, P. A. (2000). Perfectionism differences in gifted middle school students. *Roeper Review*, 23 (1).
- Skinner, B. F. (1968). *Contingencies of reinforcement: A theoretical analysis*. New York: Appleton Century Crofts.
- Slade, P. D., Owens, R. G. (1998). A dual process model of perfectionism based on reinforcement theory. *Behavior Modification*, 22, 372-390.
- Soenens, B., Elliot, A. J., Goossens, L., Vansteenkiste, M., Luyten, P., Duriez, B. (2005). The intergenerational transmission of perfectionism: Parents' psychological control as an intervening variable. *Journal of Family Psychology*, 19 (3), 358-366.
- Soenens, B., Vansteenkiste, M., Duriez, B., Goossens, L. (2006). In search of the sources of psychologically controlling parenting: The role of parental separation anxiety and parental maladaptive perfectionism. *Journal of Research on Adolescence*, 16 (4), 539-559.
- Soenens, B., Vansteenkiste, M. (2010). A theoretical upgrade of the concept of parental psychological control: Proposing new insights on the basis of self-determination theory. *Developmental Review*, 30, 74-99.
- Steffenhagen, R. A. (1990). *Self-Esteem Therapy*. New York: Praeger Publishers.
- Stoeber, J., Otto, K. (2006). Positive conceptions of perfectionism: Approaches, evidence, challenges. *Personality and Social Psychology Review*, 10, 295-319.
- Stoeber, J., Rambow, A. (2007). Perfectionism in adolescent school students: Relations with motivation, achievement, and well-being. *Personality and Individual Differences*, 42, 1379-1389.
- Stornelli, D., Flett, G. L., Hewitt, P. L. (2009). Perfectionism, achievement and affect in children: A comparison of students from gifted, arts and regular programs. *Canadian Journal of School Psychology*, 24 (4), 267-283.
- Şirvanlı-Özen, D. (2009). Ergenlerde anneden algılanan kabul/ilgi ile benlik algısı arasındaki ilişki: Babadan algılanan kabul/ilginin aracı rolü. *Türk Psikoloji Dergisi*, 12 (24), 28-38.

- Tal, K., Assor, A. (2006). Academic over-striving and avoidance: Intrapersonal and parental antecedents. Paper presented at the 10th International Conference on Motivation (ICM), Landau, Germany.
- Taşgıt, M. S. (2012). *Üniversite Öğrencilerinin Benlik Saygısı ve Karar Verme Düzeylerinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Karaman.
- Terry-Short, L. A., Owens, R. G., Slade, P. D., Dewey, M. E. (1995). Positive and negative perfectionism. *Personality and Individual Differences*, 18 (5), 663-668.
- Tezcan, B. (2009). *Obez Bireylerde Benlik Saygısı, Beden Algısı ve Travmatik Geçmiş Yaşantılar*. Yayınlanmamış uzmanlık tezi, 2. Psikiyatri Kliniği, İstanbul.
- Tire, Y. (2011). *Ön Ergenlerde Olumlu ve Olumsuz Mükemmeliyetçilik ile Algılanan Anne Baba Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Tong, Y., Lam, S. (2011). The cost of being mother's ideal child: The role of internalization in the development of perfectionism and depression. *Social Development*, 20 (3), 504-516.
- Toth, S. L., Cicchetti, D. (2010). The historical origins and developmental pathways of the discipline of developmental psychopathology. *Israel Journal of Psychiatry & Related Sciences*, 47 (2).
- Tuncer, B., Voltan-Acar, N. (2006). Kaygı düzeyleri farklı üniversite hazırlık sınıfı öğrencilerinin mükemmeliyetçilik özelliklerinin incelenmesi. *Kriz Dergisi*, 14 (2), 1-15.
- Tunç, A., Tezer, E. (2006). Çocuk yetiştirme stilleri ve benlik saygısı arasındaki ilişki. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3 (25).
- Türkdoğan, T., Duru, E. (2012). Üniversite öğrencilerinde öznel iyi oluşun yordanmasında temel ihtiyaçların karşılanmasının rolü. *Educational Sciences: Theory & Practice*, 12 (4), 2429, 2446.
- Türkmen, M. (2011). *Öznel İyi Oluşun Yapısı ve Anababa Tutumları, Özsaygı ve Sosyal Destekle İlişkisi: Bir Model Sinaması*. Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Ulu, İ. P. (2007). *Olumlu ve Olumsuz Mükemmeliyetçilik Boyutlarının Yetişkin Bağlanma Boyutları ve Beş Faktör Kişilik Özelliklerine Göre İncelenmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Videon, T. M. (2005). Parent-child relations and children's psychological well-being: Do dads matter? *Journal of Family Issues*, 26 (1), 55-78.
- Vieth, A. Z., Trull, T. J. (1999). Family patterns of perfectionism: An examination of college students and their parents. *Journal of Personality Assessment*, 72 (1), 49-67.
- Wang, K. T., Puri, R., Slaney, R. B., Methikalam, B., Chadha, N. (2011). Cultural validity of perfectionism among Indian students: Examining personal and family aspects through a collectivistic perspective. *Measurement and Evaluation in Counseling and Development*, 45 (1), 32-48.

- Williams, T. (2011). Self-esteem: The theories of Alfred Adler and how it could help you. <http://www.yourdocmedical.co.uk/articles/269> adresinden 25 Ekim 2014 tarihinde alınmıştır.
- Yarcheski, A., Mahon, N. E., Yarcheski, T.J. (2001). Social support and well-being in early adolescents. *Clinical Nursing Research*, 10 (2), 163-181.
- Yavuzer, H. (2003). *Çocuk Psikolojisi*. Yirmi üçüncü baskı. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H. (2013). *Ana-Baba ve Çocuk*. Yirmi dördüncü baskı. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yazgan İnanç, B., ve Yerlikaya, E. E. (2014). *Kişilik Kuramları*. Sekizinci baskı. Ankara: Pegem Akademi.
- Zakeri, H., Karimpour, M. (2011). Parenting styles and self-esteem. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 29, 758-761.

EK 1

DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU

Yönerge: Bu araştırma koşullu ana-baba tutumunun mükemmeliyetçilik, öznel iyi oluş ve benlik saygısı ile ilişkisinin incelenmesi amacıyla yapılmaktadır. Soruların doğru ya da yanlış cevabı yoktur. Çalışmanın objektif olması ve elde dılecek sonuçların güvenilirliği bakımından yanıtlarınızın gerçek duygu ve düşüncelerinizi yansıtmaması ve hiçbir maddeyi boş bırakmamanız önem taşımaktadır. Katkılarınız için şimdiden çok teşekkür ederim.

1. **Cinsiyet:** Kadın Erkek

2. **Yaş:** _____

3. **Sınıf:** _____

4. **Nerede yaşıyorsunuz?**

Aile yanı Akraba yanı Arkadaşlarla evde
 Tek başına evde Yurt Diğer (belirtiniz) _____

5. **Annelerinizin en son mezun olduğu okul:**

Okur-yazar değil Sadece okur-yazar İlkokul Ortaokul
 Lise Üniversite Lisansüstü
 Diğer (belirtiniz) _____

6. **Babanızın en son mezun olduğu okul:**

Okur-yazar değil Sadece okur-yazar İlkokul Ortaokul
 Lise Üniversite Lisansüstü
 Diğer (belirtiniz) _____

7. **Hayatınızda en uzun süre yaşadığınız yer:**

Köy Kasaba İlçe
 Şehir Büyükşehir Metropol

8. **Ailenizin gelir düzeyi nedir?**

0-1000 TL 1000-1500 TL 1500-2000 TL
 2000-2500 TL 2500-3000 TL 3000 ve üstü

EK 2

KOŞULLU ANA-BABA TUTUMU ÖLÇEĞİ

Yönerge: Aşağıda, çocukluğunuzda ve ergenliğinizde annenizle ve babanızla olan ilişkileriniz hakkında cümleler verilmiştir. Her bir cümlede anlatılan durumu çocukluğunuzda ve ergenliğinizde ne sıklıkla yaşadığınızı 6 aralıklı ölçek üzerinde, ilgili rakam üzerine çarpı (X) koyarak gösteriniz. Hiçbir maddenin doğru ya da yanlış cevabı yoktur. Önemli olan her cümle ile ilgili olarak kendi durumunuzu doğru bir şekilde yansıtmaktır. Lütfen hiçbir soruyu boş bırakmayınız. Annenizi veya babanızı kaybetmişseniz O'nun yerine koyduğunuz kişiyle ilişkinizi göz önüne alarak soruları cevaplayınız.

1-----2-----3-----4-----5-----6
Hiçbir zaman Nadiren Bazen Ara sıra Sık sık Her zaman

Ben çocukken ve ergenken,...

1	Annemin sevgisinin, korktuğumu ya da ağladığımı belli etmememe bağlı olduğunu hissedirdim.	1	2	3	4	5	6
2	Korktuğumu ya da ağladığımı belli edersem, annemin sevgisini kaybedeceğimi düşünürdüm.	1	2	3	4	5	6
3	Annemin sevgisinin, öfkemi belli etmememe bağlı olduğunu hissedirdim.	1	2	3	4	5	6
4	Okul için yeteri kadar çalışmazsam, annemin bana olan sevgisini kaybedeceğimi hissedirdim.	1	2	3	4	5	6
5	Okulda başarısız olursam, annemin sevgisinin çoğunu kaybedeceğimi hissedirdim.	1	2	3	4	5	6
6	Annemin bana karşı sevgisinin okuldaki başarıma bağlı olduğunu hissedirdim.	1	2	3	4	5	6
7	Babamın sevgisinin, korktuğumu ya da ağladığımı belli etmememe bağlı olduğunu hissedirdim.	1	2	3	4	5	6
8	Korktuğumu ya da ağladığımı belli edersem, babamın sevgisini kaybedeceğimi düşünürdüm.	1	2	3	4	5	6
9	Babamın sevgisinin, öfkemi belli etmememe bağlı olduğunu hissedirdim.	1	2	3	4	5	6
10	Okul için yeteri kadar çalışmazsam, babamın bana olan sevgisini kaybedeceğimi hissedirdim.	1	2	3	4	5	6
11	Okulda başarısız olursam babamın sevgisinin çoğunu kaybedeceğimi hissedirdim.	1	2	3	4	5	6
12	Babamın bana karşı sevgisinin okuldaki başarıma bağlı olduğunu hissedirdim.	1	2	3	4	5	6

EK 3

ÇOK BOYUTLU MÜKEMMELİYETÇİLİK ÖLÇEĞİ

Yönerge: Aşağıda kişilik özellik ve davranışlarına ilişkin bir dizi ifade bulunmaktadır. Her ifadeyi dikkatle okuduktan sonra o görüşe ne kadar katıldığınızı belirtiniz. Sizi en iyi yansıttığını düşündüğünüz rakamı yuvarlak içine alınız.

1... Kesinlikle Katılmıyorum

2... Katılmıyorum

3... Kararsızım

4... Katılıyorum

5... Kesinlikle Katılıyorum

1. Ebeveynlerim benim için çok yüksek standartlar belirler.	1	2	3	4	5
2. Düzen (plan) benim için çok önemlidir.	1	2	3	4	5
3. Çocukken, bir şeyi mükemmel olarak gerçekleştirmediğimde cezalandırıldım.	1	2	3	4	5
4. Kendim için en yüksek standartları belirlemezsem, muhtemelen ikinci sınıf bir insan olurum..	1	2	3	4	5
5. Ebeveynlerim hatalarımı asla anlamaya çalışmadılar.	1	2	3	4	5
6. Yaptığım her şeyde tam anlamıyla yeterli olmak benim için çok önemlidir.	1	2	3	4	5
7. Düzenli (temiz) bir insanım.	1	2	3	4	5
8. Düzenli (temiz) bir insan olmaya gayret ederim.	1	2	3	4	5
9. Okulda (işte) başarısız olursam, kişi olarak da başarısızımdır.	1	2	3	4	5
10. Hata yaparsam sinirlenirim.	1	2	3	4	5
11. Ebeveynlerim her şeyde en iyi olmamı istemişlerdir.	1	2	3	4	5
12. Kendime çoğu insandan daha yüksek standartlar koyarım.	1	2	3	4	5
13. Eğer biri okulda (işte) bir işi benden daha iyi yaparsa, kendimi bütün işlerde başarısız hissedirim.	1	2	3	4	5
14. Kısmen başarısız olmam bütünüyle başarısız olmak kadar kötüdür.	1	2	3	4	5
15. Ailemde sadece mükemmel performans yeterince iyidir.	1	2	3	4	5
16. Bir amaca ulaşmada çabalarımı odaklaştırmada çok iyiyimdir.	1	2	3	4	5
17. Bir şeyi çok dikkatli bir şekilde yapmış olsam bile, çoğu zaman yeterince doğru olmadığı hissine kapılırım.	1	2	3	4	5
18. Yaptığım şeylerde en iyiden daha azını gerçekleştirdiğimde öfkelenirim.	1	2	3	4	5
19. Çok yüksek hedeflerim vardır.	1	2	3	4	5
20. Ebeveynlerim benden mükemmellik beklemektedirler.	1	2	3	4	5
21. Eğer hata yaparsam, muhtemelen insanlar beni daha az düşüneceklerdir.	1	2	3	4	5
22. Asla ebeveynlerimin beklentilerini karşıladığımı hissetmedim.	1	2	3	4	5
23. Diğer insanlar kadar iyi olamamam eksik biri olduğum anlamına gelir.	1	2	3	4	5
24. Diğer insanların kendilerine benden daha düşük standartlar belirlediğini düşünüyorum.	1	2	3	4	5
25. Her zaman iyi olamazsam insanlar bana saygı duymazlar.	1	2	3	4	5
26. Ebeveynlerim geleceğim konusunda daima benden daha çok beklentiye sahip olmuşlardır.	1	2	3	4	5
27. Düzenli ve temiz bir kişi olmaya çalışırım.	1	2	3	4	5
28. Daima her gün yaptığım basit şeylere ilişkin şüphelerim vardır.	1	2	3	4	5
29. Düzenlilik (temizlik) benim için çok önemlidir.	1	2	3	4	5
30. Günlük işlerimde kendimden bir çok insanın gösterdiğinden daha yüksek bir performans beklerim.	1	2	3	4	5
31. Düzenli (temiz) bir insanım.	1	2	3	4	5
32. Yaptığım şeyleri tekrar tekrar yinelediğim için işim0 333de geri kalma eğilimindeyim.	1	2	3	4	5
33. Bir şeyi doğru olarak yapmam uzun zamanımı alır.	1	2	3	4	5
34. Daha az hata yaparsam, daha çok insan beni sevecektir.	1	2	3	4	5
35. Hiçbir zaman ebeveynlerimin standartlarını karşılayabildiğimi düşünmedim.	1	2	3	4	5

EK 4

ERGEN ÖZNEL İYİ OLUŞ ÖLÇEĞİ

Yönerge: Aşağıda kendi özellik ve davranışlarınıza ilişkin bir dizi ifade bulunmaktadır. Her ifadeyi dikkatle okuduktan sonra o görüşe ne kadar katıldığınızı belirtiniz. “Kesinlikle Katılmıyorum”, “Katılmıyorum”, “Katılıyorum” ve “Tamamen Katılıyorum” seçenekleri arasından sizi en iyi yansıttığınızı düşündüğünüz ifadeyi işaretleyiniz. Hiçbir maddenin doğru ya da yanlış cevabı yoktur. Lütfen hiçbir soruyu boş bırakmayınız.

		Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Katılıyorum	Tamamen katılıyorum
1	Ailem beni destekler	()	()	()	()
2	Ailem beni sever	()	()	()	()
3	Ailem bana saygı duyar	()	()	()	()
4	Ailem sağlıklı	()	()	()	()
5	Sevdiklerimle yan yanayım	()	()	()	()
6	Dostlarımla beraberim	()	()	()	()
7	Sevdiklerimle beraberim	()	()	()	()
8	Arkadaşlarımla beraber vakit geçiririm	()	()	()	()
9	Hayatı dilediğim gibi yaşarım	()	()	()	()
10	Hayatın tadını çıkartarak yaşarım	()	()	()	()
11	Hayatı doya doya yaşarım	()	()	()	()
12	Genellikle güler yüzlüyüm	()	()	()	()
13	Genellikle neşeliyim	()	()	()	()
14	İnsanlara karşı hoşgörülüyüm	()	()	()	()
15	İnsanlara karşı sabırlıyım	()	()	()	()

EK 5

ROSENBERG BENLİK SAYGISI ÖLÇEĞİ

Yönerge: Aşağıda kendi özellik ve davranışlarınıza ilişkin bir dizi ifade bulunmaktadır. Her ifadeyi dikkatle okuduktan sonra o görüşe ne kadar katıldığınızı belirtiniz. “Çok doğru”, “Doğru”, “Yanlış” ve “Çok yanlış” seçenekleri arasından sizi en iyi yansıttığını düşündüğünüz ifadeyi işaretleyiniz. Hiçbir maddenin doğru ya da yanlış cevabı yoktur. Lütfen hiçbir soruyu boş bırakmayınız.

		Çok Doğru	Doğru	Yanlış	Çok Yanlış
1	Kendimi en az diğer insanlar kadar değerli buluyorum.	()	()	()	()
2	Bazı olumlu özelliklerim olduğumu düşünüyorum.	()	()	()	()
3	Genelde kendimi başarısız bir kişi olarak görme eğilimindeyim.	()	()	()	()
4	Ben de diğer insanların birçoğunun yapabildiği kadar bir şeyler yapabilirim.	()	()	()	()
5	Kendimde gurur duyacak fazla bir şey bulamıyorum.	()	()	()	()
6	Kendime karşı olumlu bir tutum içindeyim.	()	()	()	()
7	Genel olarak kendimden memnunum.	()	()	()	()
8	Kendime karşı daha fazla saygı duyabilmeyi isterdim.	()	()	()	()
9	Bazen kesinlikle kendimin bir işe yaramadığımı düşünüyorum.	()	()	()	()
10	Bazen kendimin hiç de yeterli bir insan olmadığını düşünüyorum.	()	()	()	()

ÖZGEÇMİŞ

Doğum Yeri ve Yılı : Bursa - 1988

Öğr. Gördüğü Kurumlar	Başlama Yılı	Bitirme Yılı	Kurum Adı
Lise	2002	2006	Bursa Anadolu Lisesi
Lisans	2006	2011	Boğaziçi Üniversitesi
Yüksek Lisans	2012	2015	Uludağ Üniversitesi

Bildiği Yabancı Diller ve

Düzeyi : İngilizce – Çok İyi

Çalıştığı Kurumlar	Başlama ve Ayrılma Tarihleri	Kurum Adı
	1. 2011-	Özel Emine Örnek Ortaokulu

Yurt Dışı Görevleri :

Kullandığı Burslar :

Aldığı Ödüller :

Üye Olduğu Bilimsel ve

Mesleki Topluluklar : Türk PDR Derneği

Editör veya Yayın Kurulu

Üyeliği :

Yurt İçi ve Yurt Dışında

Katıldığı Projeler :

Katıldığı Yurt İçi ve Yurt

Dışı Bilimsel Toplantılar :

Mendi, E., Eldeleklioğlu, J. (2014). “Ergenlerde Mükemmeliyetçilik İle Koşullu Anne-Baba Tutumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”, V. European Conference on Social and Behavioral Sciences, St. Petersburg/Russia.

Yayımlanan Çalışmalar :

Eroğlu, Y., Eldeleklioğlu, J., Mendi, E. (2014). Forgiveness and psychological resilience in adolescence. In Mortan, K., Hristov, İ, Strelava, O., Kostova, Z. (Eds.) *The science and education at the beginning of the 21 st century in Turkey* (pp. 317-325). Sofia: St. Kliment Ohridski University Press.

Diğer Profesyonel Etkinlikler :

29.01.2015

Ece MENDİ

ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

TEZ ÇOĞALTMA VE ELEKTRONİK YAYIMLAMA İZİN FORMU

Yazar Adı Soyadı	Ece MENDİ
Tez Adı	Koşullu Anne-Baba Tutumunun Mükemmeliyetçilik, Öznel İyi Oluş ve Benlik Saygısı ile İlişkisinin İncelenmesi
Enstitü	Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Anabilim Dalı	Eğitim Bilimleri
Bilim Dalı	Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık
Tez Türü	Yüksek Lisans
Tez Danışman(lar)ı	Doç. Dr. Jale ELDELEKLİOĞLU
Çoğaltma (Fotokopi Çekim) İzni	<input type="checkbox"/> Tezimden fotokopi çekilmesine izin veriyorum <input type="checkbox"/> Tezimin sadece içindekiler, özet, kaynakça ve içeriğinin %10 bölümünün fotokopi çekilmesine izin veriyorum X <input type="checkbox"/> Tezimden fotokopi çekilmesine izin vermiyorum
Yayımlama İzni	<input type="checkbox"/> Tezimin elektronik ortamda yayımlanmasına izin veriyorum <input type="checkbox"/> Tezimin elektronik ortamda yayımlanmasının ertelenmesini istiyorum 1 yıl <input type="checkbox"/> 2 yıl <input type="checkbox"/> 3 yıl <input checked="" type="checkbox"/> X <input type="checkbox"/> Tezimin elektronik ortamda yayımlanmasına izin vermiyorum

Hazırlamış olduğum tezimin yukarıda belirttiğim hususlar dikkate alınarak, fikri mülkiyet haklarım saklı kalmak üzere Uludağ Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı tarafından hizmete sunulmasına izin verdiğimi beyan ederim.

Tarih : 29.01.2015

İmza :

